

T.C
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANABİLİMDALI

SPİL DAĞI MİLLİ PARKI'NDA (MANİSA) KÜLTÜREL
EKOLOJİ: AYVACIK KÖYÜ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ali İlksen DEMİRÖZER

Balıkesir, 2019

T.C

BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

COĞRAFYA ANABİLİMDALI

**SPİL DAĞI MİLLİ PARKI'NDA (MANİSA) KÜLTÜREL
EKOLOJİ: AYVACIK KÖYÜ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI

Prof. Dr. Abdullah KÖSE

İKİNCİ TEZ DANIŞMANI

Prof. Dr. Yılmaz ARI

Balıkesir, 2019

T.C.

BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüzün Coğrafya Anabilim Dalı'nda 201312515004 numaralı Ali İlksen DEMİRÖZER'in hazırladığı " Spil Dağı Milli Parkı'nda (Manisa) Kültürel Ekoloji: Ayvacık Köyü Örneği " konulu YÜKSEK LİSANS tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 27.05.2019 tarihinde yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda tezin onayına OY BİRLİĞİ/OY ÇOKLUĞU ile karar verilmiştir.

Prof. Dr. Abdullah KÖSE

Üye (Başkan)

Prof. Dr. Alpaslan ALIĞAĞOĞLU

Üye (Danışman)

Doç. Dr. Ferhat ARSLAN

Üye

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylarım.

Enstitü Müdürü

26.06.2019

Prof.Dr. Kenan Ziya TAŞ
Müdür

“ Bu alışma Balıkesir Üniversitesi Rektrlğ Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi tarafından BAP.2015.0001 kodlu proje ile desteklenmiştir. Teşekkür ederiz.”

ÖNSÖZ

İnsanın dünya üzerinde var oluşundan itibaren mekan ile ilişkisi yadsınamaz bir gerçektir. Bu ilişki karşılıklı devam ederken; insan mekanı, mekan da insanı şekillendirmiştir. 1800'lü yıllara gelindiğinde bu ilişkiden zarar gören tarafın mekan olduğunun fark edilmesiyle birlikte, mekan üzerinde oluşan tahribatın yaralarını sarmak adına bir dizi önlemler alınmaya çalışılmıştır. Öncelikle doğa koruma daha sonraları çevre koruma kavramları ön plana çıkmasıyla birlikte, mekan üzerindeki insan tahribatının oluşturduğu olumsuzlukları yine insanoğlu gidermeye çalışmıştır. Bu bağlamda çeşitli koruma önlemleri alınmış ve bu önlemlerde kullanılan yöntemler tarihsel süreçte tecrübe edinilmiştir.

Bu çalışma Spil Dağı içerisinde bulunan Ayvacık Köyü'nün milli park sınırları içerisinde kalması sonucu tarihsel süreçte nasıl bir evrim geçirdiğini anlatan bir çalışmadır. Korunan alanlar ve yerel kültürler arasındaki ilişkiye vurgu yaparak bu alanda yapılmış çalışmalara katkı yapmayı amaçlamıştır.

Çalışmamın akışında fikirleri ve akademik birikimiyle desteğini esirgemeyen danışman hocalarım Prof. Dr. Yılmaz ARI ve Prof. Dr. Abdullah KÖSE'ye, Balıkesir Üniversitesi, Coğrafya Bölümü'nde yetişmemde emeği geçen tüm hocalarıma, sahadaki desteğiyle çalışmamın akışını hızlandıran yöre sakini Nursel KARAOSMANOĞLU'na ve yöre halkına; Tarım ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma Ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nün 4'üncü Bölge Müdürlüğü'nden Mustafa KANDIRMIŞ'a, tezimin haritalarının oluşturulması sürecinde desteğini her zaman hissettiğim Dr. Tuna Erol'a, vatani görevim nedeniyle Erzincan'da olduğum süre zarfında emekleri olan Gamze YILMAZ, Oğuzhan YAZICIOĞLU ve kardeşim Alpcan DEMİRÖZER'e, arazi çalışmalarında sahaya olan ulaşım konusunda çabaları nedeniyle Engin TUNA'ya ve tez sürecinde bana destek olan aileme teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET
SPİL DAĞI MİLLİ PARKI'NDA (MANİSA) KÜLTÜREL
EKOLOJİ: AYVACIK KÖYÜ ÖRNEĞİ

DEMİRÖZER, Ali İlksen

Yüksek Lisans, Coğrafya Anabilim Dalı

Tez Danışmanları: Prof. Dr. Abdullah KÖSE, Prof. Dr. Yılmaz ARI

2019, 90 Sayfa

Çalışmanın amacı, Spil Dağı milli parkı içerisindeki Ayvacık Köyü'nün milli park statüsü kazanmadan önceki durumu ve statüyle birlikte oluşan yerel kullanımdaki değişimler ile köy sakinlerinin bu süreçten nasıl etkilendiklerini incelemektir. On iki ay sürmüş bu çalışmada görüşme, gözlem, doküman analizi gibi veri toplama yöntemleri kullanılması; saha çalışmaları ve katılımlı gözlemler ile desteklenmiştir. Toplanan verilerin analizi aşamasında betimsel analiz kullanılmış olup, bu yöntem için seçilen çerçeve ' Kültürel Ekolojik Perspektif' tir. Araştırmanın iki hipotezi vardır. İlki sahanın milli park ilan edilmesiyle Ayvacık Köyü'ndeki halka getirilen kısıtlamalar neticesinde oluşan ekonomik sıkıntılar ve göç sürecinin başlamasıdır. Bu nedenle milli park statüsünü sonrasında koruma biyolojik perspektif ile sınırlı kalmış, koruma tam anlamıyla sağlanamamış ve yerel halk bu durumdan olumsuz etkilenmiştir. Diğer varsayım ise, saha İzmir metropolünün rekreasyonel kullanımı haline gelmiş, bu kullanımın çevresel, kültürel ve sosyolojik etkileri nedeniyle milli park üzerinde büyük baskı oluşturmasıdır. Çalışma sahasında belirtilen veri toplama ve analizleri neticesinde, Ayvacık Köyü'nde başlayan göç sürecinin, sadece koruma statüsü ile ilgili olmadığı anlaşılıp, göçü tetikleyen çeşitli faktörlerin olduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak Ayvacık Köyü'nde başlayan göç süreci sadece koruma modeliyle ilgili değildir ve milli park sınırları içinde rekreatif ve turizm faaliyetlerine katılanların, milli parkın doğal, kültürel ve tarihi kaynak değerleri üzerinde baskı oluşturduğu görülmektedir.

Anahtar kelimeler: Kültürel Coğrafya, Kültürel Ekoloji, Korunan Alanlar, Spil Dağı Milli Parkı, Türkiye

ABSTRACT
CULTURAL ECOLOGY IN THE SPIL DAĞI NATIONAL PARK
(MANİSA): THE CASE OF AYVACIK VILLAGE

DEMİRÖZER, Ali İlksen

Master Thesis, Department Of Geography

Adviser: Prof. Dr. Abdullah KÖSE; Prof. Dr. Yılmaz ARI

2019, 90 Pages

The purpose of this study is to investigate the natural resource use inside the Spil Dağı National park before the declaration of the national park and the effects of the national park on local populations. The study is based on a 12-month fieldwork that included interviews, participant observations and document analysis. All these data were analyzed using a cultural ecological perspective. There were two main hypothesis: The first one is after the area was declared a national park an outmigration has started because of restrictions imposed by the park administration and later the protection has based on biological conservation excluding social aspects; the second one is because the area located very close to Izmir metropolitan area, the recreational use of the area has significantly increased recently and this created an immense impact on the resources of the national park. After the investigation we found that the migration of local residents from the area is not directly connected to the declaration of national park, but there are a number of other factors affecting this process. In addition it is observed that the area serves as a recreational area for not only Izmir city but for faraway places as well. All these recreational and touristic activities create stress for the resources of the national park.

Key words: Cultural Geography, Cultural Ecology, Protected Areas, Spil Dağı National Park

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
ÇİZELGELER LİSTESİ.....	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ	x
I.BÖLÜM:GİRİŞ	1
1.1 Problem	1
1.2 Amaç	3
1.3 Önem	4
1.4 Varsayımlar	5
1.5 Sınırlılıklar.....	6
1.6 Tanımlar	6
II.BÖLÜM: İLGİLİ ALANYAZIN	8
2.1 Kuramsal Çerçeve	8
2.2 İlgili Araştırmalar: Türkiye’de Ve Dünya’da Doğa Koruma.....	11
2.2.1. Milli Parklar.....	20
2.2.2. Tabiat Parkları.....	22
2.2.3. Tabiat Anıtları.....	22
2.2.4. Tabiatı Koruma Alanları.....	23
2.2.5. Özel Çevre Koruma Bölgeleri	24
2.2.6. Ramsar Alanları	25
2.2.7. Muhafaza Ormanları	26
2.2.8. Gen Koruma Ormanları	26
2.2.9. Tohum Meşçereleri	26
2.2.10. Sit Alanları.....	27

2.2.11. Yaban Hayatı Koruma Sahası.....	27
2.2.12. Yaban Hayatı Geliştirme Sahası.....	27
2.2.13. Biyosfer Rezervi	28
2.2.14. Jeopark.....	28
III.BÖLÜM: YÖNTEM.....	29
3.1. Araştırma Modeli	29
3.2. Veri Toplama Araçları ve Teknikleri	30
3.3. Verilerin Toplanması ve Değerlendirmesi	31
IV.BÖLÜM: SPİL DAĞI MİLLİ PARKI.....	33
4.1. Spil Dağı Milli Parkı'nın Doğal Yapısı.....	33
4.1.1. Jeoloji Ve Jeomorfoloji.....	34
4.1.2. İklim, Bitki Örtüsü Ve Fauna	36
4.1.3. Hidrografya Ve Toprak.....	43
4.2. Spil Dağı Milli Parkı Kültürel Yapısı.....	46
4.2.1 SPDP'nin Tarihi, Mitolojik ve Arkeolojik Kaynak Değerleri.....	46
4.2.1.1. Tantalos Efsanesi Ve Tantalos Kalesi	47
4.2.1.2. Niobe (Ağlayan Kaya) Efsanesi	47
4.2.1.3. Kybele (Bereket Tanrıçası).....	50
4.2.1.4. Kayıp Kıta Atlantis (Kayıp Krallık Efsanesi).....	50
4.2.1.5. Manisa Tarzanı (Ahmet Bedevi).....	51
4.2.1.6. Manisa Kalesi	52
4.3. Ayvacık Köyü Yerleşme Tarihi	53
4.3.1. Bir Osmanlı Köyü Olarak Beyazıt-i Sani	54
4.3.2.93 Harbi Ve Bir Göç Hikâyesi.....	55
4.3.3. Beyazıt-i Sani'den Ayvacık'a: Devam Eden Bir Göç Hikayesi	58
4.3.4. Ayvacık'ta Kırsal Soylulaştırma.....	59
V.BÖLÜM: MİLLİ PARK.....	61

5.1.Milli Park İlan Edilme Süreci	63
5.2.Milli Parkta Tesisleşme	64
5.3.Milli Parkta Turizm	68
5.3.1. Rekreatif Kaynak Değerleri	68
5.3.2. Günübirlük Kullanım Alanları.....	70
5.3.3. Birkaç Günlük Kullanım Alanları.....	72
VI. BÖLÜM: SONUÇ	75
VII. KAYNAKÇA	79
VIII. EKLER.....	85

ÇİZELGELER LİSTESİ

Çizelge 1	Korunan Alanlarla İlgili Değişen Yaklaşımlar.....	13
Çizelge 2	Türkiye de Korunan Alanların Statüleri, Sayıları Ve Oranları.....	19
Çizelge 3	Türkiye’deki Milli Parkların Kronolojik Listesi.....	20
Çizelge 4	Manisa İklim Diyagramı.....	36
Çizelge 5	Spil Dağı Milli Parkı Fauna Listesi.....	42
Çizelge 6	2008 Yılı Ayvacık Köyü Nüfusunun Cinsiyete Göre Dağılımı.....	59
Çizelge 7	2007-2018 Yılları Arası Ayvacık Köyü Nüfusu.....	60
Çizelge 8	Bölge Müdürlükleri Ve Sorumluluk Sahaları.....	62
Çizelge 9	SDMP Personel Durumu.....	66
Çizelge 10	SDMP 2015 Yılı Giriş Ücretleri.....	67

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1	Türkiye’de Başlıca Korunan Alanlar.....	19
Şekil 2	Türkiye’deki Milli Parklar.....	21
Şekil 3	Türkiye’deki Tabiat Parkları.....	22
Şekil 4	Türkiye’deki Tabiat Anıtları.....	22
Şekil 5	Türkiye’deki Tabiatı Koruma Alanları.....	23
Şekil 6	Türkiye’deki Özel Çevre Koruma Bölgeleri.....	24
Şekil 7	SDMP Lokasyon Haritası.....	33
Şekil 8	SDMP Ve Yakın Çevresinin Topoğrafya Haritası.....	34
Şekil 9	SDMP Kısa Mesafelerde Yükseltinin Birden Artması.....	35
Şekil 10	SDMP Ağaç Formundaki Bitkilerin Yükseltiye Göre Kuşaklanması...37	
Şekil 11	SDMP Floraya Ait Çiçekli Türler.....	38
Şekil 12	SDMP Ve Manisa Lalesi.....	39
Şekil 13	SDMP Faunaya Ait Bazı Görseller.....	40
Şekil 14	SDMP İçinde Yaşamlarını Sürdüren Yılkı Atları.....	41
Şekil 15	Fotokapanda Görüntülenen Bir Yaban Kedisi.....	42
Şekil 16	Karstik Yapıda Meydana Gelmiş Vadi Oluşumu.....	44
Şekil 17	SDMP İçinde Bulunan Sülüklü Göl.....	45
Şekil 18	SDMP Sülüklü Göl Çevresindeki Terrarosa Toprakları.....	46
Şekil 19	Yapılan Amfi Tiyatro Sonucu Niobe’nin Gözyaşlarının Kesilmesi.....	48
Şekil 20	Niobe (Ağlayan Kaya).....	49

Şekil 21	SDMP İçindeki Kybele Figürü.....	50
Şekil 22	Manisa Tarzanı Ve Tarzan Film Afişi.....	52
Şekil 23	Ayvacık Köyü Panoramik Görüntüsü.....	53
Şekil 24	1975 Sonrası Anadolu'ya Gerçekleşen Pomak Göçleri.....	55
Şekil 25	Ayvacık Köyünden Yakın Çevreye Yapılan Göçler.....	56
Şekil 26	Ayvacık Köyünden Gediz Ovasına Yapılan Göçler.....	58
Şekil 27	Sahanın Kurumsal Organizasyonu.....	61
Şekil 28	SDMP Ziyaretçi Merkezi.....	65
Şekil 29	SDMP Piknik Üniteleri.....	65
Şekil 30	SDMP' Ndan Manisa'ya Bakan Seyir Terası.....	66
Şekil 31	SDMP'ında STK'ların Anma Etkinlikleri.....	68
Şekil 32	SDMP'ında Farklı Türleri Rekreatif Faaliyetler.....	70
Şekil 33	Atalanı Mevkiide Günübirlik Piknik Alanı.....	71
Şekil 34	SDMP Eğitim Amacıyla Sıkça Kullanılmaktadır.....	71
Şekil 35	SDMP İçerisinde Sülüklü Göl.....	72
Şekil 36	SDMP'ında Birkaç Günlük Kamp Konaklaması.....	73
Şekil 37	SDMP'ında Dağcılık Ve Tırmanış Faaliyetleri.....	74
Şekil 38	SDMP İçindeki Nurkadın Mağarası Ve Mağaracılık Faaliyetleri.....	75

EKLER LİSTESİ

EK-1	SDMP Sadeleştirilmiş Flora Listesi.....	83
EK-2	SDMP Sadeleştirilmiş Fauna Listesi.....	88

1.GİRİŞ

1.1 Problem

İnsan ile fiziki çevre arasındaki ilişkileri incelemenin coğrafya disiplininin esasını teşkil ettiği birçok coğrafyacı tarafından ifade edilmiştir ve çağdaş coğrafyanın da merkezinde bulunduğu varsayılır (Doğanay, 2011, Arı 2017; 2018; Pattison, 2003). Bu ilişkilerin her iki tarafın da yararına olması gerektiği son dönem literatüründe sıkça dile getirilmektedir. Bir yandan doğanın bozulmadan, doğal özelliklerini kaybetmeden gelecek nesillere aktarılması önemsenirken, diğer yandan da insan topluluklarının ekonomik gelişme için doğayı nasıl ve ne kadar kullanması gerektiği önemli bir konu olarak gündeme gelmiştir. Özellikle son dönemlerde ekonomik gelişme, doğanın bozulması pahasına önemsenmiş ve insan topluluklarının doğal alanlar ve kaynaklar üzerinde öngörülemeyen etkileri ortaya çıkmıştır. Ekonomik gelişme odaklı insan faaliyetleri özellikle Sanayi Devrimi'nin başlaması ile yavaş yavaş havayı, suyu ve toprağı kirletmiş, ormanların azalmasına neden olmuş, yeryüzündeki bazı alanlarının çölleşmesine zemin hazırlamış, asit yağmurlarına neden olmuş, endemik türlerin azalmasına ve bazı yerlerde yok olmasına zemin hazırlamış, küresel ısınmaya neden olarak bazı doğal yaşam ortamlarının tehlike ve tehdit altına girmesine sebep olmuştur. Doğal kaynakların aşırı tüketimi üzerine kurgulanan bu tür ekonomik gelişme modelleri yaşam ortamlarının sürdürülebilirliğini tehdit etmiş ve bu tehdit artarak devam etmesine neden olmuştur.

Bir yandan bu gelişmeler olurken bir yandan da bütün bu olumsuz gelişmeleri durdurarak yeryüzünün sürekliliği olan bir yaşam ortamı vasfını yitirmemesi için bazı aydınlar bir takım tedbirler alınması gerektiği üzerinde durmuştur. Yukarıda sayılan olumsuz etkilere henüz maruz bırakılmayan doğa parçalarını, bu etkilerden korumayı amaçlayan doğal alan koruması fikri bu şekilde ortaya çıktı ve yaklaşık 125 yıldır resmi olarak ulusal hükümetler ve uluslararası kuruluşlar tarafından teşvik ve pratik edildi.

Doğa koruma hareketi tüm dünyada kendini geliştirirken ilk etapta salt biyolojik perspektif benimsenmiş, sonraları ise içine insanı, kırsalı, tarımı, turizmi ve

sürdürülebilirlik ilkesini içine alan farklı bir bakış açısına yönelmiştir (Kurdoğlu, 2007). Son dönemlere bakacak olursak, klasik koruma yaklaşımlarının terkedilmesi gerektiği gündeme gelmiştir. Yeni bakış açıları ve planlama unsurlarının kaçınılmaz olduğu, korumanın insansız olamayacağı, asıl başarının bu bakış açısındaki yöntemimle elde edilebileceği düşüncesi hakim olmuştur (Güneş, 2011). Son 20 yılda uluslararası çevre kuruluşları ve milli park yöneticileri, yerel kaynak kullanıcılarının yüzyıllardır bildiği bir gerçeği fark etti: “doğayı, koruma kategorileri, elektrikli çitler, yangın arabaları ve silahlı muhafızlar değil, yerel düzeydeki insanlar korur” (Stevens, 1997’den aktaran Arı, 2003a, s.26).

Bu çalışma resmi doğa koruma faaliyetlerinin bir alandaki insan çevre ilişkilerini nasıl etkilediğini Spil Dağı (Manisa) Milli Parkı örneği ile incelemektedir. Spil Dağı Milli Parkı 24 Nisan 1968 tarihinde Manisa ilinin güneyinde yer alan 5.505 hektarlık bir alanda kurulmuştur (Manisa İli Çevre Durum Raporu, 2014). Daha sonra 1991 yılında yapılan yasal düzenlemeler ile alan 6.694 hektara çıkarılmıştır (Taşlıgil, 1999). Karstik jeomorfolojik yer şekilleri, flora ve fauna, arkeolojik ve mitolojik zenginlikler ile rekreasyonel etkinliklerin potansiyeli milli parkın başlıca kaynak değerlerindedir ve parkın ilanında etkili olmuştur.

Milli Park ilanıyla yerel halkın yaşamında önemli değişiklikler olmuştur. Zira Taşlıgil, 1965 sonrası Milli Park sınırları içerisinde kalan Ayvacık Köyü ve diğer köylerle ilgili bu tespiti, yöre halkının ekonomik faaliyetlerini sürdürememesi ve bunun sonucunda köy nüfusundaki değişimleri çalışmasında incelemiştir (Taşlıgil, 1999). Geleneksel turizm anlayışı olarak tabir edilen deniz-kum-güneş turizmi son 20-30 yılda yerini alternatif turizm çeşitlerine bırakmıştır bırakmaktadır (Arı, 2008). Bu durum milli parkların kaynak değerleri üzerinde büyük bir baskı oluşturmaktadır (Arı ve Soykan, 2006). Söz konusu durum, Spil Dağı Milli Parkı için de geçerlidir. Bu alan için bir diğer problem de turizm anlayışındaki değişimlerin Spil Dağı milli parkı üzerinde oluşturduğu baskı ve olumsuzluklardır. Çünkü alternatif turizm anlayışıyla birlikte, Spil Dağı Milli Parkı’nda sahanın özelliklerine ve kaynak değerlerine uygun etkinlikler göze çarpmaktadır. Bunlardan başlıcaları dağcılık, kamping, trekking, yamaç paraşütü, bisiklet vb. faaliyetlerdir. Bu faaliyetlerin plansız ve bilinçsizce yapılması milli parkın kaynak değeri üzerinde baskıya ve yerel kullanıcıları olumsuz etkilemektedir.

Spil Dağı Milli Parkı'nın ilanı, alanın biyolojik çeşitliliği, jeomorfolojik özellikleri, rekreasyonel kaynak değerleri ve mitolojik önemi fark edildikten sonra bütün bu kaynak değerlerinin yönetimi üzerine oturtulan doğa koruma çalışmaları doğal olarak alandaki geleneksel insan-çevre ilişkilerinin etkilenmesine ve değişmesine neden olmuştur. Bu çalışma bütün bu değişimleri Spil Dağı Milli Parkı içerisindeki yerleşmelerden biri olan Ayvacık Köyü örneği ile açıklayacaktır. Bu kapsamda çalışma aşağıdaki soruları cevaplayacaktır:

- Spil Dağı'nın, Milli Park statüsü kazanmasından önce yerel yaşam biçimleri nasıldı?
- Milli Park statüsüyle birlikte yerel yaşam şekli nasıl değişti?
- Milli Park yönetimi düzenlemelerinin, Ayvacık Köyü üzerindeki ekonomik ve sosyal etkileri nelerdir?
- Milli park nedeniyle meydana gelen değişimler Ayvacık Köyü'nde nüfus, mülkiyet ve gelir durumunu nasıl etkilemiştir?

1.2 Amaç

Çalışmanın amacı, Spil Dağı Milli Parkı'nda resmi doğa koruma faaliyetlerinin bir alandaki geleneksel insan-çevre ilişkilerini nasıl etkilediğinin ortaya koymaktır. Modern doğa koruma faaliyetleri her ne kadar genel sürdürülebilirlik ilkeleri üzerine oturtulmaya çalışılsa da ülkemizde genellikle halen biyolojik koruma hedefleri ön plana çıkarılmakta ve geleneksel ve kültürel kullanımlar çoğu kere istenmeyen sebeplerle de olsa göz ardı edilmektedir. Bu durum doğal alanların kullanımını sürdürülebilirlik açısından tehlikeye düşürmekte ve resmi doğa koruma faaliyetleri istedikleri hedefe ulaşmakta yetersiz kalmaktadır. Bu durum genellikle doğa koruma planlamasında esas alınan bakış açısı ile ilgilidir. Planlama hedeflerinde neyin önceliği ve bu önceliklerin alanın gerçek durumu ile ne derece örtüştüğü konusu özellikle uzun devreli gelişme planlarının başarısı belirlemektedir. Bu planlar bazen yerel ihtiyaçları öncelikli kılarken bazen, bölgesel bazen de küresel motivasyonlarla yapılmaktadır. O nedenle modern doğa koruma çalışmalarının en önemli açmazlarından birisini alanın kimin için korunacağı oluşturmaktadır. Her ne kadar doğal kaynak değerlerinin korunması hedeflense de bazen yerel halkın ekonomik anlamda kaynaklara bağımlı olması, kimi zaman da alanın rekreasyon değeri

nedeniyle ulusal hatta uluslar arası düzeyde dikkat ve ziyaretçi çekmesi kaynak değerlerinin yeterince korunamamasına neden olmakta ve koruma öncelikleri konusunda çelişikler yaşanmaktadır. Bu çelişiklerin yerel koruma pratiğine nasıl yansıdığı konusunda ise maalesef yeterince akademik çalışma yoktur. O nedenle bu çalışma SDMP’de doğa koruma pratiğinin yerel düzeyde nasıl uygulandığı ve alandaki geleneksel insan-çevre ilişkilerinin bu koruma pratiğinden nasıl etkilendiğini ortaya koymayı hedeflenmektedir.

1.3 Önem

Doğa koruma pratiğinin incelenmesini konu alan çalışmalar birçok bakımdan önemlidir. Öncelikle bugün dünyada birçok koruma alanında farklı düzeylerdeki çatışmalar koruma önceliklerinin gerçekleşmemesine neden olmaktadır. Doğa koruma çalışmaları hangi yerel özellikleri, geleneksel kullanımları, kültürü, yaşam tarzlarını dikkate alması gerektiği konusunda anlaşılır ve net bir karar vermiş değildir. O nedenle koruma alanlarının büyük bir kısmında önceliklerin ve hedeflerin yanlış belirlenmesi doğa koruma çalışmalarının istenen hedefe ulaşmamasına neden olmaktadır.

Farklı ölçeklerdeki ihtiyaçlara öncelik verilmemesi gerekirken bazen doğa koruma hedeflerine zarar verecek uygulamalara sıklıkla rastlanmaktadır. Mesela yüzyıllardır doğal alanları zaten kullanmakta olan geleneksel yaşam tarzına sahip yerel halkların kullanımlarının hangilerinin sürdürülebilir olduğu, hangilerinin doğa koruma programlarına entegre edilmesi gerektiği konusunda yeterli çalışma yoktur. Zaten doğa korumacıların, doğa koruma yönetimi sırasında takındıkları tavırlar çoğu kere yerel halkın ilgi ve ihtiyaçlarını tespit ve entegre etmekten uzaktır (Arı, 2003a; 2003b;2017).

Diğer taraftan özellikle son dönemlerde artan küresel hareketlilik nedeniyle doğal alanlar daha önce hiç olmadığı kadar ziyaretçi baskısı altındadır. Doğa koruma programları bir yandan ekonomik olarak daha dezavantajlı yerel halkın kullanımlarına kısıtlama getirirken bir yandan da daha varlıklı olan şehirselleşen nüfusu rekreasyon amaçlı korunan alanlara davet etmektedir. Bu durum korunan doğal kaynak değerlerinin oldukça önemli olduğu bazı alanlarda doğal kaynak değerlerine

önemli zararlar verebilmektedir ve bütün bu durumların daha fazla akademik çalışma ile ortaya konulması gerekmektedir.

Diğer yandan küresel, bölgesel ya da yerel ekonomik gelişmelerin korunan doğal alanları tam olarak nasıl etkilediği üzerine özellikle Türkiye’de yeterince akademik çalışma yapılmamıştır. Doğal alanların bu farklı ölçeklerden gelen baskılara nasıl karşılık vereceği, bütün bu baskıların yönetim planlarında nasıl yer alacağı ve uygulamada karşılaşılabilecek zorluklarla nasıl başa çıkılacağı halen çözülememiş bir problem olarak durmaktadır. Bütün bu nedenlerden dolayı resmi doğa koruma çalışmalarının yerel ölçekte koruma alanlarını nasıl etkilediğini çalışmak ve planlamacıların kullanabileceği, pratik bilgiler üreten durum çalışmaları oldukça önem arz etmektedir.

1.4 Varsayımlar

İnceleme konumuzu oluşturan Ayvacık Köyü, Spil Dağı Milli Parkı içerisinde yer almaktadır ve son 40-50 yılda önemli değişimlere uğramıştır. Bu değişime ve etkilenmeye neden olaylar ele alındığında iki temel önerme ileri sürülebilir. Bunlardan ilki sahanın Milli Park ilan edilmesiyle birlikte yerel halka getirilen kısıtlamalar sonucunda ortaya çıkan ekonomik problemler Ayvacık Köyü’nde yaşayan insanların günlük hayatlarında kullandıkları geleneksel ekonomik kaynaklarla olan ilişkisini kesmiş ya da azaltmış ve bu durum köyden önemli bir göç hareketinin başlamasına neden olmuştur. Bunun temel gerekçesinin doğa korumanın tamamen biyolojik hedeflere odaklanarak, geleneksel yaşam tarzları ve yerel kültürü göz ardı etmesinden kaynaklandığı varsayılmıştır. Bu düşüncenin arkasında yatan gerçek şudur ki Dünya’da ve Türkiye’de çok sayıda koruma alanında bu durum gerçekleşmiştir ve Spil Dağı Milli Parkı’nda da aynı durum olduğu doğal bir beklentidir.

Diğer yandan, Spil Dağı Milli Parkı, İzmir metropolünün, rekreasyonel kullanım alanı haline gelmiştir. Bu kullanımın çevresel, kültürel ve sosyolojik etkileri nedeniyle milli park üzerine bir baskı oluşmuştur. Sadece 2009 yılında yıl içindeki toplam ziyaretçi sayısı 135.700’dür (Öztura, 2010). O nedenle Spil Dağı Milli Parkı’nın 1968 yılındaki ilanından sonra alandaki geleneksel insan-çevre ilişkisi zayıflarken, alan İzmir metropol alanında yaşayan milyonlarca insanın bir sayfiye

alanı gibi işlev görmeye başlamıştır. Bu durum ise doğal alanların sürdürülebilir kullanımını ve yönetimi önünde önemli bir engel olarak durmaktadır çünkü taşıma kapasitesinin üzerinde bir kullanımın korunmaya çalışılan doğal kaynak değerlerine zarar vereceği açıktır.

1.5 Sınırlılıklar

Çalışma sırasında en önemli sınırlılığı veriye ulaşma oluşturmuştur. Her ne kadar Spil Dağı Milli Parkı'nda bir yönetim birimi mevcutsa da bu birimlerde bilimsel çalışmalar için veri üreten bir birim mevcut değildir. O nedenle çalışmada kullanılan veriler farklı kurumlardan elde edilmeye çalışılmıştır. Ancak bu veriler çoğu kere istenen özelliklerde değildir. Özellikle alanın geleneksel kullanımları ile ilgili veriler neredeyse hiç yoktur. Mesela acaba ekonomik anlamda günlük geçimi milli park kaynaklarına bağlı olan nüfus ne kadardır? Ya da bölgedeki önemli türlerin ticareti ile ilgili verilere ulaşmak mümkün müdür? O nedenle sağlıklı verilerin yeterince elde edilmemesi başka birçok akademik çalışmayı kısıtladığı gibi bizim çalışmamızı da kısıtlamıştır.

Diğer taraftan Manisa her ne kadar ekonomik olarak Türkiye'nin önemli şehirlerinden birisi olsa da Spil Dağı Milli Parkı alanındaki yerleşmelere ulaşım sağlayan bir toplu taşıma sistemi mevcut değildir. Bu da alandaki arazi çalışmalarımızı sınırlamış ve varmak istediğimiz noktalara çoğu kere alanda kilometrelerce yürüyerek ulaşmamıza neden olmuştur.

1.6 Tanımlar

Kültürel ekoloji: İnsanların oluşturduğu kültürlerin, bulunduğu doğal ortam ile ilişkilerini inceleyen açıklayan yorumlayan coğrafi bir yaklaşımdır (Arı, 2003b). Kültürel ekoloji kavramı için Julian H. Steaward'a göre ise "toplumların içinde buldukları ve yaşadıkları çevreye adapte olma sürecidir" der (Emiroğlu ve Aydın, 2003).

Politik Ekoloji: Bu kavram ilk olarak 1930'lu yıllarda Frank Thone tarafından gündeme getirilse de, konuyla ilgili kapsamlı, geniş ve sistematik açıklamayı öğrencisi Eric Wolf yapmıştır. Politik ekolojik perspektif, mekanda bulunan kaynaklar ile ilgili erişim ve kullanım haklarının adil olmadığı, sosyal statü sahibi

kişilerin, küresel ve bölgesel güçlerin bu kullanımlarda daha ayrıcalıklı olduğunu ileri süren bir görüştür. Bu bakış açısına göre, ekosistemler kısmen sosyal olarak oluşturulmuştur ve ekosistem analizleri kültürel ve siyasal süreçleri de içine alır. Bu yaklaşımda tarihi olayların rolü ve özellikle ulusal ve uluslararası kanun ve kuralların yerel toplumlar üzerindeki etkisine bakılır (Arı, 2017).

Milli Park: Bilimsel ve estetik bakımından, milli ve milletlerarası ender bulunan tabii ve kültürel kaynak değerleri ile koruma, dinlenme ve turizm alanlarına sahip tabiat parçalarıdır (Milli Parklar Kanunu, 1983: madde 2; Orman Ve Su İşleri Bakanlığı, 2014).

Arazi manipülasyonu: İnsanları kendi bilgileri dışında veya istemedikleri halde etkileme veya yönlendirme işleminin, arazi üzerinde gerçekleşmesi durumudur.

Pomak : Pomaklar en genel tanımıyla: ‘Pomakça’ dilini konuşan, Slav kökenli olan ve Balkanların beş ülkesine (Bulgaristan-Yunanistan-Türkiye-Makedonya-Arnavutluk) yayılmış, çoğunlukla İslam’ı kabul etmiş bir azınlık grubudur. Müslüman olmayan Pomaklar ise Ortodoks Hıristiyan olan halktır (Özcan, 2013).

Korunan Alan: Dünya’nın büyük bir kısmında doğa koruma konusunda etkin bir kurum olan Doğa Ve Doğal Kaynakları Koruma Birliği (IUCN)’ne göre korunan alan tanımı şöyledir (Karataş ve Altunel, 2017):

1994 yılına göre tanım: Biyolojik çeşitliliğin, doğal ve bununla ilişkili kültürel kaynakların devamlılığının sağlanmasına ve korunmasına hizmet eden, yasal veya diğer etkili yollarla yönetimi gerçekleştirilen karasal veya denizel alanlardır (Karataş, 2017).

2008 yılında güncellenen tanıma göre: Doğanın ve ilişkili ekosistem servisleri / hizmetleri ve kültürel değerlerin uzun vadeli korunması amacıyla açıkça tanımlanmış coğrafi sınırları olan, tanınmış, adanmışlık içeren ve yasal veya diğer etkin yöntemleri yönetilen alanlardır (Özkaya, 2015).

Doğa Koruma: Doğa koruma ve çevre koruma birbirine çok yakın kavramlar gibi algılansa da aslında korumaya yaklaşımları farklı olduğu görülmektedir. Doğa korumaya ait bazı tanımlamalar şunlardır;

“Doğa Koruma insan sağlığı ve yaşamının garantisi için, doğada yaşayan bitki ve hayvan türlerinin varlığı, onların yetişme ve yaşam ortamları ile

belirli kriterler ışığında korunmaya değer bulunan doğa parçalarını ve doğal elemanları korumaktır” (Yücel, 2005).

“Doğallığı nispeten bozulmamış alanları, spesifik hedefler belirleyerek bizden sonraki nesillere aktarabilmek adına alınması gerekli olan hukuki, idari, teknik ve sosyal düzenlemelerin hepsine birden doğa koruma adı verilir” (Arı, 2014).

Çevre Koruma: Daha çok hava, su, toprak, kültürel ve sosyal çevrede meydana gelen kirlenme ve bozulmaların önüne geçmek için yapılan faaliyetlerdir (Arı, 2014).

2. İLGİLİ ALANYAZIN

2.1 Kuramsal Çerçeve

Dünyada resmi anlamda doğa koruma çalışılmalarının başlangıcı sayılan 1872 yılında Yellowstone Milli Parkı'nın ilanından sonra doğa koruma pratiği ve bu konudaki çalışmalar büyük ölçüde doğa korumanın biyolojik özelliklerine yani yabani bitki ve hayvan türlerinin korunması üzerine odaklanmıştır (Şengönül ve Uzun, 2005). Bu çalışmalarda esas olan korunması istenen yabani türlerin yaşam ortamlarını tespit etmek, yaşam ortamlarının fiziki özelliklerini ortaya koymak ve türlerin devamlılığının sağlanabilmesi için bu yaşam ortamlarının nasıl korunacağını bilimsel gelişmeler ışığında tespit etmektir. Yellowstone Modeli Doğa Korumaya Verilen bu tür bir doğa koruma faaliyetinde doğanın insansız olduğu kabul edilerek doğa koruma hedefleri tamamen yabani türlerin ihtiyaçlarına göre şekillendirilmiştir (Arı, 2003a; 2003b). Bu anlayışta insan toplulukları korunan alanların bir parçası olarak düşünülmemiş ve doğal alanlarda geleneksel olarak yaşayan insan toplulukları bu alanlardan çıkmaya zorlanmış, birçok durumda da zorunlu göçe tabii tutulmuştur.

Ancak zamanla yabani türlerin yaşam alanı olan doğal alanların geleneksel insan toplulukları için de önemli olduğu, bu alanların insan topluluklarının günübirlik yaşamında ekonomik olarak bağımlı oldukları alanlar olduğu ve aslında ekosistemin de önemli bir parçası durumunda olduğu; ekosistem içerisindeki ilişkilerin insan topluluklarının varlığıyla şekillendirildiği anlaşılmıştır (Robinson, 2005). Zaten “insansız koruma” da denen Yellowstone Modeli'nin önerdiği anlayışın doğal alanları korumak yerine, çeşitli nedenlerle onlara zarar vermeye başladığını göstermiştir (Dinçer, 2005; Demirel vd., 2005).

Bu gelişmelerden sonra doğa koruma pratiği yapan yöneticiler doğal alanların sürdürülebilir olabilmesi için bir anlayış değişikliği yapmaları gerektiğini anlamışlar ve gittikçe korunan alanlarda insan topluluklarının varlığını kabul eden bir anlayışı benimsemeye başlamışlardır. Böylece koruma alanları yöneticileri dikkatlerini yaban türlerinden insan topluluklarına da çevirmeye başlayarak daha dengeli bir doğa koruma pratiği geliştirmeye başlamıştır. Böylece doğa korumada yeni anlayışlar geliştirilmeye başlanmıştır (Arı, 2005).

Bu yeni anlayışlar büyük ölçüde yerel topluluklarının da istek ve ihtiyaçlarına önem veren toplum temelli doğa koruma ya da ortak doğa koruma pratikleri olarak gelişmeye başlamıştır (Arı ve Hurley, 2010; Berkes, 2012; Arı ve Derinöz, 2011). Bu yeni anlayışta korunan alanların yönetiminin çok paydaşlı olduğu ve bütün paydaşların ilgi ve ihtiyaçlarının doğa koruma programlarına entegre edilmesi gereği üzerinde durulmuştur. İşte bu noktada özellikle yerel toplulukların doğal çevreleri ile nasıl bir ilişki içerisinde olduğunu araştıran kültürel ekoloji önemli bir yaklaşım olarak ortaya çıkmıştır (Arı, 2017; Hurley ve Arı, 2018). Bu çalışmada da SDMP’de yerel toplulukların çevresindeki doğal kaynakları geleneksel olarak nasıl kullandığı üzerinde durulduğundan kültürel ekoloji önemli bir araştırma yaklaşımı olarak kullanılmıştır.

Diğer taraftan kültürel ekoloji yerel toplulukların çevre ilişkilerini büyük ölçüde kendi kültürlerinin belirlediğini iddia etmesine rağmen, gelişen teknoloji, iletişim yolları ve sonunda artan küreselleşme ile birlikte aslında yerel toplumların çevre ile ilişkilerini gittikçe yerel ölçeğin dışında, bölgesel, ulusal ve uluslar arası bir takım ilişkilerin ve güç odaklarının belirlemeye başladığı anlaşılmıştır (Arı, 2017; Hurley ve Arı, 2011; Hurley ve Arı, 2018). Politik ekoloji olarak isimlendirilen bu yeni anlayışta geleneksel ilişkilere etki eden ve mikro alanlar dışından gelen politik kararlar, güç ilişkileri, çevresel eşitsizlikler ve çevre etiği gibi kavramlar ön plana çıkmaktadır. O nedenle çalışma yerel koşulları etkileyen bölgesel, ulusal ve uluslar arası gelişmeler ve kararları da dikkate aldığından politik ekolojik yaklaşımı da barındırmaktadır. Zaten milli park statüsü de doğrudan uluslararası kuruluşlarca geliştirilen ve çalışma alanımızda da yaklaşık 50 yıldır uygulanan bir statüdür.

Korunan alanların yönetimine müdahil olan farklı aktörlerin bakış açılarını, aralarındaki ilişkileri ve bu ilişkilerden kaynaklanan sorunları anlamak korunan alanların yönetimi açısından önem taşımaktadır. Dünya literatüründe bu konu ile ilgili çok çalışma olmasına rağmen Türkçe literatürde konu nispeten yenidir ve bu anlaşmazlıklardan doğan çatışmaların nasıl çözülebileceği üzerine çok fazla araştırma yoktur. Bu konu gittikçe coğrafyacıların, peyzaj mimarlarının, şehir plancıların ve ormancıların dikkatini çekmekte ve spesifik koruma alanlarında bu çatışmaların nasıl giderilebileceği artık daha geniş bir şekilde tartışılmaktadır (Demirayak, 2006; Güneş, 2011; Çolakkadioğlu, 2012; Arslan, Karadağ ve Aksak, 2018; Atmış, 2018).

Bu konudaki ilk çalışmalardan birisi Arı (2003b) tarafından yapılmıştır. Arı, bu çalışmasında Kuş Cenneti Milli Parkı'nda park yönetimi ile yöre halkı arasındaki çatışmaları ele almıştır. Bu çalışmaya göre Kuş Cenneti Milli Parkı'nın ilk kurulduğu yıllarda, kurucu Curt Cosswig'in özel çabaları ile yerel halk ile oldukça uyumlu ve onların ihtiyaçlarını dikkate alan planlama ile Kuş Cenneti Milli Parkı'ndaki doğa koruma çalışmaları yerel halkın güçlü desteğini almıştır. Ancak Cosswig'in alandan ayrıldığı 1965 yılından sonra Eski Sığırcı köyü halkı ve çevredeki diğer köy halkları ile olan iyi ilişkiler gittikçe bozulmuş ve iki taraf arasında zaman zaman milli parkın kaynak değerlerine zarar da veren şiddetli çatışmalar yaşanmıştır (Arı, 2003c). Bu çatışmaların uygun stratejiler kullanılarak çözülmemiş olması korunan alanlardaki kaynak değerlerine zarar vermektedir. Bu durum yerel kaynak kullanıcılarının korunan alan kaynaklarına yönelik sürdürülebilir olmayan tutumlar geliştirmelerine neden olmaktadır ki bu doğa korumada uzun dönemli hedefler için önemli bir tehdittir.

Yıldız ve Atmış (2019) ise yaptıkları bir çalışmada Türkiye'deki korunan alanlarda yaşanan çatışmaları ele almışlardır. Bu çalışmada korunan alanlarda çatışmaların önemli bir konu olarak gündeme geldiği ve bunun çok çeşitli nedenlerden kaynaklandığı belirtilmiştir. Bu çatışmaları yaban hayatı kaynaklı çatışmalar, orman ürün ve hizmetleri ile ilgili çatışmalar, turizm etkinlikleri ile ilgili çatışmalar olarak kategorize eden bu çalışma, farklı korunan alanlardan basına yansıyan örnek bu çatışmaların aslında doğa koruma gündeminde ne kadar önemli olduğunu ortaya koymuştur. Çalışma çatışmaların yönetiminde takip edilen yolların

sürdürülebilir ve dolayısı ile korunan alanların yararına olmaktan henüz uzak olduğuna vurgu yapılarak, bunların korunan alanlar ve ilgili paydaşların yararına çözülebilmesi için daha fazla veriye, koordinasyona ve çalışmaya ihtiyaç olduğunu ortaya koymuşlardır.

2.2 İlgili Araştırmalar: Türkiye’de Ve Dünya’da Doğa Koruma

Koruma kavramının insanlık tarihi kadar eski bir olgu olduğu bilinmektedir. İnsanoğlu yeryüzünde olduğu sürece, doğa ile etkileşim halinde olacak ve her zaman doğaya zarar verecek, zarar verdiği alanların yaralarını yine kendi saracaktır. Ama sonuç olarak bakıldığında insan türünün yaşam alanı genişlerken, diğer canlı türlerinin yaşam alanı daralmakta, değişmektedir.

İnsanoğlu genel olarak sanayi devrimi, tarım devrimi, teknoloji devrimi gibi büyük adımlar atmış bu büyük adımlar sonucunda oluşan üretim ve tüketim çılgınlığı, hem yaşadığı çevreye hem de doğal çevreye zarar vermiştir (Arı, 2014). Bu zarar 1800’lü yıllarda bir grup bilim insanı tarafından fark edilmiş ve gerekli önlemlerin acil olarak alınması tavsiye edilmiştir. Bu bir grup bilim insanlarından biri olan Rachel Garson ‘Sessiz Bahar’ adlı kitabında; eskiden kuş sesleriyle gelen baharın artık sessizleştiğini ironik bir başlıkla anlatmaya çalışmıştır. Bu aşamada iki farklı koruma kavramı ortaya çıkmıştı. Doğa Koruma ve Çevre Koruma. İlk etapta bu kavramlar benzer görünse de yaklaşım olarak birbirlerinden tamamen farklıydı (Keleş vd, 2012). Doğa Koruma: Doğallığı nispeten bozulmamış alanları, bizden sonraki nesillere aktarabilmek için alınması gereken hukuki, idari, teknik ve sosyal düzenlemelerin tamamı iken, çevre koruma, daha çok hava, su, toprak, kültürel ve sosyal çevrede meydana gelen kirlenme ve bozulmanın önüne geçmek için yapılan faaliyetleri içerir (Arı, 2014).

Koruma fikri, belki de kadim dünyadaki insan kadar eski bir anlayıştı. Ancak günümüze gelene kadar değiştiği, çağının gereklilikleri çerçevesinde farklı anlayışlara büründüğü görülmektedir. Eldeki araştırma bulgularına göre, M.Ö 8000’li yıllarda Hindistan’da Tamil Nadu Kutsal Ormanları’nın korunması ile başladığı bilinen bu süreç kutsal alanların bu anlamda önemli yerler olduğunu gösteriyordu. Hindistan’da var olduğu düşünülen bu koruma anlayışı dünyanın farklı bölgelerinde farklı şekillerde de vücut buldu. Örneğin, Anadolu medeniyetlerinden olan ve tarihte

yazıyı ilk kullananlardan olan Sümerler ve Babiller, kanunlarında ağaç kesimini önleyen hükümlerin bulunduğu da bilinmektedir. Antik Yunan medeniyetlerinde ise Eflatun (Plato) tepelerin tahrip edilmesinin su sistemlerine olan zararına ve erozyona dikkat çekmiştir. Yine Hindistan'da İmparator Ashoka döneminde ilk avcılık yasaları yürürlüğe sokulmuştur. 1084 yılına gelindiğinde, yine bu koruma çabalarının İngiltere'de daha sistematik hale gelmesi için Domesday Book denilen (Emlak defteri) denilen bir kitap yayınlandı. Bu kitap bazı lokasyonlardaki ormanları, tarım alanlarını ve av rezervlerini belirliyordu. 1200'lü yıllarda Avrupa'ya da kendini hissettiren bu anlayış Almanya'dan Fransa'ya Hollanda'dan Belçika'ya yayılmış, karar vericilerin ormanlar, kuşlar, tarım alanları ve peyzaj gibi birçok alanda yasalar çıkarılmasını sağlamıştır (Kurdoğlu, 2007).

1800'lü yıllara gelindiğinde Pinchot, Marsh, Thoreu, Muir, Leopalt gibi belki de döneminin fütüristleri olarak kabul edilebilecek Amerikalı bilim insanları, insan ırkının doğaya ve çevreye olan amansız tüketimin gelecekte bir dizi olumsuzluklara neden olacağını savunmuş ve önlemler alınması gerektiğini belirtmiştir. Bu nedendir ki modern anlamda ilk koruma örnekleri ABD'de başlamıştır. İlk olarak 1864'de korumaya alınan Sekoya Ağacı ile başlayan resmi süreç, 1872'de Yellowstone Milli Parkı'nın ilan edilmesiyle sonuçlanmıştır.

Yellowstone bir başlangıçtı elbette. Bu fikir dünyanın farklı kıtalarına farklı medeniyetlerine de sıçradı ve sırasıyla şu milli parklar oluştu.

1. Yellowstone (ABD) – 1872
2. Royal(Avustralya) – 1879
3. Banff (Kanada) – 1885
4. Tongariro(Yeni Zellanda) – 1897
5. El Chico (Meksika) – 1898 (Tırlı, 2005).

Dünya'nın farklı alanlarına dağılan koruma fikri kıtalarda farklı uygulamalara sahne oldu. ABD'de Yellowstone Milli parkında uygulanan koruma anlayışı, klasik ve merkeziyetçi bir anlayıştı. Bu anlayış insan faaliyetlerini yasaklayan, sınırlayan, insanı bu oluşumun dışında tutarak biyolojik korumayı öncelik edinirdi. Alanın yerel sahipleri olan yerlileri soyutlamayı öngörüyordu (Kurdoğlu, 2007). Bu yaklaşım

beraberinde birçok sorun da getirdi. Belki de en büyük sorun, alanın yerel sakinleri Kızılderililerin bu alandan terke zorlanmasıydı. Korumanın mühendislik yaklaşımları ile planlaması (Aktan ve Aktan, 2005), insan faktörünün göz ardı edilmesinin, alanı bütünsel anlamda koruyamadığı zamanla anlaşıldı. Zamanla bu yaklaşım yerini insanla korumaya bıraktı ve doğa ile insan birlikteliğinin oluşturduğu mükemmel uyum doğal ve kültürel açıdan zengin sahalar yarattı (Stevens, 1997).

Ancak ABD'nin aksine milli park anlayışı Avrupa kıtasında başka bir perspektif yaklaşımı sergiliyordu. Bu anlayış insan faktörünü milli parkın işleyen sistemi içine dahil eden, bilimsel ve geleneksel bilgiyi bir arada kullanan, kendine has doğa koruma stratejileri ve politikaları geliştiren bir anlayış vardı (Yücel ve Babuş, 2005).

Öte yandan son yıllarda 'Sürdürülebilirlik' kavramı doğa koruma ile birlikte sık anılmakta ve planlamada benimsendiği gözlenmektedir. Bu bakış açısının alana yaklaşımı ise şu şekildeydi; Koruma çabaları, kalkınmanın bir parçasıdır. Dünya nüfusu sürekli artmakta, sanayi gelişmekte, kentler büyümekte ve tüm bu faktörler doğal dengeyi bozmaktadır. Bu nedenle ülkeler insan-doğa dengesini yeniden tasarlamış, 'sürdürülebilir kalkınma' adı altında yeni ve çok boyutlu kavramları türetmiştir (Çizelge 1) (Özpay Akbulut, 2019).

Çizelge 1. Korunan alanlarla ilgili geçmişten günümüze değişen yaklaşımlar

KONU	GEÇMİŞTE KORUNAN ALANLAR	GÜNÜMÜZDE KORUNAN ALANLAR
Amaçlar	Sadece doğa korumaya ayrılmıştı ve önceki yaban hayatın ve peyzajın korunması için kurulmuştu, ziyaretçiler için yönetilmekteydi.	Sosyal ve ekonomik amaçlarla işletilmekte, çoğunlukla bilimsel, ekonomik, kültürel nedenlerle kurulmakta, daha çok yöre halkı düşünülerek yönetilmektedir.
Yönetim Biçimi	Merkezi hükümet tarafından yönetilmekteydi.	Birçok ortak tarafından yönetilmektedir.
Yöre Halkı	Merkezden planlanarak yönetiliyordu. Katılım süreci yoktu.	Yörede yaşayanlarla beraber, onlar için ve bazı durumlarda onlar tarafından yönetilmekte, yöre halkının ihtiyaçlarını karşılamak öncelikler arasında olup, katılım sağlamaktır.

Daha Geniş Bağlam	Her bir alanı ayrı ayrı düşünülmekte, 'adalar' halinde yönetilmekteydi.	Ulusal, bölgesel, uluslararası korunan alan sistemlerinin parçası olarak planlanmakta, korunan alan etrafındaki tampon alanlar ve yeşil kolidorlarla beraber düşünülerek yönetilmektedir.
Algılar	Birincil önemde ulusal bir değer olarak görülmekte, ulusal bir sorun olarak algılanmaktaydı.	Toplumsal değer olarak görülmekte, uluslararası bir sorun olarak algılanmaktadır.
Yönetim Teknikleri	Kısa bir zaman dilimi içerisinde tepkisel olarak yönetilmekte, yönetim teknik açılarından ele alınmaktadır.	Uzun vadeli bakış açısıyla yönetilmekte, üretilen politikalar ve stratejik yaklaşımlarla yönetilmektedir.
Finans	Vergi mükellefleri tarafından sağlanmaktaydı.	Farklı çöğul kaynaklardan sağlanmaktadır.
Yönetim Becerileri	Bilim insanları ve doğal kaynak uzmanları tarafından yönetiliyordu.	Çok disiplinli ve farklı becerileri olan uzmanlar ve uygulamalar tarafından yönetilmekte, yönetimde yerel bilgilerden yararlanılmaktadır.

(Kaynak: Yeşil, 2016'dan aktaran Özpay Akbulut, 2018).

1995'deki WWF raporunda, koruma anlayışının medeniyet tarihi kadar eski olduğu ve bu düşüncenin ortaya çıkmasında dinsel düşünce yapısının etkili olabileceğini ileri sürmüştür. Bu konudaki araştırmaların Türk Tarihi ve Türk Kültürü boyutunda incelenmesi araştırılmaya değer bir kısımdır. Ancak kökündeki göçebe yaşam geleneği diğer bilimsel konularda olduğu gibi bu konuda da olumsuz etkisi olabileceği gerçektir.

Bu konuya Osmanlı İmparatorluğu'ndan günümüze bakılacak olursa ilk resmi adımların Hükümdar Fatih Sultan Mehmet döneminde atıldığı görülmektedir. 15.yy da boğazda halici tehdit eden çevredeki derelerin getirdiği tortulları önlemek için, tarım, hayvancılık, şehircilik konularında bir dizi önlemler alınmış, erozyon riski altındaki alanlarla ilgili uygulamalar yapılmıştır (Kurdoğlu, 2007).1870 yılında ise Osmanlı İmparatorluğu'nun başkenti İstanbul'un tatlı su ihtiyacını karşılayan koruları korumak adına Orman Nizamnamesi yürürlüğe girmiştir (Bekir, 2006).

Ülkemiz bulunduğu konum itibariyle çok sayıda biyolojik ve kültürel kaynak değerlerine sahiptir. Bu nedenle bu konuda çalışmalara özen gösterilmelidir. Biyolojik değerlerinin bu kadar fazla olmasının sebebi, jeolojik yapının çok çeşitli olması, farklı iklim tiplerinin görülmesi ve biyocoğrafya bölgelerinin kesişim alanı

üzerinde bulunmasıdır. Ayrıca ülke topraklarında var olan kültürel değerlerin de göz ardı edilmemesi gerekir. Zira Mezopotamya insanlık tarihinde ilk tarımın yapıldığı, ilk toplu yerleşmelerin kurulduğu, yazının ilk kullanıldığı topraklardır. Bu nedenle bütüncül bir yaklaşım gerekir.

Ülkemizde ilk flora çalışmaları 1700'lü yıllarda Tournefort ile başlamıştır. 1800'lü yıllarda Boissier ile devam etmiş (Flora Orientalis), 1900'lu yıllarda Louis(DasNatürliche Pflanzenkleid) ve Davis (Flora of Turkey) takip etmiştir. Böylece Anadolu'nun zengin endemik ve relik türleri tanımlanmıştır (Çolak, 2001).

1970'li yıllarda IUCN tarafından tehlike altındaki türlerde kategoriler gündeme getirilmiş, bu amaçla Red Data Book (Kırmızı Liste) oluşturulmuştur. Ekim ve Ark. 1989 yılından 2000'li yıllara kadar revize ederek "Türkiye Bitkileri Kırmızı Kitabı" adı altında yayımlanmışlardır.

Modern anlamada ülkemizdeki ilk ilan edilen milli park, 1958 yılı tarihli Yozgat Çamlığı Milli Parkı'dır. Ancak milli park kanunu 1983'de çıkarılsa da Milli Park tanımı 1956'daki Orman Kanunu'nda yer almaktadır. Türkiye'de doğa koruma temelde 1983 tarihli 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu'na göre yapılmaktadır. Bu kanunda dört adet doğal alan koruma kategorisi belirlenmiştir. Bunlar milli parklar, tabiatı koruma alanları, tabiat parkları ve tabiat anıtlarıdır. Bunların dışında 1980'lerde kıyı kullanımını düzenlemeyi amaçlayan Özel Çevre Koruma Bölgeleri, Uluslararası bir statü olan Ramsar Sözleşmesi, UNESCO tarafından verilen birçok farklı kategori günümüzde koruma girişimlerinin tamamını içine alır (Arı, 2004).

Ülkemizde doğa koruma ve çevre koruma kavramları iç içe geçmiş bütün kavramlar olarak algılansa da Cumhuriyet Dönemiyle birlikte hükümet programlarına girmiştir. Kronolojik gelişimi ise şu şekildedir;

- 1925'de Okyar Hükümeti programında 'Ziraat' başlığı ilk kez ormanlarımızda ciddi muhafaza teşkilatı vücuda getirmek amacıyla bahsedilmiştir.
- 1931' de görev yapan V. İnönü hükümeti programında ise 'bataklıklar, çalılıklar vergilerinde tenzilat teklif edeceğiz. Orman yetiştirecek olanlara uzun müddet muafiyet teklif etmeyi düşünüyoruz' denmektedir.

- 1938 döneminde görev yapan I. Bayar hükümetinin programında “şehirlerin sıhhat ve güzelliğine alakadar eden belli başlı işler planlaştırılacak” denmektedir. Yine bu program, ilk kez “İstanbul’dan başlanarak coğrafi mevkii ve tabii güzelliği” olan kentlerin bir plan dahilinde imar edileceğini, kırsal bölgelerde “sıhhi vaziyetlerin ıslahını, orman servetinin korunmasını, planlı sanayileşmeyi” hedeflemektedir.

1950’li yıllardaki çok partili döneme gelinceye dek, hemen hemen tüm hükümet programlarında yer alan ortak hedefler; ormanların devlet eliyle işletilmesi ve korunması, bataklıklarda sıtma mücadelesi ve bu alanların tarımsal amaçlarla kurutulması, kentsel altyapının oluşturulması gibi daha çok dönemin kalkınmaya yönelik temel ihtiyaçlarına yanıt verecek hedeflerdir. Özellikle II. Dünya Savaşı süresince görev yapan hükümetlerin programları incelendiğinde tümüyle savaş koşullarının yarattığı önceliklerin ele alındığı görülmektedir (Algan, 2000).

- 1950-1951’de görev yapan I. Menderes hükümetinin programında, ’ mevcut orman sisteminin ormanların muhafazası için büyük fedakarlıkları gerektirdikleri vurgulanarak bu sistemin devletle orman köylüsü arasındaki ilişkileri bozduğuna değinilmekte ve bugünkü sisteme behemehal son vereceğiz’ denilmektedir.

- Günümüzde ekonomik ve ekolojik önemi açısından ciddi bir ulusal sorun olan meraların 1954-1955 yıllarında görev yapan III.Menderes hükümetinin programında ilk kez ele alındığını görmekteyiz. Bu program “tarım arazilerindeki artışa bağlı olarak meraların süratle daraldığı” tespitinde bulunmakta ve çözüm olarak ise “entansif hayvan yetiştiriciliğinin” gerçekleştirilmesini ön görmektedir.

- 1960-61 döneminde görev yapan I. Gürsel hükümetinin programında planlı ekonomiye geçişin ilk adımları atılırken, bir yandan da ormanların tahribi ve erozyon sorunlarına dikkat çekilmektedir. Bu programın çevre yönetimi açısından en dikkati çeken yönü ise toprağı servet olarak nitelendirip erozyondan korunması için gerekli tedbirlerin alınmasını öngörmesidir.

- 1961-1962 döneminde görev yapan VIII. İnönü hükümeti, bölgesel planlamaya geçileceğini programına almış ve ‘gecekondu davasının halli’ için gerekli düzenlemeleri yapmayı öngörmüştür.

- 1962-1963 döneminde görev yapan IX. İnönü hükümetinin programında ise, toprak orman ve meralar ‘ tabii kaynak’ olarak nitelendirilmekte ve korunmaları öngörülmektedir. Bu programın ayırt edici bir özelliği de ‘ dünya çapında tarihi değer taşıyan eski eser ve abidelerin gelecek nesillere intikalini sağlamak’ hedefini benimseyerek, kültürel tarihi ve arkeolojik çevre değerlerinin korunmasını ön gören ilk düzenlemeleri içermesidir.

Çevre konusunun kapsamlı bir şekilde incelenip ayrı bir kısım olarak bulunduğu ilk kalkınma planı 1973-1977 yıllarını içine alan, III. Beş yıllık kalkınma planıdır. Bundan önce uygulanan I. Beş yıllık kalkınma planında hava kirliliğinden bahsedildiğini, planın 1966 programında bölge planlamasının yerini “çevre kalkınması” teriminin aldığını görmekteyse de , bu değinmelerin çevre olgusunun içeriğine uygun anlamda kullanıldığını düşünemeyiz. II. Beş yıllık kalkınma planında çevre için özel bir bölüm yoktur (Algan, 2000).

- III. Beş yıllık kalkınma planında ve 1978 yılında oluşturulan dönem arası programda ise çevresel sorunların ilk kez ayrı bir bölüm olarak ele alındığı görülmektedir. 1972 yılında gerçekleştirilen ilk uluslararası çevre konferansı BM Stockholm İnsan Ve Çevre Konferansı’nın etkilerinin açıkça görüldüğü bu planda, “Çevresel problemlerin oluşabileceği düşüncesi ile kalkınma çalışmalarının ve kalkınmanın yavaşlatılması söz konusu olamaz” düşüncesi özellikle belirtilmiştir. Bu da konferanstaki az gelişmiş ülkelerin temel tezleri ile tam bir uyum içindedir. Bu dönemi içine alan çevresel politikalarındaki temel bakış açısı, “ Ülkemizdeki çevresel sorunların sebebinin insanların gelir düzeyinin düşüklüğü ve var olan kaynakların yeterince kullanılmamasına” bağlanmıştır. Bu düşüncesiyle, çevre politikalarının sanayileşme ve kalkınmaya zarar verdiği çıkarımı yapılmıştır. Bu planın bir diğer özelliği de bakanlıklar arası koordinasyonu sağlamakla görevli merkezi bir çevre kuruluşuna ihtiyaç duyulduğunu vurgulamasıdır. Nitekim bu plan döneminde Bülent Ecevit başkanlığında 1974’te kurulan

hükümetin programında da “şehirlerin gereğinden fazla büyümesini önlemek, çevre sağlığı sorunlarını asgariye indirmek” ve “çevre sağlığı bakımından hava ve su kirlenmelerinin vatandaşlarının sağlığını tehdit eden, tabiat şartlarını kötüleştiren etkilerin önlenmesi için” alınacak önlemlere yer verildiği görülmektedir (Algan, 2000).

- 1979-1983 yıllarını içine alan IV. Beş yıllık kalkınma planı çevresel konularda önleyici kararların alınması gerektiğini belirtir. Bu plandaki temel bakış açısı ülkenin gelişirken çevre problemlerinin göz ardı edilmemesi gerektiğini belirtir. Bu planın uygulandığı dönemde Başbakanlık Çevre Müsteşarlığı kurulmuş ve Çevre Kanunu yürürlüğe girmiştir. Söz konusu kalkınma planının onarıcı ve önleyici çevresel politikaların bir arada uygulanmasını hedeflediği, bu yönüyle önemli bir boşluğu doldurduğu bilinmektedir (Algan, 2000).

- 1985-1989 yıllarını içere V. Beş yıllık kalkınma planındaki temel bakış açısı, var olan kirliliği önlemenin dışında, doğal kaynakların sağlıklı bir şekilde gelecek nesillere aktarılmasıdır. Bu dönemin Türkiye'nin çevre konusunda çok sayıda Uluslararası anlaşmaya taraf olduğu ve Avrupa Ekonomik Topluluğu'na tam üyelik müracaatını yaparak uyum çalışmalarını başlattığı dönem olarak hatırlanacak olursa, 1980'li yıllarda Türkiye'de çağdaş çevre yönetimi ilkelerinin benimsenmesinde hızlı bir hukuki ve politik gelişme süreci içine girilmesinin nedenleri daha kolayca anlaşılabilir (Algan, 2000).

Korunan Alan Tanımı: Ekosistem hizmetlerinin ve kültürel değerlerin, tabiatla birlikte uzun vadeli korunması ve devamlılığın sağlanması amacıyla mevzuatla tanımlanan ve yönetilen coğrafi bir alandır (Eroğlu, 2014). Ülkemizde "Korunan Alan" adı altında statü kazandırılmış sahalar; 2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu ile 4915 Sayılı Kara Avcılığı Kanunu kapsamında ilan edilerek koruma altına alınmış sahalardır (Güneş, 2011).

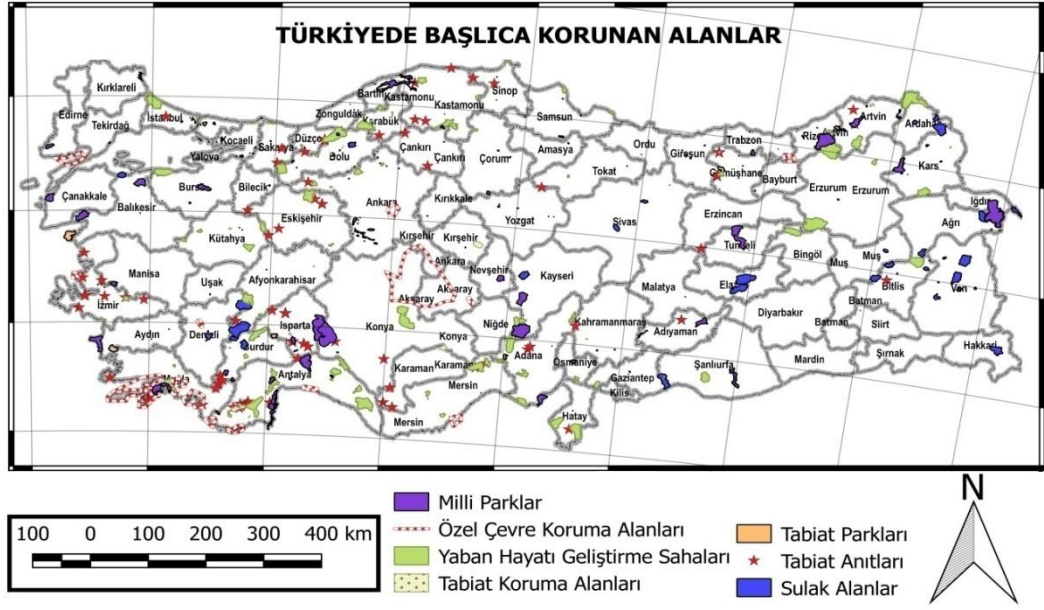
Ülkemizde güncel birçok ulusal, bölgesel, uluslararası koruma statüleri, sözleşmeleri ve anlaşmaları bulunmaktadır. Bu statüler aslında Türkiye'de 1956 yılında resmi mevzuata girmeye başlamıştır. 1956 tarihli Orman Yasası'nda ilk kez “milli park” terimi kullanılmış ve Yozgat Çamlığı Milli Parkı kurularak, Türkiye'de

modern anlamda korunan alanlar ilan edilmeye başlanmıştır. Bu statüler çeşitli ulusal ya da uluslar arası anlaşma ya da sözleşmeler kapsamında ilan edilmektedir. Bu statüler kapsamında Türkiye’de şimdiye kadar yaklaşık 15 farklı kategoride binlerce doğa koruma alanı ilan edilmiştir. Aşağıdaki tablo bu statülerin adını ve bunlar kapsamında oluşturulan korunan alanlar ile bu alanların kapladığı alanlar hakkında özet bilgilere yer vermektedir (Çizelge 2).

Çizelge 2. Türkiye’de korunan alan statüleri ve sayıları ile kapladığı alanlar (2019).

STATÜ ADI	ALAN (HA)	TOPLAMA ORANI (%)
Milli Park (44)	862.872	52,07
Tabiat Parkları (299)	102.498	6,19
Tabiat Anıtları (111)	7.260	0,44
Tabiatı Koruma Alanları (35)	84.230	5,08
Özel Çevre Koruma Bölgeleri (16)	24.587	1,48
Ramsar Alanı (14)	184.478	11,13
Muhafaza Ormanları (55)	251.519	15,18
Gen Koruma Ormanları (308)	42.093	2,54
Tohum Meşcereleri (?)	42.228	2,55
Doğal Sit (1272)	Veri Yok	Veri Yok
Yaban Hayatı Koruma Sahası (?)	Veri Yok	Veri Yok
Yaban Hayatı Geliştirme Sahası (?)	Veri Yok	Veri Yok
Biyosfer Rezervi (1)	25.258	1,52
Jeopark (1)	30.000	1,81
TOPLAM	1.650,023	%99,9

Kaynak: DKMPGM, 2019

Şekil 1. Türkiye’de Başlıca Korunan Alanlar Haritası . Kaynak: DKMPGM, 2018.

Yukarıdaki tabloda verilen statüler baz alınarak korunan alanların yüzölçümü ülke yüzölçümünün yaklaşık % 2,11’ine tekabül etmektedir.

2.2.1 Milli Parklar

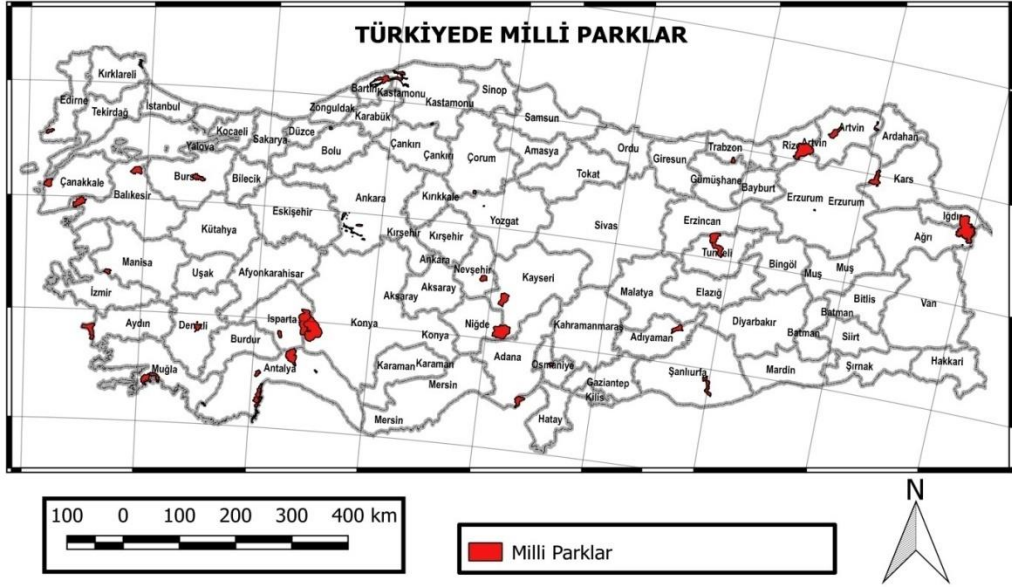
Bilimsel ve estetik bakımdan milli ve milletlerarası ender bulunan tabii ve kültürel kaynak değerleri ile koruma, dinlenme ve turizm alanlarına sahip tabiat parçalarıdır (Millî Parklar Kanunu, 1983). 2018 yılı itibariyle ülkemizde toplam 44 adet milli park bulunmaktadır (Çizelge 3, Şekil 2).

Çizelge 3. Türkiye’deki Milli Parklar Listesi

SIRA NO	MİLLÎ PARK ADI	ALANI (HEKTAR)	İLAN TARİHİ	BULUNDUĞU İL
1	Yozgat Çamlığı	266,90	05.02.1958	Yozgat
2	Karatepe - Aslantaş	4.142,91	29.05.1958	Osmaniye
3	Soğuksu	1.186,26	19.02.1959	Ankara
4	Kuşçenneti	17.058,37	27.07.1959	Balıkesir
5	Uludağ	13.024,07	20.09.1961	Bursa
6	Yedigöller	1.623,07	29.04.1965	Bolu
7	Dilek Y. – B. Menderes D.	27.598,16	19.05.1966	Aydın
8	Spil Dağı	6.801,03	22.04.1968	Manisa
9	Kızıldağ	55.105,91	09.05.1969	Isparta
10	Güllük Dağı - Termessos	6.699,98	03.11.1970	Antalya
11	Kovada Gölü	6.550,71	03.11.1970	Isparta
12	Munzur Vadisi	42.674,49	21.12.1971	Tunceli

13	Beydağları Sahil	31.165,88	16.03.1972	Antalya
14	Köprülü Kanyon	35.719,16	12.12.1973	Antalya
15	İlgaz Dağı	1.117,70	02.06.1976	Kastamonu, Çankırı
16	Başkomutan TMP	34.833,60	08.11.1981	Afyon, Kütahya
17	Göreme TMP	9.613,65	25.11.1986	Nevşehir
18	Altındere Vadisi	4.467,71	09.09.1987	Trabzon
19	Boğazköy – Alacahöyük	2.600,44	21.09.1988	Çorum
20	Nemrut Dağı	13.827,28	07.12.1988	Adıyaman, Malatya
21	Beyşehir Gölü	86.855,14	11.01.1993	Konya
22	Kazdağı	20.934,83	17.04.1994	Balıkesir
23	Altınbeşik Mağarası	1.146,65	31.08.1994	Antalya
24	Hatıla Vadisi	16.943,78	31.08.1994	Artvin
25	Karagöl – Sahara	3.250,97	31.08.1994	Artvin
26	Kaçkar Dağları	52.970,08	31.08.1994	Rize, Artvin
27	Aladağlar	55.064,41	21.04.1995	Niğde, Adana
28	Marmaris	29.206,02	08.03.1996	Muğla
29	Saklıkent	1.643,30	06.06.1996	Muğla, Antalya
30	Troya TMP	13.517,19	07.11.1996	Çanakkale
31	Honaz Dağı	9.428,98	21.04.1998	Denizli
32	Küre Dağları	37.753,38	07.07.2000	Kastamonu, Bartın
33	Sarıkamış-Allahuekber Dağları	22.519,89	19.10.2004	Kars, Erzurum
34	Ağrı Dağı	88.014,80	88.014,80	Ağrı, Iğdır
35	Gala Gölü	6.086,84	05.03.2005	Edirne
36	Sultan Sazlığı	24.357,70	17.03.2006	Kayseri
37	Tek Tek Dağları	19.335,24	29.05.2007	Şanlıurfa
38	İğneada Longoz Ormanları	3.155,00	13.11.2007	Kırklareli
39	Yumurtalık Lagünü	16.979,94	06.12.2008	Adana
40	Nene Hatun TMP	387,42	06.06.2009	Erzurum
41	Sakarya Meydan Muh. TMP	13.850,46	08.02.2015	Ankara
42	Kop Dağı Müdafaası TMP	6.335,10	15.11.2016	Bayburt, Erzurum
43	Malazgirt Meydan Muh. TMP	Bilinmiyor	17.03.2018	Muş
44	İstiklal Yolu TMT	Bilinmiyor	01.11.2018	Kastamonu, Ankara

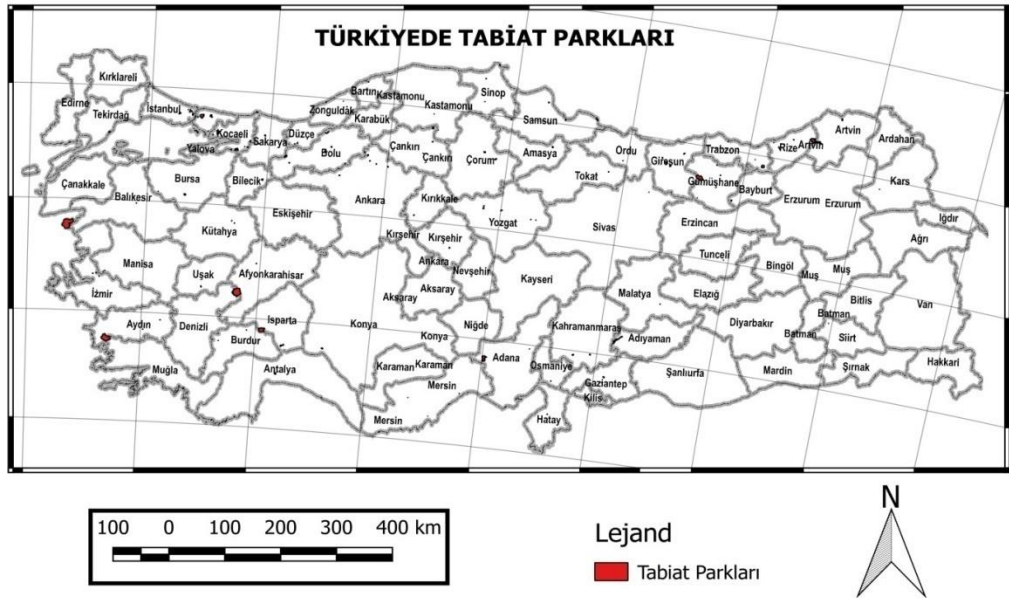
Kaynak: MPGM, 2019.

Şekil 2. Türkiye’de Milli Parklar. Kaynak: DKMPGM, 2018.

2.2.2. Tabiat Parkları

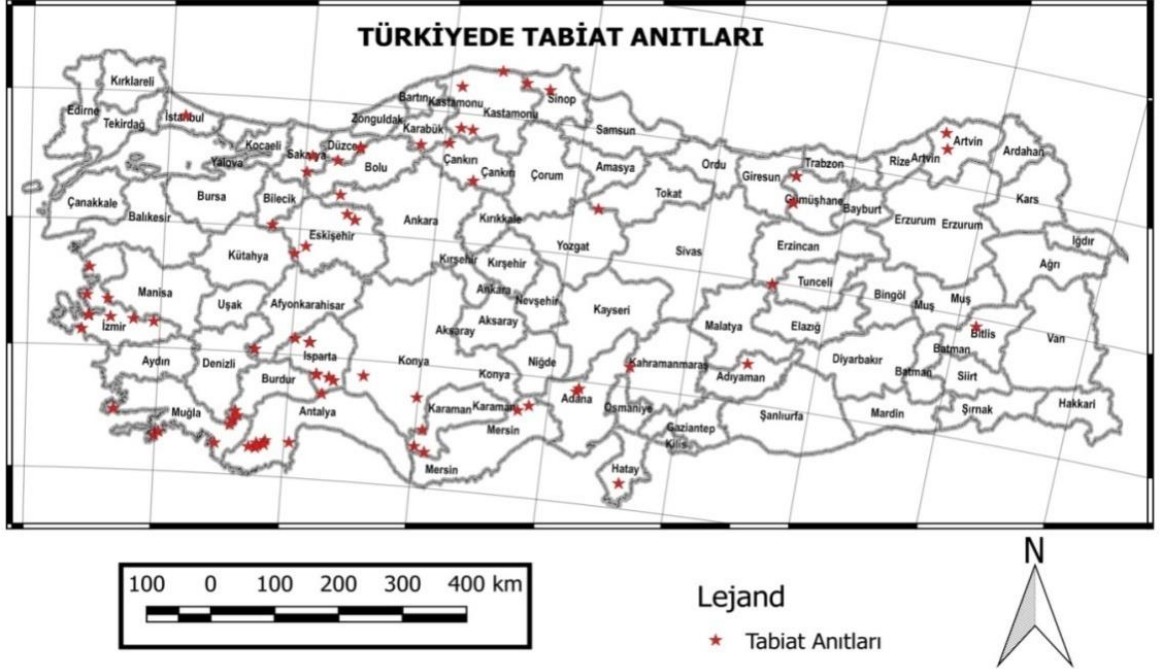
Önemli bitki örtüsü ve yaban hayatı özelliklerine sahip, doğal manzara bütünlüğü içinde insanların dinlenme ve eğlenmelerine uygun alanlar bu statü ile korunmaktadır (Durgun, 2006). Ülkemizde ilk ilan edilen Tabiat Parkı Muğla Fethiye’deki Ölüdeniz Tabiat Parkı’dır. 2018 yılı itibariyle ülkemizde toplam 229 adet tabiat parkı bulunmaktadır (Şekil 3).

Şekil 3. Türkiye’deki Tabiat Parkları. Kaynak: DKMPGM, 2019

2.2.3. Tabiat Anıtları

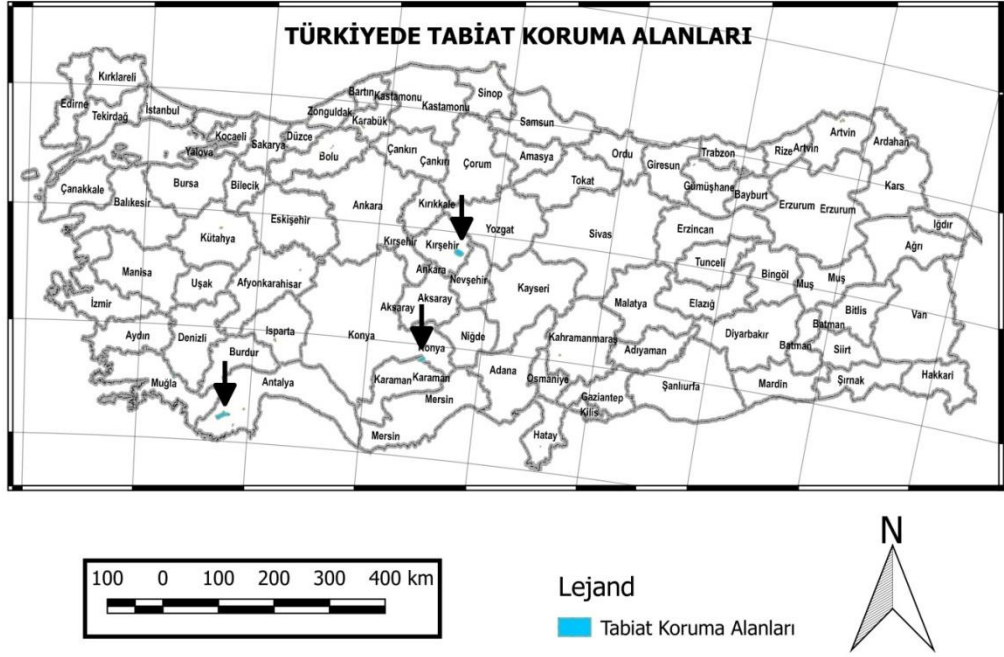
Tabiat ve tabiat olaylarının meydana getirdiği özelliklere ve bilimsel değere sahip ve milli park esasları dâhilinde korunan tabiat parçalarıdır. 2018 tarihi itibari ile sayısı 116'dır. İlk ilan edilen Tabiat anıtı 1988 yılında Düzce'de tescillenmiş Samandra Şelalesi'dir (Şekil 4).

Şekil 4. Türkiye’de Tabiat Anıtları. Kaynak DKMPGM, 2019.

2.2.4. Tabiatı Koruma Alanları

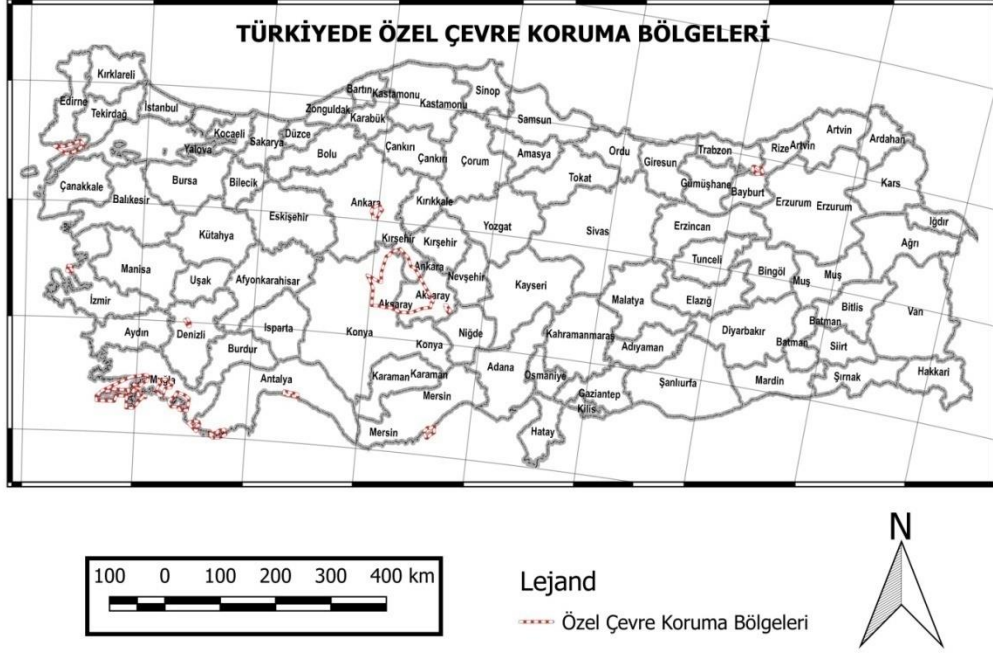
Bilimsel çalışmalar ve eğitim açısından önem taşıyan, nadir, tehlike altında veya kaybolmaya yüz tutmuş ekosistemleri ve türleri içeren alanlardır. Bu alanlar yalnızca bilim ve eğitim amaçlı kullanılmaya açık olup, diğer bütün kullanımlara kapalıdır. Yani mutlak koruma alanı olarak adlandırılır. Ülkemizde 2008 yılı itibariyle 32 adet tabiatı koruma alanı mevcuttur (Şekil 5).

Şekil 5. Türkiye’deki Tabiatı Koruma Alanları. Kaynak: DKMP, 2018.

2.2.5. Özel Çevre Koruma Bölgeleri

1989 yılında 383 Sayılı Kanun Hükmündeki yasayla yürürlüğe giren Özel Çevre Koruma Bölgeleri; tamamen Milli Park statüsüyle aynı görevleri yürüten fakat planlama yetkisi de verilen koruma tipidir. Ülkemizin doğal ve kültürel varlıklarının korunmasında çok önemli görevler yürüten bu kuruluş, 2011 yılında yeniden yapılandırılan Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü bünyesine alınmıştır. Ayrıca bu kuruluşa, Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde bulunan Doğal Sit Alanları 17.08.2011 tarihi itibarı ile dâhil edilmiştir (Şekil 6).

Şekil 6. Türkiye’de Özel Çevre Koruma Bölgeleri. Kaynak: DKMPGM, 2019.

2.2.6. Ramsar Alanları

Uluslararası öneme sahip sulak alanların korunması amacıyla yapılan sözleşmeye Ramsar Sözleşmesi denir. Bu uygulamanın temel amacı su kuşlarının göç yollarını ve yaşam alanlarını korumaktır. 1971 yılında katılımcı ülkeler tarafından imzalanan bu anlaşmanın imza yeri, İran’ın Ramsar şehri olduğu için bu isimle anılmaktadır. Sözleşmenin imzalanmasından yaklaşık 20 yıl sonra bizim ülkemizde uygulamaya koyulmuştur. Yasal olarak, 94/5434 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla 17.05.1994 tarihinde 21937 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış ve yürürlüğe girmiştir (Arı, 2006).

Sözleşmenin imzalanması sonrasında belirtilen özelliklere sahip ülkemiz sınırları içindeki sulak alanlar Ramsar Alanı olarak ilan edilmeye başlandı. Ramsar Alanı çok geniş çapta ve farklı türdeki sulak alanları tasvir etmekteydi. Bunlar; durgun veya akıntılı, doğal veya yapay, sürekli veya mevsimsel, tatlı acı veya tuzlu tüm su kütlelerini kapsar. Ancak öncelikli olarak su kuşlarının ve diğer canlıların ortak yaşam alanı olması gerekmektedir. Bataklık, sazlık, turbalık alanlar, kıyı ve kenar çizgileri, karalarda su altında kalan ekolojik alanlar da Ramsar Alanı olabilir (Arı, 2006).

1994'ten günümüze, bu sözleşmeye taraf olan ülkemiz sırasıyla şu sahalari Ramsar Alanı olarak ilan etmiştir. Kayseri-Sultan Sazlığı, Balıkesir-Manyas Gölü, Kırşehir-Seyfe Gölü, Mersin-Göksu Deltası, Burdur ve Isparta-Burdur Gölü, Samsun-Kızılırmak Deltası, Bursa-Uluabat Gölü, İzmir-Gediz Deltası, Adana-Akyatan Lagünü, Konya-Meke Maarı, Konya-Kızılören Obruğu, Kars-Kuyucuk Gölü ve en son 2013 yılında ilan edilen Nemrut Kalderası ile birlikte toplamda 14 Ramsar Alanı bulunmaktadır (Arı, 2006).

2.2.7. Muhafaza Ormanları

Muhafaza Ormanları: Halen yürürlükte olan 1956 tarih ve 6831 Sayılı Kanunu'na göre, 23 ve 24'üncü maddelerce düzenlenmiştir. Buna göre "arazi kayması ve yağmur yıkanması tehlikesine maruz olan yerlerdeki ormanlarla, meskun hallerin havasını, şose ve demir yollarını, toz ve kum fırtınalarına karşı muhafaza eden ve nehir yataklarının dolmasının önüne geçen veya memleket müdafaası için muhafazası zaruri görülen devlet ormanları veya maki veya fundalarla örtülü yerler daimi olarak; tahrip edilmiş veya yangın görmüş devlet ormanları da istishal ormanı halinde gelinceye kadar ziraat vekaletince muhafaza ormanı olarak ayrılabilirler." denilmektedir (Erarslan, 1974).

2.2.8. Gen Koruma Ormanları

Bir türün genetik çeşitliliğinin doğal ortamında korunması amacıyla yönetilen doğal meşcerelerdir (Erarslan, 1974). 2018 yılı itibariyle ülkemizde toplam 308 gen koruma ormanı bulunmaktadır.

2.2.9. Tohum Meşcereleri

Yüksek kaliteli bol tohum üretmek için yetiştirilen bahçelerdir. Kuruluşlarına bağlı olarak iki tipe ayrılırlar. Bunlar klonal tohum bahçesi ve tohum plantasyonlarıdır.

2.2.10. Sit Alanları

1983 yılında yürürlüğe giren Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile ülkemizde korunması gereken alanlar çeşitli SİT statüleri ile korumaya alınarak çok önemli çalışmalar yapılmıştır.

Arkeolojik, doğal, kentsel ve tarihi SİT statüleri ile korumaya alınan ve derecelendirilen alanlar sayesinde bu önemli varlıklarımız önemli ölçüde korunmuştur.

SİT ilan edilen alanların bir kısmı Milli Parklar ve benzeri koruma statüleri ile Özel Çevre Koruma bölgeleriyle büyük oranda çakışarak koruma çalışmalarını ayrıca pekiştirmiştir. SİT Alanları ile ilgili çalışmalar Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından yürütülmektedir.

- 10.132 Arkeolojik Sit.
- 1.272 Doğal Sit (Çevre ve Şehircilik Bakanlığına devredilmiştir).
- 436 Diğer sit alanları (Üst üste sit alanları).
- 248 Kentsel Sit.
- 153 Tarihi Sit.
- 31 Kentsel Arkeolojik Sit.
- Toplam 12.272 Adet (Hasbek ve Arı, 2018).

2.2.11. Yaban Hayatı Koruma Sahası

Hayvan türlerine ait, yaban hayatı değerlerine sahip olan, bitki ve hayvan türleri ile birlikte korunması gereken sahalardır (Erarslan, 1974).

2.2.12. Yaban Hayatı Geliştirme Sahası

Av ve Yaban hayvanlarının ve yaban hayatının korunduğu, geliştirildiği, zaman zaman avlanabilecek türde hayvanlarının sahaya yerleştirildiği, yaşama ortamında

rehabilite edici önlemlerin alındığı ve gerektiğinde özel avlanma planı çerçevesinde avlanmanın da yapılabildiği sahalardır (Erarslan, 1974). Yaban Hayatı Koruma Sahası ve Yaban Hayatı Geliştirme Sahası ile ilgili düzenlemeler ve çalışmalar Orman ve Su İşleri Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir.

2.2.13. Biyosfer Rezervi

. Biyosfer rezervleri, biyoçeşitliliğin ve kültürün korunmasını birlikte ele alan, korumanın ancak bu birliktelikle olacağını ileri süren sürdürülebilir bir bakış açısıdır. Biyosfer rezervleri korumanın yanında, alanın kullanımına da dikkat eder. Özellikle koruma ve alan kullanımını, sürdürülebilirlik ilkesiyle sentezleyerek bölgesel kalkınmayı hedefler (Lise, 2013). Tüm dünyada 102 ülkede toplam 507 biyosfer rezervi yer almaktadır. En çok biyosfer rezervi bulunan ülke ABD olup toplam sayı 47 adet bulunmaktadır. Onu 38 ile Rusya takip ederken, İspanya'nın 37, Çin'in 26 biyosfer rezervi bulunur. Ülkemizde ise ilk ve tek biyosfer rezervi 2000 yılında ilan edilen Camili Biyosfer Rezervi'dir (Albayrak, 2010).

2.2.14. Jeopark

Jeopark, dünyanın jeolojik tarihini yansıtan bir koruma statüsüdür. Jeolojik açıdan süreçleri inceleyen, analiz eden, yorumlayan bir kavramdır. Dünya'nın doğal mirası olarak kabul edilir. Jeoloji, jeomorfoloji, insan, ekoloji ve biyoloji arasında ilişki kurmamızı sağlar. Son dönemlerde jeolojik açıdan önemli alanların koruma altına alınması, hem doğal hem de kültürel anlamda önemlidir (Barettino ve vd. 1999). Ülkemizde ilk Jeopark, 2013 yılında ilan edilen Kula (Manisa) Jeoparkı'dır. Bu bölge Avrupa UNESCO Jeopark ağına dahildir.

Ülkemizde doğa koruma çalışmaları üzerine gerçekleştirilen eylemlerin, kamu kurum ve kuruluşlarının dışında sivil toplum kuruluşlarının da desteği ve faaliyetleriyle sürdüğü bilinmektedir. Kabaca bakıldığında STK boyutundaki kronoloji şu şekildedir;

- Türkiye Tabiatını Koruma Derneği (1955)
- Türkiye Doğal Hayatı Koruma Vakfı (1975)

- Türkiye Çevre Vakfı (1975)
- Sualtı Araştırmaları Derneği (1987)
- Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma Vakfı (1990)
- TEMA Vakfı (1992)
- Türkiye Doğal Hayatı Koruma Derneği – WWF (1996)
- Kuş Araştırmaları Derneği (1998)
- Doğa Derneği (2002)

Bu STK'lar içerisinde ülke içerisindeki organizasyon yapısı, uluslararası üyelikleri ve üye sayısı ile öne çıkan ise TEMA Vakfı'dır.

3. YÖNTEM

3.1 Araştırma Modeli

Bu çalışma temelinde bir saha çalışmasına dayanmaktadır. Bu saha çalışması SDMP'de iki yılı aşkın bir zaman diliminde değişik dönemlerde Manisa ilinde gerçekleştirilmiştir. Saha çalışmasında Arı'nın (2014) önerdiği yöntem takip edilmiştir. Bu yöntemde bir saha çalışmasının ayrıntıları ve basamakları ayrıntıları ile anlatılmıştır. Doğanay (1992), Shaffir ve Stebbins (1991) ve Neuman'a (2006) dayandırarak Arı araştırma amaçlı bir saha çalışmasının aşağıda belirtilen 10 aşamadan oluştuğunu ifade etmiştir (2014:309):

1. Araştırma problemine sahip bir saha bulma ve kısa süreli sahayı tanıma ziyareti
2. Araştırma önerisi yazma
3. Saha çalışmasında kullanılacak ölçme ve etnografik çalışma malzemelerini tespit edip, temin etme
4. Sahaya giriş için gerekli bağlantıları kurma ve yazılı prosedürleri tamamlama
5. Sahada istenen alanlara odaklanma ve örneklem seçme
6. Ölçme ve veri toplama
7. Bilgi kaynakları ile görüşme
8. Sahadan ayrılma
9. Toplanan verilerin analizi ve raporlaştırılması
10. Sahadaki bağlantıların devam ettirilmesi ve süreçlerin takibi

Biz de bu çalışmada yukarıdaki saha çalışması aşamalarını takip ederek, gerekli ön hazırlıkları yaparak SDMP'da iki yıl boyunca Balıkesir Üniversitesi Bilimsel

Araştırma projeleri biriminin sağladığı maddi destekle saha çalışmaları yaptık. Bu saha çalışmasında bir yandan SDMP'nin alanı içerisindeki fiziki planlamayı yerinde görme imkanı bulurken bir yandan da milli parkın kaynak değerlerinin ne amaçla kullanıldığını tespit ettik. Bu çalışmalar sırasında özellikle Ayvacık Köyü özelinde doğal kaynak kullanımlarının zamansal değişimini anlamaya çalıştık. Bu kapsamda bu yerel doğal kaynak kullanıcıları ile derinlemesine ve ikili görüşmelerle kendi tecrübelerini öğrenme fırsatı bulduk.

3.2 Veri Toplama Araçları ve Teknikleri

Çalışma evreni Spil Dağı Milli Parkı'dır. Çalışmamıza konu olan evren, 22.04.1968 tarihinde, Manisa'nın güneyinde yer alan 5.505 hektarlık bölümünde kurulmuş olmasına rağmen; 1991 yılında yapılan düzenlemeler sonucunda 6.694 hektara çıkarılmıştır (Taşlıgil, 1999). Evren içerisinde toplam altı adet köy bulunmaktadır. Bu köylerden, örneklem olarak seçilen saha ise Ayvacık Köyü'dür. Araştırma takviminde belirtilen tarihlerde sahada gerçekleşen arazi çalışmalarında veriler toplama aşamasında resmi kurumlardan, sivil toplum kuruluşlarından, saha sakinlerinden faydalanılmış ve akademik yazılarla da bu veriler daha da çeşitlendirilmeye çalışılmıştır.

Nicel ve nitel araştırma metotlarının birlikte uygulandığı bu çalışmada birincil veriler birey ve grup görüşmeleri ve katılımlı gözlemler sonucu elde edilen verilerdir. İkincil veri kaynakları ise sahayla ilgili resmi kurumların verileridir. Milli Parklar Genel Müdürlüğüne hazırlanmış master planları, sahanın 1/10.000, 1/25.000 ve 1/50.000'lik topografik haritaları, Ayvacık Köyü'nün 1927 öncesi ve sonrası nüfus verileri, Orman Bölge müdürlüklerinin sahayla ilgili tüm çalışmaları ikincil veri kaynaklarıdır.

Ayvacık Köyü'nde ikamet eden köy sakinleri başlıca veri kaynağıdır. Köy muhtarı Berrin Akduman'ın annesi, babası ve kız kardeşleri sahaya gitmeden önce telefon bağlantıları ile tespit edilen başlıca veri kaynaklarıdır. Bu kişiler 93 Harbi (1977-78 Osmanlı-Rus Savaşı) ile Bulgaristan'dan göç eden Müslüman Pomak nüfusu olup, görüşmeler özellikle bu şahıslarla ve bu şahısların referansı ile bulunan diğer kişilerle yapılmıştır. Ayvacık Köyü'nde pansiyon işletmecisi olan ve yine ailesi

o köyde yaşayan Nursel Karaosmanoğlu ile yapılan görüşmeler ve bu kişilerde bulunan köy ile ilgili yazılı dokümanlar da görüşmeler ile birlikte incelenmiştir.

3.3 Verilerin Toplanması ve Değerlendirmesi

Bu çalışmada veriler nitel bir yöntemle yapılan görüşme, gözlem ve elde edilen dokümanların incelenmesi yoluyla toplandı. Veri toplamada kartopu örneklem yöntemi kullanılarak yapılan görüşmeler esas alındı. Saha çalışmasında katılımlı gözlem ile de verilerin toplanması desteklendi. Aşağıda bu saha çalışmalarının ayrıntılarına değinilmektedir.

Araştırma kapsamında sahaya, bir yıl içerisinde toplamda dört kez gidildi. İlk arazi çalışması 17 Mayıs 2015 tarihindeydi ve burada toplam yedi gün çalışma yapıldı. Bu zaman zarfında ilk beş gün Manisa merkezde ikamet edildi. Bu süre zarfında araştırma için gerekli literatüre ulaşıldı ve araştırma için gerekli veriler ve dokümanlar; Manisa İl Kültür Ve Turizm Müdürlüğü'nden, Manisa Merkez Kütüphanesi'nden, Orman Bölge Müdürlüğü'nden ve TÜİK gibi resmi kurumlardan edinildi. Bu ilk arazi çalışmasının son iki günü çalışma sahası olan Ayvacık Köyü'nde geçti.

Ayvacık Köyü'ne gitmeden önce internet haberlerinden rastladığımız Nursel Karaosmanoğlu ile iletişim kurarak o bölgede araştırma yapacağımızı ve kendilerinin bize yardım edip edemeyeceklerini sorduk. Olumlu bir yaklaşım sergilediler. Her saha çalışmasında olduğu gibi alana girişle ilgili güçlükler de yaşadık. Doğal olarak kim olduğumuz, ne iş yaptığımız, onların köyüne neden geldiğimiz konusunda kafalarında soru işaretleri vardı. Bütün bu sorulara uygun cevaplar vererek onların güvenini kazanmamız ancak daha sonraki saha ziyaretlerinde mümkün olabildi. İlk ziyaretimizde vermedikleri birçok bilgiyi ikinci ve üçüncü görüşmelerde vermeleri sanıyorum ki aramızdaki güven bağının oluşması sonucunda gerçekleşen bir şeydi.

İlk olarak Manisa/Merkez de bulunan Manisa'yı Tanıtma ve Turizm Derneği'ni tesadüfen fark edilerek uğradık, buradaki yetkililer tarafından bizlere Manisa'yı anlatan yaklaşık on kadar kitap, broşür ve görsel materyal verilmiştir. Daha sonra Manisa İl Kültür Ve Turizm Müdürlüğü'nü ziyaret ederek buradan da saha ile ilgili lokasyonlar hakkında bilgiler içeren broşürler edindik.

Asıl çalışma sahası SDMP ile ilgili, ilan ediliş tarihinden bu güne kadar saha ile ilgili yapılmış tüm resmi yazışmaları, amenajman planlarını, uzun devreli gelişim planlarını ve düşünülen projeler ile ilgili bilgilerin tamamını dönemin milli parklar şube müdürü Mustafa Kandırmış bizimle paylaştı. Böylece SDMP ile ilgili önemli bir veri setini elde etmiş olduk.

Ayvacık Köyü'nün tarihsel süreçte nüfus değişimini görebilmek için Manisa TÜİK ziyaret edildi ve köy ile ilgili nüfus verileri buradan elde edildi. Ayvacık Köyü'ne günün hiçbir saatinde Manisa Merkezden toplu taşıma amaçlı araç yoktur. O nedenle sonraki bir gidişimde şehir merkezinden Turgutlu ilçe araçlarına binip, ilk sapakta, Küçüktaş Mevkiinde inip, otostopla kiraz tüccarı bir kişinin arabasıyla Karaoğlanlı Köyü'ne kadar gitmek mümkün oldu. Bu noktadan sonra yürüyerek köy yoluna devam ederken sepetli motosikletle gelen bir köy sakini kendi köyüne Sancaklıbozköy'e kadar götürdü. Bu noktadan sonra yürüyerek yola devam ederken çok ıssız olan bu yolda Ayvacık Köyüne yaklaşık üç kilometre kala motosikletli bir köy sakini (Ali) durdu ve nereye gittiğimi ve ne amaçla gittiğimi sordu. Durumu anlattıktan sonra, motosikletine alarak, beni köye kadar götürdü.

Ayvacık Köyü'nde ilk olarak köyde pansiyon işletmecisi olan Nursel Karaosmanoğlu ile görüşülmüştür. Hikâyesini literatür araştırması esnasındaki gazete haberinden görmüş olduğumuz bu kişi ve eşi, sağladıkları birincil verilerle bu çalışmaya önemli katkılar yapmışlardır. Bu kişiler daha eskiye ait etnografik ve kültürel verileri elde etmek adına, köyün en yaşlısı Saniye (Sabina) Hanım'ı çağırması ve onunla birebir görüşmemizi sağlamışlardır. Ayrıca Nursel Hanım, köyün milli parka dahil edilmesi sürecinde köy muhtarlığı yapmış ve Manisa Huzurevi'nde ikamet etmekte olan Adem Bey'e yönlendirdi ve böylece araştırma dokusu kartopu örneklem haline dönüştürüldü.

İkinci arazi çalışması 2016 yazıydı, üçüncü ve dördüncü çalışmalar ise aynı yılın sonbaharında yapıldı. Nursel Karaosmanoğlu'ndan aldığımız bilgiler ışığında milli park sürecini yaşamış, köyün o dönemdeki muhtarı Adem Bey ile görüştüm. Kendisi Manisa Huzurevi'nde ikamet ettiği için onunla görüşmelerimiz sık aralıklarla gerçekleşti. Kendisi yaşlı olmasına rağmen güçlü hafızası ve o dönemdeki görevi nedeniyle araştırmanın gidişatını olumlu anlamda katkıda bulunmuştur. Kendisi

dönemi bizzat yaşayan ve sürecin tüm detaylarıyla hatırlayan biri olarak, tüm sorularımıza yanıt verdi ve veri toplama aşamasında çok büyük bir katkı yaptı.

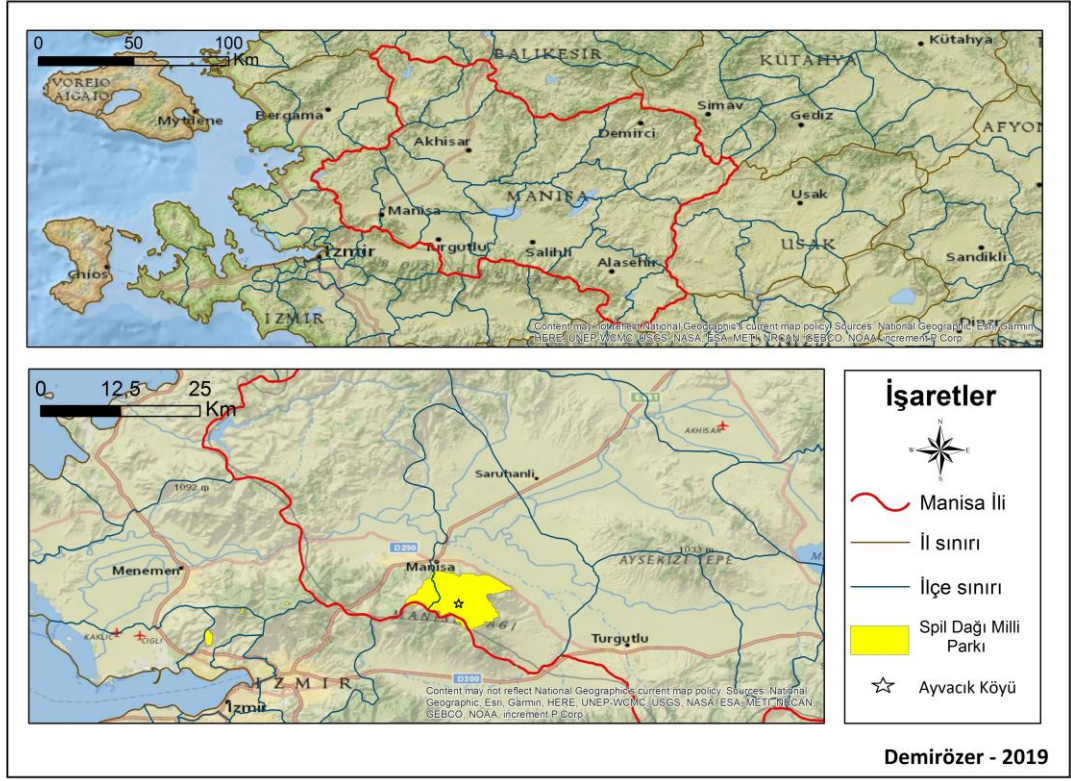
Verilerin analiz edilmesinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Bu nedenle elde edilen veriler sistematik ve açık bir şekilde tasnif ve tasvir edildi. Daha sonra bu betimlenen verileri açıklama ve yorumlama yoluyla neden-sonuç ilişkilerini incelenip, anlamlandırıldı ve ileriye yönelik tahminlerde bulunuldu.

4. SPİL DAĞI MİLLİ PARKI

4.1. Spil Dağı Milli Parkı'nın Doğal Yapısı

Ülkemizin Ege Bölgesi'nde ve Manisa ilinin güneyinde bulunan Spil Dağı kütlesi içerisinde bulunan Spil Dağı Milli Parkı, Manisa'ya 24 km İzmir'e 41 km uzaklıktadır. 22.04.1968 yılında Bakanlık oluru ile Milli Park ilan edilmiştir. Bu tarih itibariyle ülkemizde ilan edilen yedinci milli parktır. İlk ilan edildiğinde 5505 ha'lık alana sahip olan park, ilan sürecinden bu yana sınırlarında çeşitli değişimler meydana gelmiş ve 2016 yılı itibariyle 6694 ha'lık alanı kapsamaktadır. Günümüzde ülkenin kurumsal teşkilatlanması göz önünde bulundurulduğunda bu alan Tarım ve Orman Bakanlığı, Doğa Koruma ve Milli Parklar 4. Bölge Müdürlüğü'nün sorumluluk alanı içerisinde (Şekil 7). Milli park statüsüyle yıllardır iyi korunan bu bölgenin kırsal turizm potansiyelinin de var olduğu görülür (Kızıllan ve Ünal, 2013).

Spil Dağı Milli (Manisa)Parkı Lokasyon Haritası

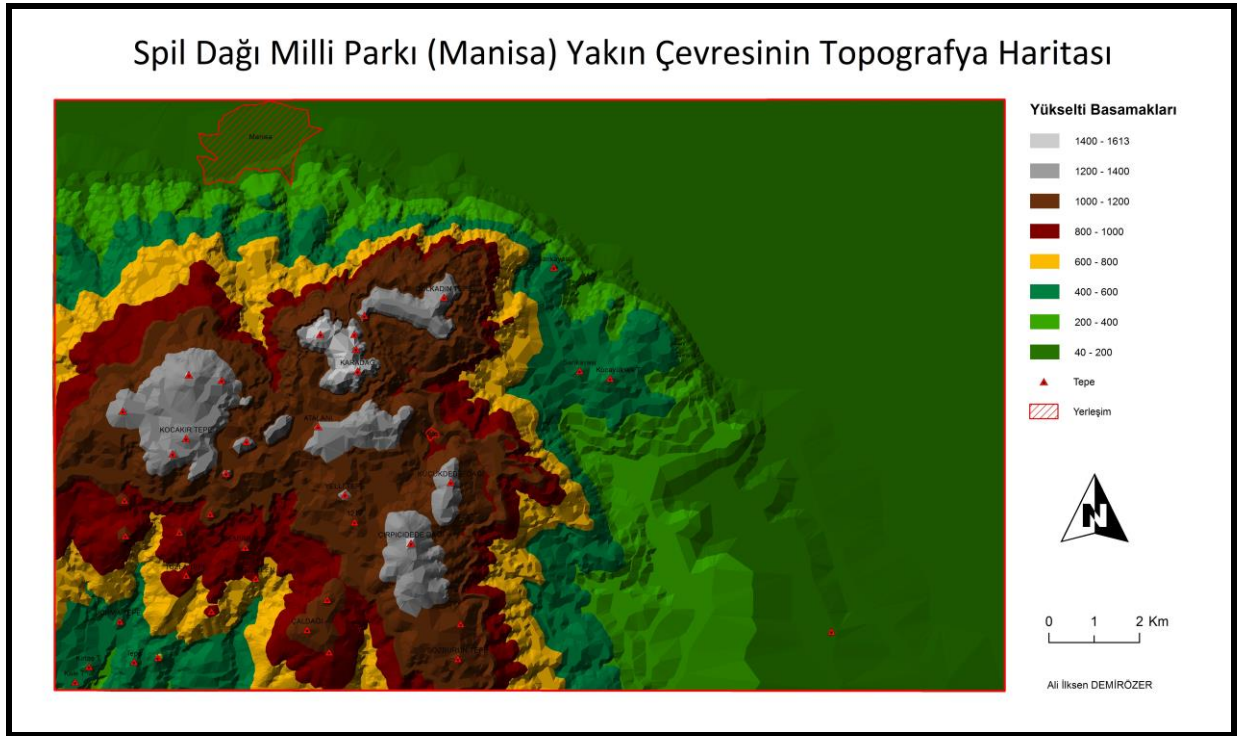

Şekil 7. Spil Dağı Milli Parkı Lokasyon Haritası. 2019.

4.1.1. Jeoloji Ve Jeomorfoloji

Sahanın jeolojik devirlerden günümüze kadar geçirdiği evrimi daha iyi anlayabilmek için Batı Anadolu'nun jeolojik gelişimini incelememiz gerekmektedir. I. Jeolojik Zaman'dan önce meydana gelen orojenik hareketlerle bölgenin ana hatları ortaya çıkmıştır. Bu kütlelerin içeriği genellikle metamorfik ve iç püskürük kayalardan olduğu bilinmektedir. Bölge birinci zamanda meydana gelen hareketler nedeniyle iyice sıkışmıştır ve sert bir masif kütle haline almıştır. Buna 'Menderes Masifi' denilmektedir. Sonraları II. ve III. Jeolojik dönemlerdeki orojenik ve epirojenik hareketlerle birlikte Alpin ve Post Alpin yapı oluşurken masif kütlelerin kıvrılma kabiliyeti olmamasından ötürü horst ve graben sistemleri meydana gelmiştir. Batı Anadolu'nun geneline bakıldığında bu oluşumun izlerini kuzeyden güneye doğru, doğu-batı uzantılı horst graben sistemlerinde görebiliriz (Özçağlar, 2009). Menderes Masifi'nin çöken kısımları ise III. zamanın flüvyal döneminde birikim depoları haline gelmiştir. IV. Zamana gelindiğinde epirojenik hareketler etkisini arttırmış ve Batı Anadolu'daki Horst – Graben sistemi iyice belirginleşmiştir.

Spil Dağı ise Ege Bölgesi'nin kuzeyden güneye doğru uzanan horst – graben sisteminde kuzeyde Gediz Depresyonu ve Güneyde Küçük Menderes Depresyonu arasında faylanarak yükselmiş bir yapıdır. Jeolojik olarak bakıldığında geneli Mesozoik yaşlı kireçtaşıdır (Erinç, 1955). Bu durum arazinin çok arızalı ve karstik şekiller bakımından zengin olmasına neden olmuştur (Törk vd., 2010). Zira Spil Dağı Milli parkı içerisinde ana kayaya bağlı olarak farklı türlerdeki jeomorfolojik unsurlar ve jeolojik yapının getirdiği faylanmanın izleri kolayca görülebilmektedir (Şekil 8).

Şekil 8. Spil Dağı Milli Parkı Ve Yakın Çevresinin Topografya Haritası.

Spil Dağı 60 metre rakımı olan Gediz Ovası'ndan başlayarak bir duvar gibi doğu batı doğrultusunda yükselir. Bu yükselme çok kısa mesafelerde 1500 metreleri bulur (Şekil 9). Litolojik yapı itibariyle genelinde eriyebilen kayalar görüldüğünden karst topografyasına ait birçok şekil bulunmaktadır. Dar ve derin vadiler, mağara sistemleri, erime çukurları, fay aynaları başlıca jeomorfolojik kaynak değerlerindedir (Özkaynak ve Özbilir, 2006). Dağın dört yanına doğru, derin vadiler içinde dere yatakları bulunur. Bu dereler mevcut fayları yer yer takip etmişler veya kalker eritip yararak dik duvarlı kanyon vadiler şeklinde ovaya inmişlerdir. Birçok yerde kalker serilerinin altlarını oyarak inler meydana getirmişlerdir. Bunların en büyüğü Paşaini'dir. Bu şekillerin yanında karst topografyasına ait lapy, dolin ve

mağaraları her yerde görmek mümkündür (İzmir Orman Bölge Genel Müdürlüğü, 1970).

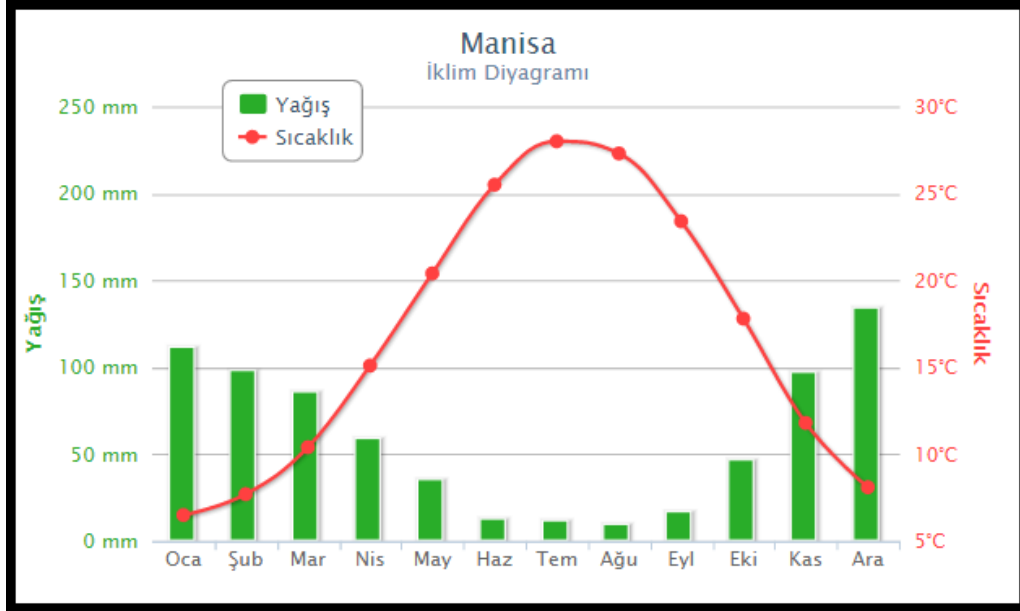
Şekil 9. Spil Dağı Milli Parkı'nda Yükseklik Kısa Mesafelerde 1500 Metre Yüksekliğe Ulaşır.

4.1.2. İklim, Bitki Örtüsü Ve Fauna

SDMP iklimi incelendiğinde Akdeniz iklim kuşağı içinde olduğu görülmektedir. Bu iklimin karakteristik özelliği ise yazları sıcak ve kurak, kışları ılık ve yağışlı olmasıdır. Gerek klimatolojik rasatlar gerekse floraya ait unsurlar bu bilgiyi desteklemektedir (Taşlıgil, 1999). Milli parka en yakın meteoroloji istasyonu olan 71 rakımlı Manisa Meteoroloji istasyonunun 50 yıllık verilerine bakıldığında; yıllık sıcaklık ortalaması 16,8°C'dir. Yıl içerisinde en soğuk ay 6,8°C ile ocak ayı, en sıcak ay ise 27.7°C ile Temmuz ayıdır. Kışın en yüksek kar kalınlığı 44 cm'ye çıkmasına rağmen kar örtüsünün kalış süresi senede 3 ila 5 gün arası değişmektedir (Şekil 10).

Spil Dağı Milli Parkı'nda hakim rüzgar yönü doğu yönünde olup ortalama hızı 2.8 m/sn'dir. Kış aylarında rüzgar hızı şiddetini arttırmaktadır. Özellikle soğuyan havanın alçalması ve jeomorfolojik yapı nedeniyle vadi içlerine kanalize olması,

hızını 25 m/sn'ye kadar yükseltmesine ve hızla ovaya doğru hareket etmesine neden olur. Milli park sınırları içinde yıllık ortalama donlu gün sayısı 26 gündür. Bu günlerin dağılımı ise; Kasım 6 gün, Aralık 8 gün, Ocak 6 gün, Şubat 5 gün, Mart 1 gün, Nisan 2 gündür (Heptan, 1997).

Çizelge 4. Manisa İklim Diyagramı. Kaynak: MİGM, 2014.

1500 metre yükseklikte olan Spil Dağı'nın mikroklima özelliği sşe çok değişiktir. Bu değişiklik atmosferdeki sıcaklığın yukarıya doğru her 200 metrede 1 derece düştüğü esasına göre hesap edildiği taktirde, burada sıcaklık normal ve rüzgarsız bir günde 7,5°C, daha soğuk olacaktır (İzmir Orman Bölge Genel Müdürlüğü, 1970). Zaten bu özelliği ile yaz aylarında hem çevre illerden hem de Manisa'dan yoğun talep görmektedir.

SDMP konum itibariyle Akdeniz Fitocoğrafya Bölgesi içinde yer almaktadır. SDMP, floristik açıdan zengin diyebileceğimiz bitki türlerine sahiptir(Duman, 1985). Bunun başlıca nedenleri ise;

- Akdeniz Fitocoğrafya Bölgesinde yer alması,
- Eriyebilen kayaçlardan oluşan jeolojik yapı,
- Topografik yapının değişkenliği,
- Dağ kültesi olarak yükselti kademelerinin farklılaşması, olarak söylenebilir.

Bu nedenle milli park yönetiminin 1992 tarihli yaptığı amenajman çalışmaları neticesinde 81 familyaya ait 329 cins, 593 tür saptanmıştır. Spil Dağı Milli Parkı'nın ağaç çalı ve ot formunda öne çıkan karakteristik bitki türlerine bakacak olursak, bu türlerin yükselti kademelerine göre farklılaştığını görebiliriz. 600 metreye kadar Kızılçam (*Pinus brutia*), 600 metre sonrasındaki hakim ağaç türünü Karaçam (*Pinus nigra*) oluşturmaktadır (Şekil 10). Bu iki tür arasındaki geçiş zonlarında ise tek tük Saçlı Meşe (*Quercus cerris*) gözlemlenmektedir (İzmir Orman Bölge Genel Müdürlüğü, 1970).

Şekil 10. SDMP'nda Ağaç Formundaki Türlerin Yükseltiye Göre Kuşaklanması.

Çalı formundaki türlere bakıldığında maki ve psödomaki diyebileceğimiz türler göze çarpar. Bunlardan başlıcaları Sürüngen Ardiç (*Juniperus nana*), Laden, Funda, Defne (*Laurus nobilis*), Mersin vb. görülmektedir (Öztura, 2010).

Ot formundaki türlerden öne çıkanlar ise; Çayır Otları, Eğrelti Otları, Sütleğen ve Ballıbabagiller'dir. Bunların dışında Sümbül, Çiğdem, Sıklamenler, Yabani Karanfil, Menekşe, Papatya, Gelincik, Yabani Güller ve Böğürtlen gibi çiçekliler de bulunur (İzmir Orman Bölge Genel Müdürlüğü, 1970), (Şekil 12).

Şekil 11. Spil Dağı Milli Parkı'nda Floraya Ait Bazı Çiçekli Bitkiler.

Ayrıca son yıllarda Candan'ın 2013, 2015; Mathew'in 1984 yıllarındaki çalışmaları neticesinde Spil Dağı'nda endemik olan ve safran taksonları bulunmuştur. Spil Dağı'nın gül şeklindeki laleleri dikkati çeker. Osmanlı İmparatorluğu'nda bir devri açan Lale Devri lalelerinin Spil Dağı'ndan götürüldüğü rivayet edilmektedir (Şekil 11). Zira o dönemlerde Manisa, 'Şehzadeler Şehri' idi (Hepcan, 1997). Laleler ufak orman açıklarında, dere tabanlarının düzlüklerinde tabii olarak yetişmektedir. Spil Dağı'nda her dönemde açabilen çiçekli bitkiler de bulunur. Öne çıkanlar ise, Böğürtlenler, papatyalar, sıklemenler, karanfiller ve bunun gibi türlerdir. Diğer yandan 70 dolaylarında şifalı bitki de tespit edilmiştir. Spil Dağı Milli Parkı belki de milli parklarımız içinde en zengin bitki örtüsüne sahip parklarımızdandır (İzmir Orman Bölge Genel Müdürlüğü, 1970; Mutlu ve Ayaz, 2012).

Şekil 12. Manisa Lalesi (*Tulipa orphidea*). Kaynak: MPGM 2014.

Spil Dağı Milli Parkı sınırları içinde bulunan flora listesi Ek 1'deki gibidir.

Saha aynı zamanda fauna açısından da zengindir (Şekil 12). Milli park sınırları içinde bol miktarda tavşan, kurt, çakal, domuz ve tilki vardır. Aynı zamanda sansar, porsuk, sincap, kirpi ve gelincik gibi hayvanlara da rastlanır. Yırtıcı türlerden akbaba, doğan, kartal, atmaca; ötücü kuşların ise çok çeşitli türleri mevcuttur. Milli park sınırları içinde fauna 1980'li yıllara kadar çeşitlilik gösterirken bazı türlerin nesli tükenmiş veya tükenmek üzeredir. Yerel halk ile yapılan görüşmelerde önceden sıklıkla görülebilen sülün, keklik, ayı, karaca ve dağ keçisi gibi türlerin günümüzde çok az veya hiç rastlanılmadığını belirtmişlerdir (İzmir Orman Bölge Genel Müdürlüğü, 1970).

Şekil 13. SDMP Faunasına Kelebek Türü.

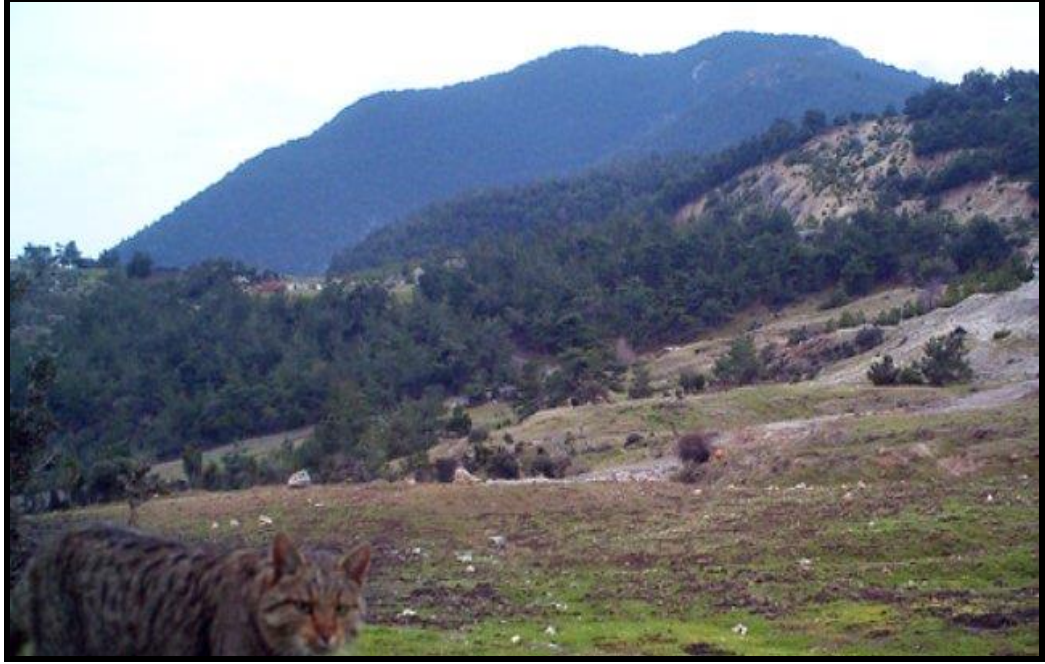
Milli park sınırları içindeki kurbağa ve sürüngen türlerine bakacak olursak, bunlar 70 numune 13 tür altında toplanmıştır. Bunlardan 1 tanesi kuyruksuz kurbağa, 4 tanesi yılan ve 7 tanesi de kertenkele grubuna aittir (Kumlutaş vd., 2001).

Milli parkta saptanan kuş türleri ise; Keten kuşu, Tarla kuşu, Kızıl şahin, Saka kuşu, vb olup; milli park yaklaşık 20 kuş türüne ev sahipliği yapmaktadır (Öztura, 2010). Spil Dağı içinde yaşayan ve isimleri milli parkla anılan Yılkı Atları (*Equus caballus*) park faunasını çeşitlendiren canlılar arasındadır (Hepcan, 1997). Milli parktaki bu atlar, bu alanın doğal türleri arasında değildirler. Yöredeki insanların çeşitli nedenlerle artık bakamayacağı, alana getirip bıraktığı evcil atlar zamanlar yabanileşerek çoğalmışlardır. Alanın iklim ve diğer özelliklerine ayak uydurup gruplar halinde gezen bu atlar insanlara karşı çok mesafelidirler. Sayılarının giderek artması bölgedeki endemik flora unsurlarına zarar verebilme ihtimalini arttırmaktadır (Şekil 13).

Şekil 14. Spil Dağı Milli Parkı İçinde Yaşamlarını Sürdüren Yılkı Atları.

Orman Su İşleri 4. Bölge Müdürlüğü'nün günümüz teknolojisini kullanarak türlerin tespiti kullandıkları foto kapan teknolojisiyle bölgede Yaban Kedisi (*Felis Silvestris*) Nisan 2015 tarihi itibariyle çok net olmasa da görüntülenmiştir (Şekil 16).

Şekil 15. Fotokapanda Görüntülenen Yaban Kedisi. Kaynak: MPGM, 2015.

Çizelge 5. Spil Dağı Milli Parkı Fauna Listesi.

KUŞLAR			MEMELİLER	
	TÜRKÇE	LATİNCE	TÜRKÇE	LATİNCE
1.	Doğan	<i>Falco peregrinus</i>	Tavşan	<i>Lepus europaeus</i>
2.	Atmaca	<i>Acepiterninus</i>	Kurt	<i>Canis lupus</i>
3.	Kartal	<i>Aquila chrysaetos</i>	Çakal	<i>Canis aureus</i>
4.	Akbaba	<i>Neophron percnopterus</i>	Domuz	<i>Sus scrofa</i>
5.	Sülün	<i>Fasianus colchicus</i>	Tilki	<i>Canis vulpes</i>
6.	Çil Keklik	<i>Francolinus francolinus</i>	Sansar	<i>Mustela martes</i>
7.	Kımalı Keklik	<i>Alectoris graeca</i>	Porsuk	<i>Meles meles</i>
8.	Yabani Güvercin	<i>Columba oenas</i>	Tarla Sincabı	<i>Citellus citellus</i>
9.	Kaya Güvercini	<i>Columba livia</i>	Ok Kirpisi	<i>Erinaceus europeus</i>
10.	Sığırcık	<i>Strus vulgaris</i>	Gelincik	<i>Mustela putorius</i>
11.	Bıldırcın	<i>Coturnix coturnix</i>	Kör Fare	<i>Spalax thapsus</i>
12.	Çulluk	<i>Scolopax rusticola</i>	Kuzgun	<i>Corvus corone</i>
13.	Puhu	<i>Bubo bubo</i>	Sırtlan	<i>Hyena hyena</i>
14.	Ala Karga	<i>Garrulus glandarius</i>	Ayı	<i>Ursus arctos</i>
15.	Kara Karga	<i>Corvus corax</i>	Karaca	<i>Capreolus capreolus</i>
16.	Dağ Bülbülü	<i>Eberizacinae</i>	Dağ Keçisi	<i>Capra aegagrus</i>
17.	Kara Bakkal	<i>Turdus merula</i>	Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nün 2008 tarihli güncellenen inkişaf planından sadeleştirilmiştir.	
18.	Çavuş Kuşu	<i>Upudopops</i>		
19.	Arı Kuşu	<i>Merops apiaster</i>		

Kaynak: DKMPGM, 2008.

4.1.3. Hidrografya Ve Toprak

Alanda hidrografyayı etkileyen temelde iki unsur vardır. Bunlardan ilki yağış rejimi, diğeri ise litolojik yapıdır. SDMP'nin tamamı Akdeniz Yağış Rejimi'nin etkisi altındadır. Bu rejim de yağışın bol olduğu kış ve bahar aylarında milli park sınırları içindeki akarsular akış göstermektedir. Bu nedenle saha içindeki çoğu

akarsuyun akışı düzensizdir. Yıl boyunca dağ kütesinden ovaya akış göstererek inen akarsu yoktur. Sadece milli parkın doğu sınırında bulunan bir akarsu ovaya kadar akış gösterir ki bu akarsu oluşum itibariyle diğerlerinden farklıdır. Çünkü 21°C sıcaklığı olup Ilıca özelliğindedir (Hepcan, 1997).

Milli park litolojik yapı itibariyle karstik ana kayadan oluşmasına bağlı porozitenin yüksek olması nedeniyle, düşen yağışın kırık ve çatlaklardan yeraltına sızmasına neden olmaktadır. Bu nedenle de karst hidrografyasının karakteristik göstergesi olan yeraltı su şebekelerini içerir (İzmir Orman Bölge Genel Müdürlüğü, 1970). Ancak milli parkın yüzeyinde görebileceğimiz belli başlı akarsular, göl ve göletler sahada önemini korumaktadır (Şekil 16). Örneğin biyolojik yaşamda önemli bir yer tutan su, derin kanyonlarda akış gösterirken Kızılbel, Çaybaşı, Çıçın, Şahinlik, Kurşunlu, Paşaini vb. dereler canlı yaşamı için önemlidir (Şekil 17).

Şekil 16. Karstik Yapıda Oluşmuş Dar Ve Derin Bir Kanyon. Fotoğraf: Can Yücel.

Biyolojik yaşamı desteklemek amacıyla Atalanı Mevkii yakınlarında Kayraklı deresinin kollarından birinin önüne set çekilerek küçük bir gölet oluşturulmuştur. Bu gölet yaz, kış içinde su bulundurduğu için fauna açısından öneme sahiptir. Ayrıca karstik yapı itibariyle dolin çukuruna birikmiş su kütlesiyle oluşan Sülüklü Göl, içindeki sülüklerden ismini almıştır ve bu sülükler yerel halkın çeşitli rahatsızlıkları tedavisinde kullanılmaktadır (Şekil 17, 18).

Şekil 17. SDMP İçinde Bulunan Sülüklü Göl.

Karstik yapı nedeniyle dağın eteklerinde yer altına gizlenmiş zengin bir su rezervi mevcuttur. 2015 TÜİK verilerine göre 366.702'ye ulaşmış Manisa-Merkez nüfusunun içme ve kullanma suyu, dağın kuzey eteklerinden çıkan suların toplanmasıyla karşılanır.

2009 yılında revize edilen “Spil Dağı Milli Parkı Genel İnkişaf Planı” verilerine göre milli park sahası içinde kalan arazinin geneli, tarımsal kullanıma elverişsiz olup, şiddetli erozyona uğramış ve ıslahı ekonomik olmayan toprakları içermektedir. SDMP yamaçlarında kolüvyal topraklar görülmektedir (Arslan, 2018). Arazinin küçük bir kısmında (ki bu da Ayvacık Köyü çevresinde), orta kalitede ve kuru ziraat yapılabilen düşük verimli topraklar bulunur. Toprağın yapısı ise genellikle sığ olup kireçli kum toprağı şeklindedir. Sahanın Kuzeybatı kesimlerde lav tüflerine, doğuda

ise Kahverengi Orman Toprakları, Terra-Rosa, Redzina türünden topraklar bulunur (SDMP Amenajman Planı, 1992).

Şekil 18. SDMP İçerisindeki Sülüklü Göl ve Çevresindeki Terra Rosa Topraklar.

4.2. Spil Dağı Milli Parkı Kültürel Yapısı

4.2.1 Spil Dağı Milli Parkı'nın Tarihi, Mitolojik ve Arkeolojik Kaynak Değerleri

SDMP tarihsel süreç içerisinde bir çok medeniyete ev sahipliği yapmış, bu kültürel birikim ilk çağlardan günümüze kadar aktarılmıştır. Kısaca belirtmek gerekirse, mitolojiye göre Spil Dağı ismini bu dağda yaşayan zaman tanrısı Kronos'un eşi olan Sibel'den alır (İzmir Orman Bölge Genel Müdürlüğü, 1970).

Manisa şehri ilk defa Spil Magnezi adıyla, Truva Savaşı'nda yenilerek güneye inen Magnetler tarafından kurulmuştur. Bölgeye M.Ö 1450 – 1200 yılları arasında Hititler hakim olmuştur. M.Ö 1000'li yıllarda Yunanistan'dan deniz yoluyla gelen Akalar'ın buraya fazla bir tesiri olmamış, bu çevreye İyonya adını vermişlerdir (Aksakal, 2013). Sonraları kara yoluyla gelen istila ve medeniyetler için bu yer stratejik olarak önem kazanmıştır. İyonlardan sonra Firigya Kralı Tantalos bölgede hakimiyet kurmuş ve kendi adıyla kale inşa ettirmiştir. Sonraki dönemde sahaya Lidyalılar hakim olmuş ve “Şahin Krallar” dönemi olarak bilinen dönemi yaşamıştır.

M.Ö 500'lü yıllarda Batı Anadolu'nun genelindeki Pers hakimiyeti bu bölgeyi de etkisi altına almıştır. M.Ö. 334 tarihinde İskender'in, onun ölümüyle birlikte M.Ö. 190 tarihine kadar ise Bergama Krallığı'nın hakimiyeti altında kalmıştır (Avan, 2013). Ardından bölgede Romalılar hüküm sürmüştü ve bu dönemde bölge büyük bir deprem geçirmiştir. M.S. 395 yılında Roma İmparatorluğu'nun ikiye ayrılmasıyla Bizans hakimiyetine giren bölgede Spil Dağı etekleri dış kale surları ile çevrilmiştir. 1300'lerde Saruhanoğulları Beyliği hakimiyetindeki bölge 1402'de Çelebi Mehmet'in almasıyla Osmanlı sınırları içine dahil edilmiştir (İzmir Orman Bölge Genel Müdürlüğü, 1970).

4.2.1.1. Tantalos Efsanesi Ve Tantalos Kalesi

M.Ö. 800'lü yıllarda hüküm sürdüğü tahmin edilen Tantalos, antik Yunan mitolojisine göre baş tanrı Zeus ile bir ölümlü olan dilber Pluton'un birliktelikleri sonucunda doğmuştu. Söylencelere göre İzmir'li olan Kral Tantalos, bu bölgede, Frigya halkı ile birlikte yaşar ve Batı Anadolu'ya yayılmış geniş ülkesinin topraklarını Spil Dağı'ndan yönetirdi. Baştanbaşa bağlık bahçelik olan Spilos Dağı aynı zamanda maden kaynakları açısından zengin bir yerdi. Tantalos'un Peops adında bir oğlu vardı. Pelops daha sonra Yunanistan'a gidecek ve olimpiyat oyunlarının başlamasını sağlayacaktı. Sonraları ise milli park sınırları içerisinde yer alan Ağlayan Kaya'ya dönüşecekti. Kral Tantalos rivayete göre Antik Yunan tanrıların safralarında yer alabilen tek ölümlüydü. Dönemin Anadolu tanrıçası Kybele'ye inandı ve Helen tanrılarını küçümsedi. Onların gücünü sınama yoluna gittiğinde ise tanrıların tanrısı Zeus tarafından cezalandırıldı. Ona verilen ceza ise ebedi açlık ve susuzluktu. Mitolojiye göre Tantalos, Spilos Dağı'nın bir yarığında atılarak Hades'e gönderildi. Bu yarın daha sonra göl haline gelerek "Tantalos Gölü" diye isimlendirildi. Yamanlar Dağı'ndaki bildiğimiz Karagöl, söylencelere karışmış olan iddialara göre bu göldür. İlkçağlardan günümüze kadar gelen Helen efsaneleri Tantalosun ne kadar kötü bir tanrı olduğundan bahseder. Tantalos'un, oğlu Peops'u kurban ettiğini, tanrıların sırlarını insanlara sunduğunu ve onların şaraplarını çaldığını anlatır (Aksakal, 2013).

4.2.1.2. Niobe (Ağlayan Kaya) Efsanesi

Ağlayan Kaya, Manisa kent merkezindeki Çaybaşı mevki olarak bilinen alanda Spil Dağı'nın kente yakın eteklerinde bulunmaktadır. Bu yapı yörede "Niobe

Kayası” veya “Ağlayan Kaya” olarak da bilinmektedir. Doğal aşınımlar sonucu bir kadın silüetini andırmaktadır. Niobe’den ilk söz eden Homeros’tur. İlyada destanında dramatik öyküsü anlatılır. Apollon ve Artemis, Tantalos’un kızı Niobe’nin altı kızını ve ergen altı oğlunu oklarıyla öldürür. Ölülerini tanrılar gömer. Zeus, gözyaşı dökmekten yorgun düşen Niobe’yi Spilos kayasında, Arhelos ırmağı (Çaybaşı deresi) kıyısında taşa çevirir. Pausanias şöyle yazmaktadır; “Spilos’a gittiğimde Niobe olarak bilinen kayayı gördüm. Yakından bakılınca bu kaya ne bir kadına ne de bir ağlayan figüre benzemektedir. Ancak uzaktan bakıldığında bir insan ve onun eğilmiş başıyla ağlayan bir kadın olduğunu hayal eder.” Niobe’nin taş haline geliş efsanesi çok eskidir; Sophokles onu biliyordu. Antigone kendi trajik sonunu Niobe’ninkine benzeter. Ben bir zamanlar Firigyalı Tantalosun kızı Niobe’nin Spiloslar dağındaki hüznü ölümünü duymuştum. Derler ki, kayalar püskürterek Niobe’yi sarmaşık gibi çevrelemiştir ve şimdi o; ölümsüz arkadaşları yağmur ve karla yıpranmaktadır. Onun ıslak kirpiklerinden akan gözyaşları hiç durmaksızın göğsüne damlamaktadır. Karabasanlarda ölüm bana aynı biçimde sık sık görünmektedir (Manisa Rehberi, 2012).

Şekil 19’da da görüldüğü üzere insan silüetini almış kayada 2000’li yıllar öncesi Niobe’nin gözyaşlarını simgeleyen sürekli bir su akışı mevcuttu. Ancak 2000’li yıllara gelindiğinde ağlayan kaya lokasyonunda yapılan anfitiyatro ağlayan kayanın gözünün yaşlarını kesmiş, önemli bir kaynak değeri büyük zarara uğramıştır (Şekil 20, 21).

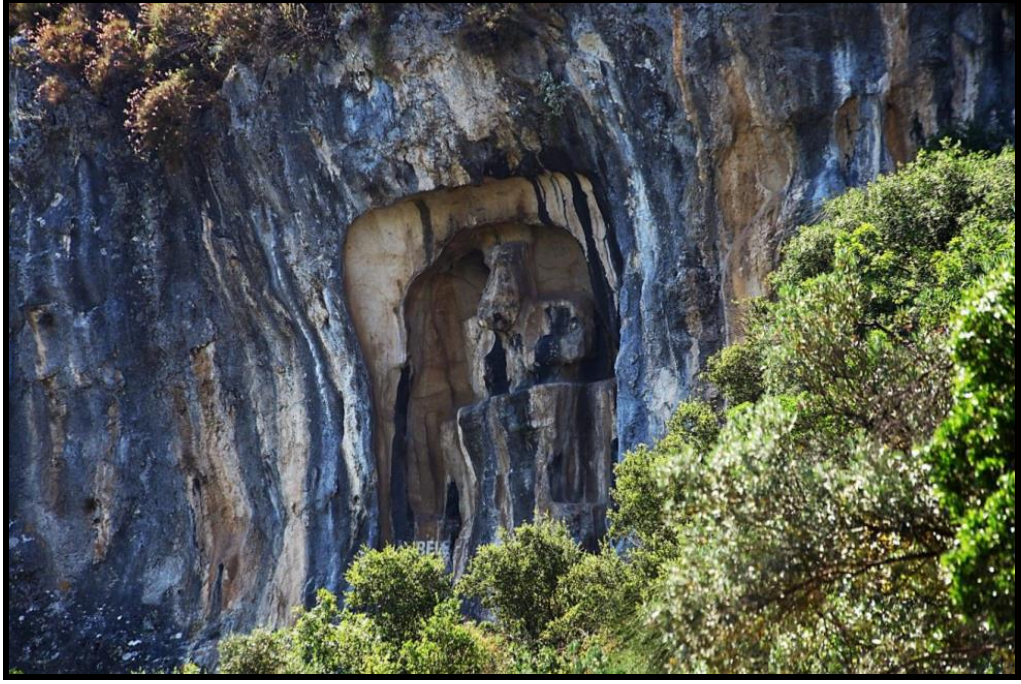
Şekil 19. Yapılan Anfıtiyatrosu Sonucu Niobe'nin Göz Yaşlarının Kesilmesi.

Şekil 20. Niobe (Ağlayan Kaya).

4.2.1.3. Kybele (Bereket Tanrıçası)

Manisa-Turgutlu istikametinde, Manisa'ya 7 km uzaklıkta Akpınar mevkiide oturmuş bir şekilde tasvir edilen Kybele kaya oyması yer alır. Kayaya oyulmuş bu figür 8x10 metre yüksekliğindedir. Günlenme nedeniyle bazı kısımları tahrip olsa da, şekil gayet belirgindir, ve silindirik biçimde başlık giymesi günümüzde bile seçilebilmektedir. Kabartmanın sağ tarafında dört Hitit duvar yazısına ait şekiller zor da olsa kendini belli eder. Milattan önce 13. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirilmektedir. Kybele bütün Anadolu yarımadasında tepki görmüş ana tanrıça (Magna Mater) idi. Ana tanrıça olarak kabul edilen Kybele, Magnesia bölgesinde Sipylene adında bir kült oluşturduğu görüşü hakimdir. Magnesia sikkelerinde de bu durum betimlenmiştir (Şekil 22) (Manisa rehberi 2012) .

Şekil 21. SDMP İçerisindeki Kybele Figürü. Kaynak: DKMPGM 2015.

4.2.1.4. Kayıp Kıta Atlantis (Kayıp Krallık Efsanesi)

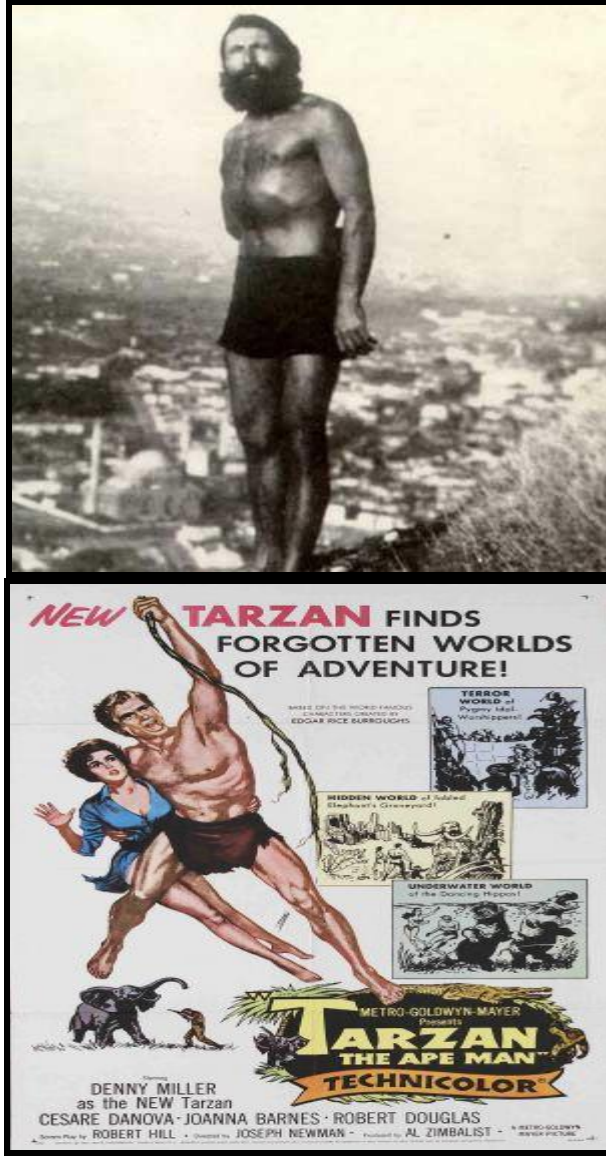
Birçok antik dönem yazarının bahsettiği ve dünya üzerinde çeşitli yerlerde olabileceğine ilişkin bir efsanedir “Kayıp Kıta Atlantis.” Son olarak İngiliz arkeolog Peter James'in 1996 yılında “The Sunken Kingdom: The Atlantis Mystery Solved” adlı eserinde konuya değinilmiştir. Bu esere dayandırılarak Kayıp Medeniyet Atlantis'in tam olarak SDMP sınırları içinde olabileceği tezi ileri sürülmüştür (Peter,

1995). Bu görüşünü ise antik dönemin önemli yazarlar olan Strabon, Piliny, Aristo, Homeros, ve Tales'in eserlerine göre temellendirmiştir (Şekil 21).

Spil Dağı ile ilgili 1995 ve 1998 yılları arasında çalışmalarını yürüten ünlü arkeolog, Spil ile ilgili yerel halktan alan bilgisinden faydalanmış, fakat gerçek niyetini söylememiş dağcılık için geldiğini belirtmiştir (Kayan, 1999). 1998 yılının Ekim ayında BBC Belgesel ekibiyle sahaya gelen James'in asıl niyetinin kayıp uygarlık Atlantis olduğu geç olsa da anlaşılmıştır.

4.2.1.5. Manisa Tarzanı (Ahmet Bedevi)

Resmi kayıtlarda Ahmeddin Carlak olarak geçen Ahmet Bedevi, 1899 yılı Irak'ın Samara kentinde doğmuştur. “Manisa Tarzanı” ismi ise ilginç yaşam hikayesi ve yaşayış tarzından gelmektedir. Kurtuluş Savaşı dönemi Anadolu direnişine Nişanlısı Meral ile katılmaya karar vermiş ve onun uçurumdan yuvarlanarak ölmesine şahit olmuştur. Savaş dönemi Antep ve Kilis Cepheleri'nde savaşmış, bu cephelerin kapanmasıyla birlikte Manisa'daki Batı Cephesi Komutanlığı'nda gönüllü olarak görev almıştır. Gösterdiği kahramanlıklar nedeniyle kendisine İstiklal Madalyası layık görülmüştür. Savaştan çıkan ülkenin yeniden inşa edilmesinde yerelde sorumluluk alan Tarzan aynı zamanda gösterdiği faaliyetlerle ülkenin ilk çevrecilerinden biri olarak görülmektedir. Öyle ki, sadece şort ve lastik ayakkabı giyen, Manisa'nın yeşillendirilmesi için sürekli çalışan, Spil Dağı'nda bir kulübede yaşayan Tarzan bu yaşantısı nedeniyle halk tarafından 1932 Amerikan yapımı Tarzan filmindeki ana karakter ile özdeşleştirilmiştir (Şekil 22). Aslında Ahmet Bedevi Tarzan'dan daha önce Tarzan'dır. Manisa şehir merkezi içinde Kültürel ve Sosyal organizasyonlarda sorumluluk alır, milli bayramlarda İstiklal Madalyası'nı takarak, törenlere katıldığı bilinmektedir. Manisa Dağcılık Kulübü'nün kurucularından olup, çok sayıda tırmanış gerçekleştirmiştir. Halk tarafından çok sevilen ve saygı duyulan bir insan olan Manisa Tarzanı, 31 Mayıs 1963'te vefat etmiştir (Aksakal, 2005).

Şekil 22. Manisa Tarzanı ve Tarzan Filmi Afişi. Kaynak: Spilhaber.com

4.2.1.6. Manisa Kalesi

Manisa şehir merkezinin güney kısmında yükselen Spil Dağı'nın, kuzey yamaçlarında izlerine rastlanılan Manisa Kalesi, iç ve dış kale olmak üzere iki ayrı kısımdan meydana gelir. Helenistik dönemde kentin akropolü olan Spilos Dağı üzerinde bir kale bulunuyordu. Kalenin ne zaman ve kimler tarafından inşa edildiği bilinmiyor olsa da döneminin önemli şehri Magnesia'nın koruyucu bir sur ile etrafı çevrildiği görülür. Millattan sonraki dönemlerde meydana gelen depremlerle kale surlarının yıkıma uğradığı düşünülmektedir. Doğu Roma İmparatorluğu döneminde

iç kısımda yer alan kalenin onarımlarla yenilendiği; dış kalenin ise Pers akınlarına karşı mücadele verdiği düşünülmektedir. İç kale İmparator III. Joannes Dukas Vatatzes devrinde 1222 yılında yapılmıştır. 14. yy. başlarında surlar takviye edilmiştir (Manisa Rehberi, 2012).

Saruhanogulları'nın bölgede hüküm sürdüğü 1400'lü yıllarda kaleyi onarıp kullanmış oldukları bilinir. Dış kale yapısının iç kısmında bulunan Hacet Mescidi, Saruhan Bey'in talimatıyla yaptırılmıştır. Manisa kalesinin Osmanlılar döneminde de onarıldığı anlaşılmaktadır. 15. yy'da surlar çok fazla tahrip görmüş ve önemini yitirmiştir. Yerleşmenin gelişimi surların dışına taşmış ve kent, önemli dinsel yapıların çevresinde gelişmiştir.

17. yy'da kale içinde eşkıyalık hareketleriyle ilgili önemli olaylar meydana gelmiştir. Bu yüzden başlarında Polonyalı ziyaret etmiş ve yazmış olduğu seyyahatnamesinde Spil üzerinde bir Ermeni klişesi bulunduğunu ifade etmiştir. 1654 yılında bölgeyi ziyaret eden Osmanlı İmparatorluğu gezginlerinden Katip Çelebi, eserinde dış surların tahribatından bahseder. 1671 yılında ziyareti sonucundaki gözlemlerinde kale surlarının tahrip gördüğünü Evliya Çelebi de belirtir. Sahayı ziyaretlerinde kale hakkında bilgi veren yabancı gezginlerse, Richard Chandler, F. Texier ve T. Allom'dur. (Manisa Rehberi, 2012).

4.3.Ayvacık Köyü Yerleşme Tarihi

Ayvacık Köyü, Manisa ilinin Spil Dağı Milli Parkı içinde yer alan tek köy olma özelliğine sahiptir (Şekil 24). Spil Dağı'nın Turgutla yönüne bakan yamaçlarında yer alır. Ancak tarihi Osmanlı İmparatorluğu dönemine kadar geri gitmektedir. Eski adı Beyazıt-i Sani olup, Osmanlı döneminde yaz aylarında şehzadelerin eğitim aldıkları yer olarak bilinmektedir. Daha sonraları ise, 93 harbi sürecinde Anadolu'ya göç eden Müslüman Bulgarlar (Pomaklar) yerleşmişlerdir (Master Plan, 2012).

Şekil 23. Ayvacık Köyünün Panoramik Görüntüsü. 2015.

4.3.1. Bir Osmanlı Köyü Olarak Beyazıt-i Sani

Ayvacık Köyü'nün yerleşim tarihine bakıldığında köydeki buluntular ve yapılan mülakatlarda edinilen bilgilere göre 15'inci yüzyıla dayanmaktadır. Bölge 1410 yılından önce Saruhan Beyliği himayesi altındayken Çelebi Mehmet bölgeyi Osmanlı topraklarına katmıştır ve bölge Osmanlı Devleti'nin Manisa Sancağı olmuştur. Bununla birlikte köy, Osmanlı şehzadelerinin ilmi ve dini eğitim gördükleri merkez haline gelmiştir (İzmir Orman Bölge Genel Müdürlüğü, 1970). Ayvacık Köyü'nün isminin Beyazıt-i Sani olması nedeniyle bu köyde eğitim gören Osmanlı padişahının Yıldırım Beyazıt olarak bölge halkı tarafından kabul edilmesi geçmişten günümüze gelen yanlış bir bilgidir (Tuncel, 200). Çünkü I.Beyazıt(Yıldırım) tarihi kayıtlarda 1389-1403 yılları arasında hükümdarlık yapmıştır. Zira bölge 1410 yılında Osmanlı Devleti'nin sancağı haline gelmiştir. Bu nedenle Osmanlı Padişahından ismini alan bu köy, Fatih Sultan Mehmet'in oğlu II.Beyazıt yani Sultan Beyazıt-i Veli'nin olma ihtimali son derece kuvvetlidir. Bu dönemle ilgili köyün ekolojisi ile ilgili bilgiler, buraya daha sonraları Osmanlı-Rus harbi nedeniyle göç etmek zorunda kalan halktan alınmıştır.

Yapılan mülakatlarda köyde 5-6 tane kerpiç ve ahşap malzemelerden yapılmış evin olduğu biliniyordu. Genellikle şehzadelerin o dönem avlak alanı olarak kullanılan Spil Dağı'ndaki bu 5-6 hane tahminlerimize göre daimi bir yerleşim yerine mevsimlik kullanım amacıyla inşa edilmesi yüksek bir ihtimaldir. Yaptığımız görüşmelerde köyün yaşlılarından Sabina, bu durumu şöyle ifade ediyor. “ Bizim

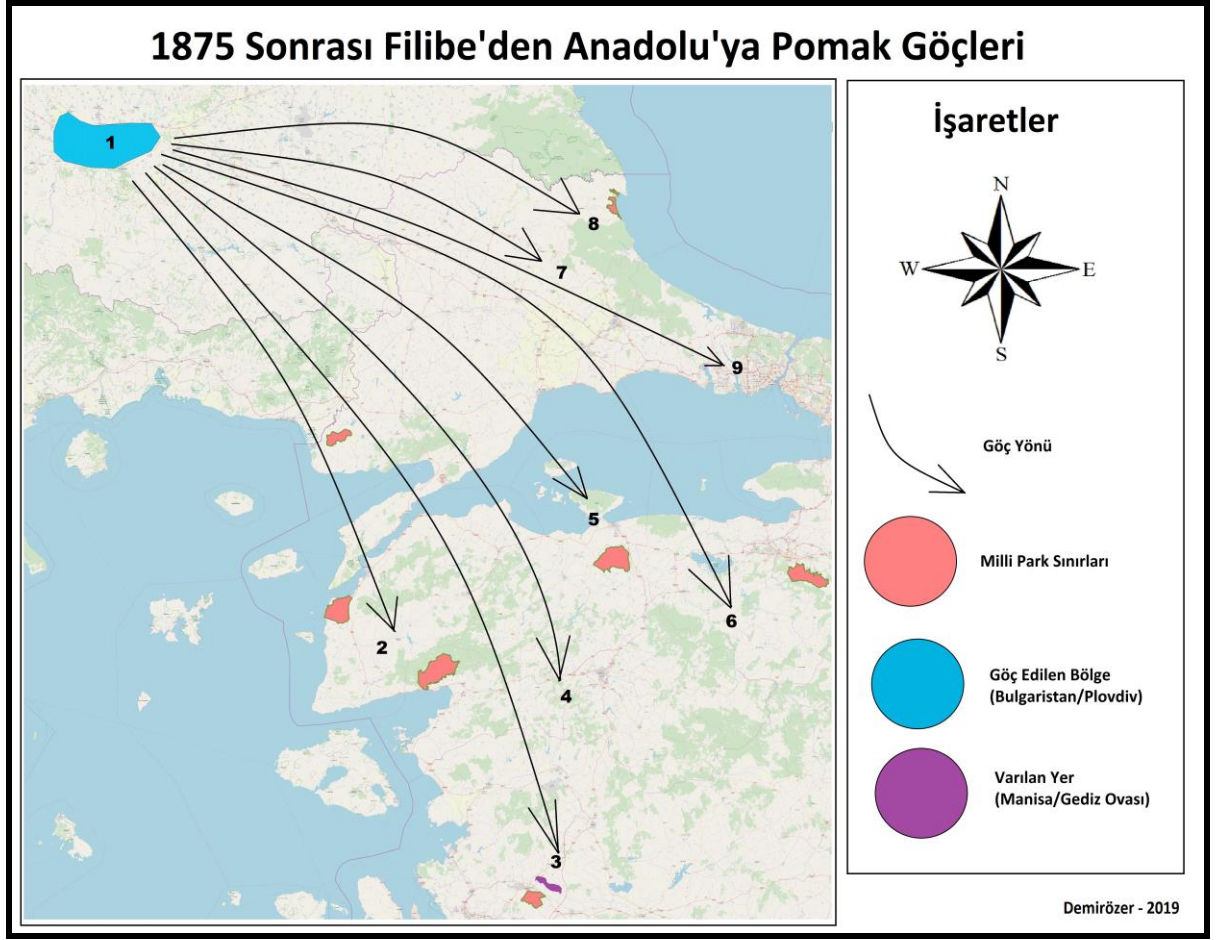
atalarımız dağda yerleşecek, toprağı olan bir yer ararken burayı görmüşler. Köyümüzün toprağı verimlidir tarım alanı vardır. Ama geldiklerinde 5-6 tane kerpiçten, ahşaptan evler varmış. Önce onları onarmışlar sonra da diğerlerinin evlerini yapmışlar.”

4.3.2. 93 Harbi Ve Bir Göç Hikâyesi

18'inci yüzyılın son çeyreğinde gerçekleşen Fransız İhtilali sonucu ortaya çıkan milliyetçilik akımı, çok uluslu imparatorluklar için büyük bir sorundu. O dönemler dağılma dönemine giren Osmanlı İmparatorluğu'nun, Balkanlardaki toprakları Panislavizm politikası nedeniyle birer birer elden çıkıyordu. Kafkaslarda ve Balkanlarda karşı karşıya gelen Osmanlı ve Rusya yoğun bir mücadele içine girmişlerdi. Balkanlara bakıldığında, Slav kökenli halklar kışkırtılarak, Müslüman ve Türk haklara zulmedilmesi destekleniyordu (Kocabaş, 1986).

93 Harbi (1877-78 Osmanlı-Rus Harbi) sonrası, Balkan Yarımadası'ndan Anadolu'ya bir göç dalgası meydana gelmiştir. Göç yoğunluğunun Bulgaristan dolaylarından olması, bu bölgede yaşayan insanların baskıya maruz kalması sonucuyladır (Akgün, 2005).

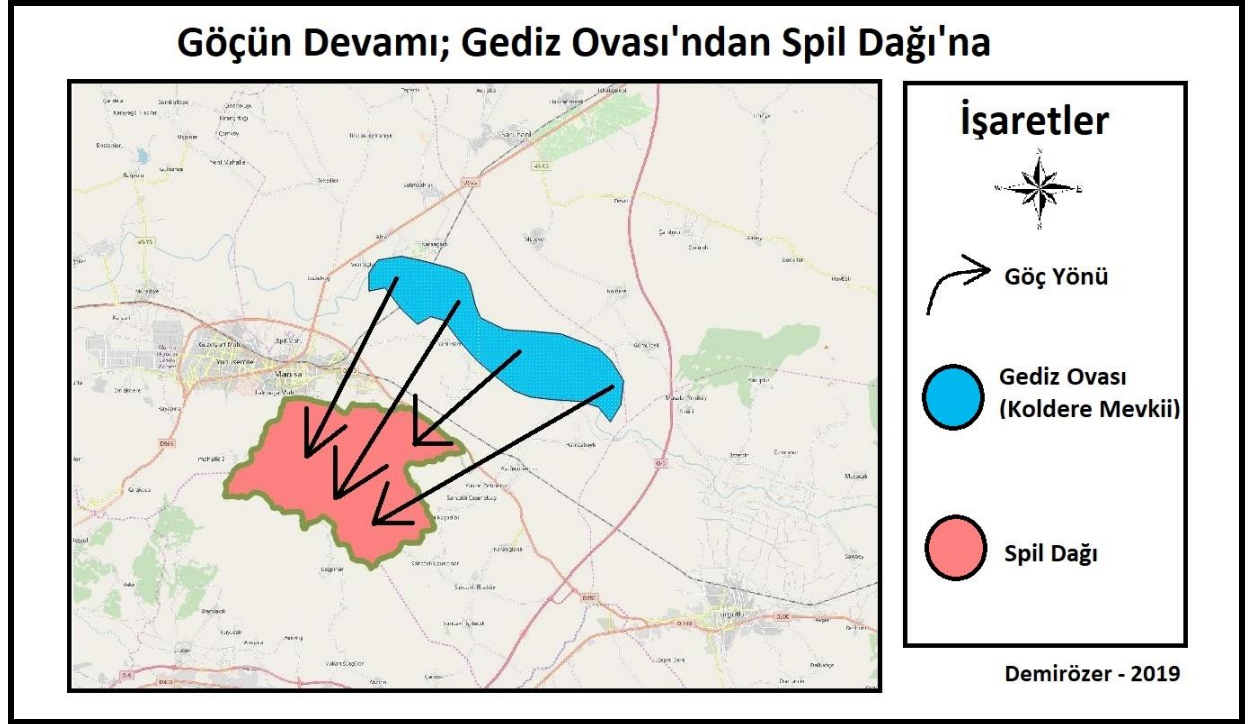
Göçler ve bu göçlere ait kayıtlarla yerleşilen alanlara ilişkin bilgiler “Osmanlı Muhacir Komisyonu “ tarafında kayıt altına alınmıştır (Paşaoğlu, 2013). Pomakların Anadolu'ya göç etmeleri miladi takvime göre 1878 tarihlidir. Bu tarih hicri takvimde 1293 yılına denk geldiğinden dolayı 93 Muhaciri tanımlaması yapılır. Osmanlı-Rus harbi sırasında ve sonrasında Balkanlardaki milliyetçilik akımının hız kazanması, göçlerin bu bölgeden yoğun olmasına neden olmuştur. Ülkemizde göç için tercih edilen ana lokasyonlar ise Balkanlar ve Batı Anadolu'dur. Genellikle İzmir, İstanbul, Bursa, Balıkesir, Çanakkale, Edirne, Kocaeli, Kırklareli ve araştırma sahamız Manisa'dır (Özcan, 2013). Özellikle Manisa'ya olan göçler Turgutalp Kasabası ve yakın çevresine olmuştur. (Şekil 25, 3 numaralı güzergâh).

Şekil 24. 1875 Sonrası Anadolu'ya Gerçekleşen Pomak Göçleri. 2019

Köy halkının farklı hikâyesi tam olarak bu dönem başlar. Yaptığımız mülakatlar çerçevesinde ana yurtları o dönem Osmanlı'nın Filibe sancağı olarak bilinen, günümüzde ise Bulgaristan'ın Plovdiv Bölgesi'nin Karaorman yöresidir (Şekil 24). Göç ettiklerinde ilk olarak Yunt Dağı eteklerinde, Koldere mevki olarak bilinen yere yerleştirilmişler. Fakat anavatandaki yüksek rakımlı, nemli ve serin iklimsel yapının yerine sıcak ve kurak şartlarda ikamet edilme zorunluluğu, halkın bir kısmının sıtma olmasına ve nüfusta kayıplara neden olmuş. Bunun önüne geçmek adına anavatandaki iklim koşullarına benzer bir bölgede ikamet etmek istemişlerdir. Topluluk içinde ekonomik açıdan iyi durumda ve statü sahibi bir kişi tarafından görevlendirilen 6-7 kişilik bir ekip, yaklaşık bir haftalık erzak ile birlikte eşek sırtında istenilen koşullarda bir alan aramaya koyulmuşlar. Yunt Dağı eteklerinden ve Gediz ovasından geçerek Spil Dağı'na çıkan ekip yüksek rakımlı bir alanda istedikleri iklim koşullarına uygun bir yer bulmuşlardır. Bu yer o zamanki adıyla Beyazıt-i Sani olarak binen bugünkü Ayvacık Köyü'dür.

Geri döndüklerinde bu alandan bahseden görevlendirilmiş kişiler bölgede 5-6 hane olduğunu ve bu hanelerin onarılmaya muhtaç olduğunu ve kimsenin ikamet etmediğini belirtmişler. Sıtmadan kırılmaya devam eden halk hiç vakit kaybetmeden bu bölgeye göç etmeye karar vermişler (Şekil 25).

Şekil 25. Göçün Devamı, Gediz Ovası'ndan SDMP ve Çevresine Göçler.

Köye vardıklarında kerpiçten yapılmış 5-6 haneyi imece usulü onararak işe başlayan ahali, yine imece usulü yeni evler yaparak köylerini kurmuşlardır. Bu dönemde konutların kırsal ekolojisi tam anlamıyla Pomak kültürünü yansıtmaktaydı. İki katlı evlerin zemin katları taştan, üst katı ise daha hafif sayılabilecek ahşap ve kerpiç malzemeden yapılmıştır. İşlevsel açıdan bakıldığında zemin katta küçükbaş hayvanların ahır, üst katta ise asıl konut ve bölmeleri bulunmaktaydı. Çünkü zemindeki hayvanların ısısı üst katı sıcaklık anlamında olumlu etkiliyordu. Her evin kendine ait bahçesi vardı ve bu alanda sadece kendi ihtiyaçlarını karşılayabilmek adına geçim tipi tarım yapıyordu.

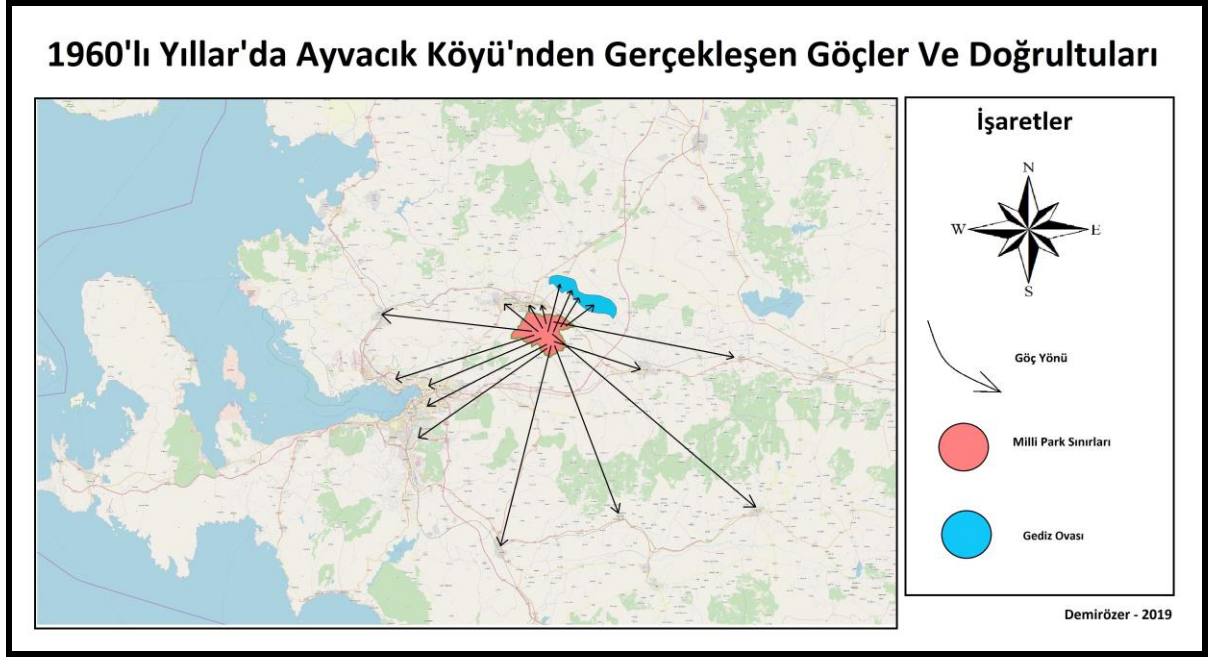
Saha çalışmaları neticesinde köyün yerleşme tarihinin 14.yy a kadar gittiği görülmektedir. Özellikle 1410 yılında Çelebi Mehmet'in bölgeyi Osmanlı hâkimiyetine katması sonucunda alan Osmanlı Devletinde Saruhan Sancağı olarak

geçer (Akgün, 2005). Köy 1600'lü yıllara kadar olan yaklaşık 200 yıllık dönemde, Osmanlı şehzadelerinin padişahlığa dönük eğitim verildiği bir merkez halini alır. Sonraları 93 Harbi sonrasında Osmanlı-Rus harbi ile göç etmek zorunda kalan Pomak nüfusunun bir kısmı bu köye yerleşmiş ve günümüze kadar varlığını devam ettirmişlerdir (Arslan, 2008). Bu özelliklerine bakıldığında milli park içindeki tek kırsal yerleşme olan Ayvacık Köyü aslında SDMP için önemli bir kaynak değeridir (Şekil 9).

4.3.3. Beyazit-i Sani'den Ayvacık'a: Devam Eden Bir Göç Hikayesi

1960'lı yıllarda köyün nüfusu kalabalıktı. Ancak köyden göçler, Gediz Ovası'nın ıslahı ile başladı. İslah ile birlikte daha geniş tarım yapılabilecek alanlara kavuşan Ayvacık Köyü sakinleri köyden ilk büyük göç sürecini başlattılar (Şekil 26). O dönemler zaten ülke genelinde kırdan kente göç etmek halk arasında çokça popülerdi. Bunun elbette ki ekonomik, sosyolojik ve toplumsal nedenleri vardı. Özellikle bu dönemde köyden yaşanan kopmaların en önemli nedenleri eğitim, sağlık, ulaşım gibi hizmetlere şehirlerde daha rahat ulaşılabileceği düşüncesiydi. Bu aşamada köyde arazisi, evi bulunan insanlar ya bu taşınmazlarını sattılar ya da terk ettiler. Bu dönemi büyüklerinden dinlediği kadarıyla bize aktaran Nursel Hanım şu ifadeleri kullanıyordu; “Düşünsenize, o dönemlerde ulaşım katırlarla sağlanıyormuş yol bile yokmuş, bence köyden gidişler gayet normal.

Yaptığımız görüşmelerde o döneme ait yaşam biçimlerini ve köyden gidişleri Saniye Hanım şöyle anlatıyor; “ Eski yaşam güzeldi, şimdilerde her şey hazır. Tohumlarımız güzeldi, ne ekersek onu verirdi, şimdi öyle değil. Eskiden Hıdrellez eğlenceleri olurdu, gençler birbirlerini görür beğenir evlenmek için maniler söylerdi. Köyümüz kalabalıktı meydanda koca çınar var ya hani, orada toplanır kuskus yapardık, kışlıklarımızı hazır ederdik. Ova ıslah olunca herkes ovaya indi, kimsecikler kalmadı köyümüzde.” Geçmiş dönemlerde görülen göç süreci sonrası, köyün nüfusunun olağan dışı azalması dikkat çekiciydi. Bunun asıl nedeninin ilk başta milli park ilan süreci olarak düşünülse de, bunda değişen ve gelişen sosyo-ekonomik yapı, şehirlerin sunduğu daha iyi sağlık, eğitim ve ulaşım koşulları ve iletişim teknolojilerinin şehirselleşmeyi özendirilmesi gibi başka faktörlerin de rolü olduğu görülmüştür (Şekil 27).

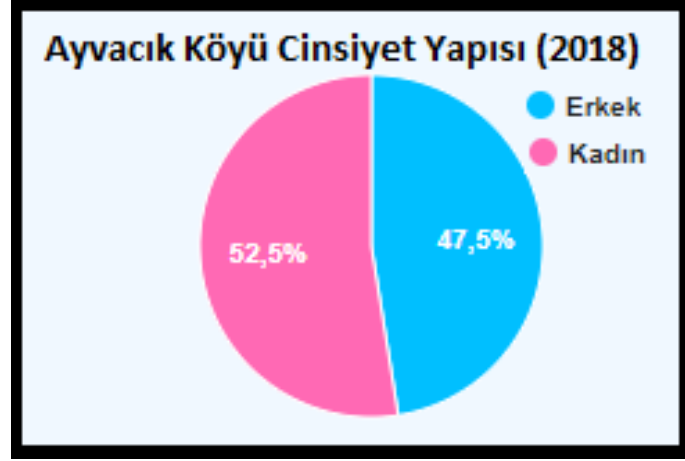
Şekil 26. Ayvacık Köyünden Çevre Yerleşmelere Ve Gediz Ovasına Yapılan Göçler. 2019.

4.3.4. Ayvacık'ta Kırsal Soylulaştırma

Soylulaştırma (gentrification) kavramı genellikle değişik nedenlerle düşüş ya da gerileme dönemi yaşayan, terk edilmiş yerleşmelerin belli bir zaman sonra yeni fonksiyonların ortaya çıkması sonucu yeniden canlandırılmasını anlatan bir kavramdır (Uysal ve Sakarya, 2018). Genellikle şehrsel bazı alanların yeniden canlandırılmasını konu edinen bu kavram, son zamanlarda kırsal alanlara da uygulanmakta, böylece kırsal alanların dönüşümünü kırsal soylulaştırma kavramı içerisinde incelemektedir. Son zamanlarda SDMP içerisindeki Ayvacık Köyü'nde de bu tür bir kırsal soylulaştırmanın izleri görülmektedir.

2000'li yıllarda köy nüfusu çok azalmıştı (Çizelge 7). Köyde kalanlar da köyün yaşlı sakinleriydi. 2018 nüfus sayımı verilerine bakıldığında son 10 yılda nüfusun düzenli olarak artmakta olduğu görülmektedir. Bu artış, köyün fonksiyonel olarak bir sayfiye yerleşmesine dönüşmesi ile ilgilidir. Cinsiyet oranında kadınların üstünlüğü, bu köyün göç verdiğinin en önemli göstergelerinden biridir. Çünkü literatürde göç veren alanlarda öncelikle erkek nüfusun ayrıldığı ve geriye kadın nüfusun çoğunluğu

oluşturacak şekilde kaldığı bilinmektedir (Şekil 26). Ancak önceki dönemlere kıyasla cinsiyet dağılımındaki bu eşitsizlik gittikçe ortadan kalkmaktadır. Çünkü köyden daha önce göç ederek şehirlere yerleşmiş olan ve orada çalışıp, emekli olan köy sakinleri ile, köyü yazın sıcağından kaçarak sığınacak serin bir rekreasyon alanı olan gören şehirliler köye yerleşerek, önceki geleneksel köy yerleşmesinin yerine yeni ve dinlenme fonksiyonu öne çıkan bir yerleşme kurmaktadır.

Çizelge 6. 2018 Yılı Ayvacık Köyü Nüfusunun Cinsiyete Göre Dağılımı.

Kaynak: TÜİK, ANDKS. 2018.

Çizelge 7. 2007 – 2018 Yılları Arası Ayvacık Köyü Nüfusu.

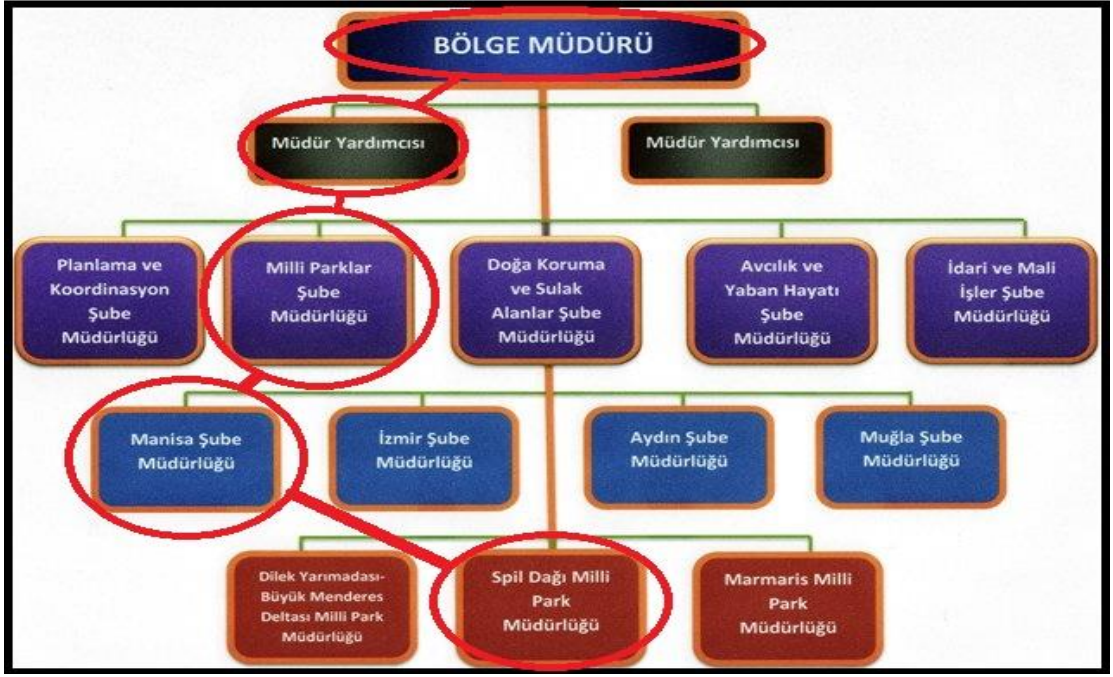
Yıllara Göre Ayvacık Köyü'nün Nüfus Değişimi	
Yıllar	Miktar
2007	17
2008	28
2009	27
2010	29
2011	27
2012	38
2013	112
2014	105
2015	92
2016	91
2017	90
2018	120

Kaynak: TÜİK, ADNKS Verilerinden Düzenlenmiştir.

Flibe'den gelenler zamanından günümüze köyün asıl sahipleri sayısal olarak çok azalmış, arazi mülkiyeti el değiştirmişti. Burasının çok talep görmesi gayet normaldi. Köydeki taşınmazlarını elden çıkarıp, şehirlerde yeni bir hayat kurmak isteyen yerlilerle; şehrin boğuculuğu ve keşmekeşinden kaçabilecek alanlara ihtiyaç duyan şehir sakinlerinin alışverişiydi. Ve öyle de oldu. 2000'li yıllardan sonra köyün tapulu mülkleri yavaş yavaş el değiştirmeye başladı. Ancak bunların yanında köydeki arazisini evini satmayan yerli sakinler de vardı ancak sayısal olarak çok azdılar. Onlar, özellikle köklerinden ve bağlarından kopmamak için tatil dönemlerinde zamanını köyde geçiriyorlarmış. Bu durumu Saniye Hanım şöyle özetliyor: “Şimdilerde kimse gelmez oldu, köyün yüzüne bakan yok! Okullar açılınca boş, kapanınca doluyor buralar. Herkes arazisini sattı gitti. Eskilerden kalan köyün yerlisi çok kişi yok. Bi Nursel, bi ben bir de birkaç kişi kaldı. Zaten ahalinin çocukları ya cenazede geliyorlar buraya ya da tarla bölüşmeye veya satmaya. Bi benim yer kaldı beşyüzmetre kare kaç para verirlerse versinler satmıyorum. Kopamam ben buradan...”

5. SPİL DAĞI MİLLİ PARKI

Spil Dağı Milli Parkı'nın kurumsal sorumluluğuna baktığımızda Tarım ve Orman Bakanlığı'na bağlı, Doğa Koruma Ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü teşkilatlanmasının; IV. Bölge Müdürlüğü'nün sorumluluğundaki üç milli parktan biridir. Diğer ikisi ise Dilek Yarımadası – Menderes Milli Parkı ve Marmaris Milli Parkı'dır (Çizelge 8). Doğa Koruma Ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü teşkilatlanma yapısı içinde, bu sorumluluk bölgesindeki organizasyon ise şu şekildedir (Şekil 29).

Şekil 27. Sahanın Kurumsal Sorumluluk Organizasyonu. Kaynak: Tarım Ve Orman Bakanlığı.

Çizelge 8. Bölge Müdürlükleri ve Sorumluluk Sahaları.

Bölge Müdürlüğünün Adı ve Merkezi	Bölge Müdürlüğüne Bağlı İller
I. BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ (İSTANBUL)	EDİRNE, İSTANBUL, KIRKLARELİ, KOCAELİ, SAKARYA, TEKİRDAĞ
II. BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ (BURSA)	BALIKESİR, BİLECİK, BURSA, ÇANAKKALE, YALOVA
III. BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ (ŞANLIURFA)	ADİYAMAN, GAZİANTEP, KİLİS, MARDİN, ŞANLIURFA, ŞIRNAK
IV. BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ (MANİSA)	AYDIN, İZMİR, MANİSA, MUĞLA
V. BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ (AFYONKARAHİSAR)	AFYONKARAHİSAR, DENİZLİ, ESKİŞEHİR, KÜTAHYA, UŞAK
VI. BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ (BURDUR)	ANTALYA, BURDUR, ISPARTA
VIII. BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ (KONYA)	AKSARAY, KARAMAN, KONYA, NEVŞEHİR
IX. BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ (ANKARA)	ANKARA, BOLU, ÇANKIRI, DÜZCE, KIRIKKALE, KIRŞEHİR, YOZGAT
X. BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ (SİNOP)	BARTIN, KARABÜK, KASTAMONU, SİNOP, ZONGULDAK
XI. BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ (SAMSUN)	AMASYA, ÇORUM, ORDU, SAMSUN, TOKAT
XII. BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ (RİZE)	ARTVİN, GİRESUN, GÜMÜŞHANE, RİZE, TRABZON
XIII. BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ (ERZURUM)	AĞRI, ARDAHAN, BAYBURT, BİNGÖL, ERZİNCAN, ERZURUM, İĞDIR, KARS
XIV. BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ (VAN)	BİTLİS, HAKKARİ, MUŞ, SİİRT, VAN
XV. BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ (MALATYA)	ELAZIĞ, BATMAN, DİYARBAKIR, KAHRAMANMARAŞ, MALATYA, SİVAS, TUNCELİ

Kaynak: DKMPGM. 2019.

5.1. Milli Park İlan Edilme Süreci

2019'un Mart ayı itibariyle 44 milli parkımız bulunmaktadır. 1960-1980 yılları arasındaki 20 yıllık dönemde 11 milli park ilan edilmiştir ki, o dönemde ilan edilen milli park sayısı günümüzün %25'ine tekabül eder. SDMP da, söz konusu dönemde 1968 yılında ilan edilen bir milli parkımızdır.

Spil Dağı milli parkı ilk defa 1970 yılında yapılan inkişaf planına göre 5.500 hektar olarak tescillenmiştir. Sonraları 1991 yılında yapılan düzenleme ile 6.694 hektar olarak genişletilmiştir (Taşlıgil, 1994). Bu genişlemenin temel nedeni, milli park sahası içinde yetişen ve endemik bir tür olan Manisa Lalesi'nin vejetasyon alanının genişletilebilmesi ve devamlılığının sağlanabilmesiydi. Elbetteki diğer kaynak değerleri ile birlikte bir bütün oluşturulması da amaçlanmıştır. Sahanın milli park ilan edilme sürecini ve sonrasında yaşananları o dönemde Ayvacık Köyü muhtarı olan Adem Bey şöyle anlatıyor: “Bir gün geldiler orman bölgeden. Ölçtüler biçtiler, burayı milli park yapacağız dediler. Söylediklerine göre bizim köy de bunun içinde kalacaktı. O zamanlar orman bölge de müdür Hilmi Bey vardı. Ben de muhtardım. Sordum, - Müdürüm biz şimdi ne yapacağız?”

-Napiyorsanız onu yapmaya devam edin. Değişen çok şey yok! Bi tek yaş ağaç kesmeyin yeter” dedi. Ben de dedim ki:”Müdürüm kurusu varken biz ne yapalım yaş ağacı? İşimize de yaramaz ki!”

Milli park ilan edilmesi sonrası bölgedeki köylerin milli park alanı içindeki bazı alanları ortak kullanımı ile ilgili problemler yaşanmaya başlanmıştır. Bu problemler milli park ile ilgili değil köylerin kendi aralarındaki problemlerdir. Örneğin Atalanı mevki olarak bilinen yer ile ilgili, Ayvacık Köyü ile Bozköy sakinleri arasında tartışma yaşanınca, bu itilafli durum ve kullanım konusundaki kararı milli park yönetimi vermiştir. Kararda her iki köyün kullanımına kapatılan sahanın kullanımını milli park kendine tahsis etmiştir. Zaten sonraki dönemlerde de milli parkın tesis yapılması Atalanı mevkiinde yapılmıştır.

Köyün ve milli parkın son durumu ile ilgili fikirlerini sorduğumuz Adem Bey şunları ekledi: “Valla oğlum 25 hane vardı en son. Ama gelip giden 6-7 hane anca. Sonra onlar da azaldı. Aha ben de buradayım (Manisa Huzurevi'ni kastediyor.)”

5.2. Milli Parkta Tesisleşme

1968 yılından günümüze alansal olarak eklenme ve çıkarmalar yapılan SDMP, son şekliyle 66.940 dekarlık alana sahiptir. Bu alanda milli park yönetimleri tarafından çeşitli altyapı ve üstyapı faaliyetleri gerçekleştirilmiştir. 2015 yılında milli

park m¼d¼r¼ Mustafa Kandırımış, d¼nemin Orman Ve Su İşleri Bakanlığı'na İzmir'de vermiş olduğu brifingde bu konuların ¼zerinde durmuştur.

1. 100.000 metrekare k¼p taşla yol kaplanması.
2. 9.100 metre araç ve yaya yolu yapımı.
3. 14.000 metre içme suyu şebekesi.
4. 10.000 metre telefon ve internet hattı.
5. 2.500 metre yağmur suyu şebekesi.
6. 7.600 metre kanalizasyon şebekesi.
7. 16.00 metre elektrik hattı.
8. 2.500 metre kapasiteli atık su arıtma tesisi.
9. 2 adet trafo binası ve 10 adet trafo kabini.
10. 230 adet yol aydınlanma direği.
11. 16 adet paratoner.
12. 10 adet 10.000 aralık otopark
13. 2 adet su kuyusu ve su deposu.

Altyapı alışmaları ile birlikte ¼styapı çalışmalarına da y¼nelinmiř ve bu amaçla çeşitli çalışmalar yapılmıştır.

1. 27 Adet 1+1, 15 adet 2+1 olmak ¼zere toplam 42 adet Orman K¼řk¼ yapılmıştır. Bu yapıların işletmeciliği şehzadeler Belediyesi'ne devredilmiştir.
2. İdare, Ziyaretçi ve Araştırma Merkezi tamamlanmıştır.

Şekil 28. SDMP Ziyaretçi Merkezi.

3. 32 adet piknik ünitesi yapılmıştır.

Şekil 29. SDMP Piknik Üniteleri.

4. Çeşitli çevre ve alan düzenlemeleri gerçekleştirilmiştir.

Şekil 30. SDMP’ndan Manisa Şehir Merkezine Bakan Seyir Terası.

5. Tanıtım amacıyla ödüllü fotoğraf yarışması düzenlenmiş ve sergi yapılmıştır.
6. Orman köşklerinin çevre düzenlemesi için 835.000 TL ile ihale edilmiştir.

Yapılan ve yapılması planlanan altyapı çalışmalarının yanında yönetsel anlamda SDMP Şube müdürlüğünün personel yapısı da (Çizelge 9) kaynak değerlerinin korunabilmesi adına önemlidir.

Çizelge 9. SDMP Personel Durumu

Spil Dağı Milli Parkı Müdürlüğü’nün Personel Durumu (2018)	
<u>Statü/Unvan Ve Sayıları</u>	<u>Hizmet Sınıfı</u>
1. Müdür (1)	İdari
2. Mühendis (2)	Teknik Hizmetler
3. Orman Muhafaza Memuru (1)	Genel İdari Hizmetler
4. Tekniker(1)	Teknik Hizmetler
5. İşçi (4)	İşçi
6. Bekçi (1)	Memur
7. Şoför (1)	Memur
Toplam:11	

Kaynak: SDMP Müdürlüğü.

5.3. Milli Parkta Turizm

SDMP ulaşım zorluğuna hem yaz hem de kış aylarında yoğun bir ziyaretçi trafiğine sahiptir. Yaz aylarında sıcak iklim koşullarından kaçarak serinlemek, kış aylarında ise kar manzaralarının tadını çıkarmak amacıyla hem Manisa halkı, hem de çevre illerden gelenler rekreatif amaçlı faydalanmaktadır. Bu gelenlerin çoğu, milli park sınırları içine girmeden, Spil Dağı'nın Manisa'ya bakan kısımlarında bulunsalar da; sadece 2014 yılında yaklaşık 200.000 kişinin ziyaret ettiği bilgisi, bölge müdürlüğü kayıtlarında görülmektedir. Ancak bu ziyaretçilerin yönetilebilmesi, sahanın kaynak değerlerinin korunabilmesi ve milli park sınırları tek köy olan Ayvacık Köyü'nün ekonomik yönden kalkınabilmesi için önemlidir. Her milli parkımızda olduğu gibi SDMP'nda da bakanlık tarafından belirlenen ücretler dahilinde alana günübirlik girişler yapılmaktadır (Çizelge 10).

Çizelge 10. SDMP 2015 Yılı Giriş Ücretleri.

SDMP Günübirlik Kullanım Ücretleri	<i>Şahıs</i>	<i>Bisiklet</i>	<i>Otobüs</i>	<i>Motorsiklet</i>	<i>Midibüs</i>	<i>Minibüs</i>
	3,00 TL	3.00 TL	80.00 TL	6.00 TL	45.00 TL	25.00 TL

Kaynak: DKMP Genel Müdürlüğü, 2015.

Saha fiziki ve kültürel kaynak değerlerinin yanında, rekreasyonel faaliyetler açısından oldukça zengin olduğu söylenebilir. Yamaç paraşütü, avcılık, mağaracılık, dağcılık, kampçılık, foto safari, doğa yürüyüşü gibi hem günübirlik, hem de birkaç günlük kullanım amacıyla oldukça talep görmektedir(Şekil 31).

Milli parkta tesisleşme konusunda işlediğimiz altyapı ve üstyapı çalışmaları da saha içindeki turizm faaliyetlerini arttırmaya yöneliktir. Tesisleşme çalışmalarına gereğinden fazla yönelmesi, milli park içerisindeki insan faktörünün arka plana tutulması hem koruma, hem de sürdürülebilirlik kavramları açısından olumsuzluklar yaratabilir. Tesisler milli park tarafından ihale usulü yapıлып, işletmesi Şehzadeler Belediyesi'ne devredilmiştir. Bu tesislerin kullanımı ile ilgili belirli ücretler belirlenmiştir.

5.3.1. Rekreatif Kaynak Değerleri

Milli park rekreatif etkinlikler açısından büyük bir potansiyel barındırmaktadır. Bunları yapılış süreleri ve katılımcılar açısından farklılık göstermektedir.

Milli parkın jeomorfolojik yapısı gereği dağcılık önemli bir rekreatif faaliyettir. Cumhuriyetin ilk yıllarında, 1928 yılında kurulan ve Manisa Dağcılık Kulübü bünyesinde yetişen dağcılar uzun bir süre Türk dağcılığını temsil etmişlerdi. Belki de bunun sebebi, sahanın fiziki koşullarının buna elverişli olmasıydı. Bu potansiyel, yerel ve ulusal basında dağcılık ve tırmanış organizasyonlarının sık sık haber olmasına neden olmuş, bu durum Manisa halkının amatör dağcılık fikrinin oluşmasını sağlamıştır (İzmir Orman Bölge Genel Müdürlüğü, 1970). Günümüzde amatör dağcılık ve tırmanış etkinlikleri bazı önemli gün ve haftalarda da yapılmaktadır(Şekil 31).

Şekil 31. Dağcılık Federasyonunun Anma Etkinliği, Kaynak: tdf.gov.tr . 2019.

Bölgede avcılık ve atıcılık sporları da yapılmaktadır. Bu organizasyonları yürütmek amacıyla Manisa Avcılık Ve Atıcılık Kulübü, Spil Dağı içerisinde yer alan Atalanı'nda Yergöçüğü Deresi'ne bakan yamaçlarda çeşitli organizasyonlar düzenlenmektedir (İzmir Orman Bölge Genel Müdürlüğü, 1970).

Şekil 32. SDMP de Farklı Türlerdeki Rekreatif Etkinlikler, 2014.

5.3.2. Günübürlük Kullanım Alanları

1980-1990'lı yıllarda Manisa ve yakın çevresindeki insanlar, bahar aylarının gelmesiyle günübürlük kullanım ihtiyaçlarını ovadaki (Gediz Ovası) bağlara ve bahçelere yönelerek giderirlerdi. 2000'li yıllarda gelindiğinde, bu durumun azaldığı görülse de, tamamen kaybolduğu söylenemez. Geçmişte Gediz Ovası'na olan bu yönelim yavaş yavaş Spil Dağı'na kaymıştır. Bahar ayların piknik, yaz aylarında serinlemek, kış aylarında kar örtüsünün tadını çıkarmak amacıyla, son baharda fotoğraf ve yürüyüş amacıyla bu bölge artık dört mevsim çok talep gören bir yer haline almıştır. Yerel basında çıkan haberler incelendiğinde kış aylarında oluşan araç kuyruklarından da bahsedilmektedir.

Genellikle Manisa ve yakın çevresinde ikamet eden insanların piknik ve gezinti amaçlı katıldıkları günübürlük rekreatif faaliyetler seyir terası, Atalanı Mevkii (Şekil 33) ve Spil Dağı'na çıkan yolların kenarındaki mesire alanlarında toplanmıştır.

Şekil 33. Atalanı Mevkide Günübirlık Pıknık Alanı. 2014.

SDMP'nın hem fiziki hem de kültürel kaynak değerleri, yakın çevredeki üniversitelerin sosyal ve fen bilimleri bölümleri için adeta uygulamalı bir araştırma sahası gibidir. İlgili bölümler sahaya sık sık araştırma inceleme çalışmaları sergilemektedir (Şekil 33).

Şekil 34. SDMP Eğitim amacıyla da üniversiteler tarafından sıkça kullanılmaktadır.

SDMP içerisinde bulunan sülüklü göl yerel halk ve çevredeki vatandaşlar tarafından geçmişten günümüze kadar kullanılmaktadır. Günümüzde bu kullanımın amacı şifa bulma amaçlı olduğu söylenebilir. Göl içinde bulunan sülükler ayak yaraları ve bazı cilt hastalıklarının giderilmesinde geleneksel bir yöntem olarak uygulanır (Şekil 35).

Şekil 35. SDMP İçindeki Sülüklü Göl. 2011.

5.3.3. Birkaç Günlük Kullanım Alanları

Kampçılık, doğa yürüyüşü, foto safari, dağ bisikleti gibi faaliyetlerin yanında yamaç paraşütü, tırmanış, paramotor gibi ekstrem sporlarında günümüzde yeni yeni yapılmaya başlandığı milli park, bu özelliği bakımından büyük bir potansiyele sahiptir. Bu etkinliklere katılan turistler milli park sınırları içinde Ayvacık Köyü'nde Atalanı Mevkii'nde konaklama tesisleri veya kendi imkanlarıyla çadırlarda konaklayabilmektedir (Şekil 36).

Şekil 36. Spil Dağı Milli Parkı'nda Birkaç Günlük Kamp Konaklaması. 2015.

Spil Dağı milli parkının jeomorfolojik yapısı dağcılık, tırmanış, gibi faaliyetlerin birkaç güne yapılmasını gerektirir. Saha içindeki organizasyonlar Manisa ve yakın çevresindeki dağcılık ve tırmanış topluluklarının etkinliklerine sahne olmaktadır (Şekil 37).

Şekil 37. SPMP’nda Dağcılık Ve Tırmanış Faaliyetleri.

Bölgenin jeolojik yapısı nedeniyle birçok karstik aşınım ve birikim şekilleri mevcuttur. Bu da sahada çok sayıda keşfedilmiş veya keşfedilmeyi bekleyen mağara oluşumlarının bulunmasına neden olmaktadır. Bu durum sahanın mağaracılık faaliyetlerinde önemli bir potansiyele sahip olduğunu gösterir. Spil Dağı içerisinde en bilinen ve talep gören mağaralar; Paşaini Mağarası ve Nurkadın Mağarası’dır (Master plan, 2013), (Şekil 38).

Şekil 38. SDMP İçindeki Nurkadın Mağarası Ve Mağaracılık Faaliyetleri. 2014

6. SONUÇ

Bu çalışmanın amacı, SDMP’da insan çevre ilişkilerini şekillendiren faktörleri ortaya koyarak doğa koruma adına yapılan çalışmaların bu süreci nasıl etkilediğini araştırmaktır. Bu kapsamda çalışmanın cevaplamaya çalıştığı ilk soru SDMP’nin ilanından önceki yerel yaşam şekillerinin nasıl olduğunu ortaya koymaktır. SDMP’nin 1968’de ilanından önce milli park alanı içerisinde az sayıdaki yerleşme tamamen kırsal karakterde olup, temelde ormancılık, tarım ve hayvancılıkla geçinmekteydi. SDMP içerisinde yer alan ve bu çalışmanın konusunu oluşturan Ayvacık köyü 93 Harbi sonunda önce Gediz Ovası’na, sonra da oradaki sıtma ve diğer bulaşıcı hastalıklar nedeniyle daha havadar bir alan olan Spil Dağı eteklerine taşınmıştır. Pomaklardan oluşan bu etnik grup, kendi geleneksel yaşamına uygun şekilde Spil Dağı’nda uzun yıllar boyunca yaşamını sürdürmüştür.

Bu yaşam temelde iki politik ekoloji faktörle değişmeye başlamıştır. Bunlardan birincisi 1950’lerden sonra ortaya çıkan ve tüm dünyayı gittikçe daha fazla bağlantılı ve küçük bir köye dönüştürmeyi hedefleyen küreselleşmedir. Şehirleşme bu sürecin

doğal bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Şehirlerin istihdam olanakları, daha iyi eğitim ve kültürel olanaklar, yüksek yaşam standardı nedeniyle kırsal kesim halkına çekici gelmeye başlamış ve Türkiye’de de hızlı bir Şehirleşme başlamıştır. İşte 1950 ve 60’larda İzmir gibi büyük bir metropol Őehre yakın olan Ayvacık Köyü sakinleri de bu metropolün sahip olduğu avantajları kullanmak için metropol alana göç etmeye başlamıştır. Böylece Spil Dağında insan-evre arasındaki geleneksel ilişki kökten değişmeye başlamıştır. Bu değişimde İzmir metropol alanının çekicilikleri kadar kırsal kesimdeki altyapı eksikliklerinin de rolü olduğunu belirtmek gerekmektedir. Çünkü bugün bile azalmış nüfusu ile ulaşım gibi eğitim gibi temel konular Ayvacık Köyü için temel problemler arasında yer almaktadır.

İkinci politik ekolojik faktör Batı’da icat edilmiş bir doğa koruma kavramı olan Milli Park kavramıdır. Spil Dağı’nın 1968’de milli park ilan edilmesiyle, alan içerisinde yaşayan yerel halka önemli kısıtlamalar getirilmiştir. Bu kısıtlamalar bir yandan ormancılık ve hayvancılık gibi geleneksel yaşam Őekillerini kısıtlarken bir yandan da alandaki arazilerin mülkiyeti konusunda sorunların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bunun nedeni milli park yönetiminin kendi amaçları doğrultusunda uzun devreli gelişme planları kapsamında yapmak istediği yönetim ve rekreasyon amaçlı altyapı çalışmaları için gerekli olan alanın, aynı zamanda yerel halkın da günübirlik yaşamı için kullandığı alanlar olmasıdır. Mesela bugün milli park içerisindeki en önemli rekreasyon alanı olan ve İzmir ve Manisa illeri için önemli bir mesire alanı olma özelliği gösteren At alanı mevkiinin SDMP içerisindeki iki yerleşmenin mülkiyet hakları konusundaki anlaşmazlıkları sonucunda mülkiyetin milli park yönetimine geçirilmiştir. Bugün bu alanda günübirlik rekreasyon faaliyetleri yapıldığı gibi bungalov tipi evlerle dışarıdan gelen ziyaretçilere konaklama imkanı sağlanmaktadır.

Bu alışmada Türkiye’nin diğer birçok korunan alanında olduğu gibi milli park ilanının yerel halkın g etmesinin temel sebebi olduğu varsayılmıştır. Ancak alışma sonunda bu varsayım ancak kısmen doğrulanabilmiştir. Belki de alanda bir korunan alan ilan edilmeseydi, insan evre ilişkisi bugünkünden çok da farklı olmayacak gibi görünmektedir. Bunun nedeni Ayvacık Köyü’ndeki günlük yaşamın milli park ilanından önce zaten değişmeye başlamış olmasıdır. Bu değişim köyden özellikle İzmir metropol alanına glerle köyü boşaltmış ve köy nüfusu önemli

ölçüde azaltmıştır. Bu çalışmanın cevaplamaya çalıştığı bir başka soru olan acaba milli park ilan Ayvacık köyünü ekonomik ve sosyal olarak nasıl etkilemiştir sorusunun cevabı da burada yatmaktadır. Ancak bu etkilemenin ne kadarının sadece doğa koruma çalışmaları ne kadarının ise ülke genelindeki ekonomik, sosyal ve kültürel gelişme ve değişmelere bağlı olduğunu tespit etmek oldukça zordur. Bu iki faktörün birlikte etkilemiş olma ihtimali açıkta daha yüksek görünmektedir.

Ancak kesin olan bir şey var ki Ayvacık köyünde meydana gelen kırsal soylulaştırma da aynı zamanda bu iki faktörün etkisiyle ortaya çıkmıştır ve sonunda geleneksel olan insan-çevre ilişkisi tamamen modern, doğanın rekreatif amaçlara hizmet ettiği yeni bir insan-çevre ilişkisine dönüşmüştür. Bu soylulaştırma sonunda Ayvacık Köyü, büyük ölçüde İzmir çevresinde yaşayan şehirli nüfusun rekreasyon alanına dönüşmüştür. Çalışmamız sırasında yaşlı bir köy sakinin ifadesiyle yeni nesil köye, ya şehrin stresli yaşamından kaçarak köyde doğa ile baş başa birkaç gün geçirmek ya da, cenaze nedeniyle ya da kendilerine miras kalan tarlaları paylaşmak ya da satmak için gelmektedir.

Diğer taraftan şehirlerin stresli yaşamından kaçarak doğal ortamlara sığınan, dinlenme ve sakin bir yaşam özlemi içerisindeki insanların talepleri nedeniyle Ayvacık köyü gittikçe bir turizm köyüne dönüşmektedir ve bu eğilim devam edecek gibi görünmektedir. Bu kapsamda halen köyde ev pansiyonculuğu yapan aileler vardır. Son zamanlarda özellikle arazi çalışmalarımız sırasında köydeki arazilerin mülkiyetinde önemli el değiştirmeler olduğu tespit edilmiştir. Eskiden köy halkına ait olan bu araziler ya şehirlere göç etmiş, daha varlıklı diğer köylüler tarafından ya da doğa turizminin potansiyelini keşfetmiş yatırımcılar tarafından alınmaktadır. Bu konudaki verilerin maalesef erişilmez oluşu durumu tam anlamıyla ortaya koymayı zorlaştırmaktadır. Veri kısıtlılığı ve veriye erişim sorunları maalesef bazı konularda sağlıklı değerlendirmeler yapmayı zorlaştırmaktadır. Ancak görünen odur ki Ayvacık köyü kırsal turizmin önemli bir merkezi olma eğilimine çoktan girmiştir. Bu eğilim hem genel sosyo ekonomik gelişmeler sayesinde hem de SDMP'nın alanı popülerleştirmesi sayesinde olmaktadır. Sonuçta SDMP yönetiminin alanı tanıtıcı faaliyetleri Ayvacık köyünü de etkilemekte ve İzmir ve Manisa gibi çok önemli şehirsal alanlar ve diğer daha küçük ölçekli şehirsal yerleşmelerin dikkatini çekmektedir. Bu alanlara oldukça yakın olan ve doğal durumu halen bozulmamış,

kirlenmemiş ve belki de SDMP sayesinde halen bakir kalabilmiş bu alan, bütün bu yerleşmelerde oturan ve şehirselleşmenin getirdiği stres ve yorgunluktan kaçmak isteyenler için önemli bir alan konumundadır.

7. KAYNAKÇA

- Akgün, A. (2005). Bulgaristan'da asimilasyon ve 'Zavallı Pomaklar'. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(13), 1-28.
- Aksakal, A., H. (2013). *Manisa'nın Gizemi*. Manisa: Emek Matbaası.
- Aksakal, B. (2005). *Spil'den Esintiler*. Manisa: Emek Yayınevi.
- Aktan, M., Aktan, S. (2005). Ekolojik planlama yaklaşımı ve Gölcük Tabiat Parkı örneğinde irdelenmesi. *Korunan Doğal Alanlar Sempozyumu Sözlü Bildiriler Kitabı*. 229- 238.
- Albayrak, F. F. (2010). *Korunan alanların ekoturizm gelişimine etkileri: Camili biyosfer rezervi örneği* (Master's thesis, Artvin Çoruh Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü).
- Algan, N. (2000). Türkiye'de Devlet Politikaları Bağlamında Çevre ve Çevre Korumanın Tarihine Kısa Bir Bakış. *Türkiye'de Çevrenin ve Çevre Korumanın Tarihi Sempozyumu*, 221-224.
- Arı, Y. (2003a). Manyas Gölü'nün kültürel ekolojisi: Tarihi süreçte adaptasyon ve değişim. *Türk Coğrafya Dergisi*, (40), 75-97.
- Arı, Y. (2003b). Kuş Cenneti Milli Parkında park yönetimi-yöre halkı ilişkisi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 8(9), 7-37.
- Arı, Y., (2003c). Manyas Gölü'de Yerel Halkın Doğa Koruma Programları ve Korumacıları Algılaması. *1. Sırrı Erinç Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, s. 22-27, İstanbul.
- Arı, Y. (2006). Ramsar Sözleşmesi'nin doğa koruma yaklaşımına eleştirel bir bakış." *Doğu Coğrafya Dergisi* 11 (15), 275-302.
- Arı, Y. (2008). Eko turizm mi ego turizm mi? Kazdağı (Balıkesir) Örneği. *Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi, V. Ulusal Coğrafya Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, içinde (s. 421-428). Ankara.
- Arı, Y. (2014). Coğrafyada saha öğretimi ve saha araştırmaları. *Coğrafya araştırma yöntemleri içinde* (s. 303-315), *Balıkesir, Coğrafyacılar Derneği*.
- Arı, Y. (2017). Çevresel determinizmden politik ekolojiye: Son 100 yılda Dünya'da ve Türkiye'de insan-çevre coğrafyasındaki yaklaşımlar. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 22(37), 1-34.
- Arı, Y. (Ed.). (2005). *20. yüzyılda Amerikan coğrafyasının gelişimi*. Çizgi Kitabevi Yayınları.

- Arı, Y., & Derinöz, B. (2011). Bir sulak alan nasıl yönetilmez? kültürel ekolojik perspektif ile Marmara gölü (Manisa) örneği. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 9(1), 41-60.
- Arı, Y., & Hurley, P. (2010). Doğal zenginlikler ve şehirselleşme politik ekolojik dönüşümler: Edremit körfezi örneği, Balıkesir. *TUCAUM, VI. Ulusal Coğrafya Sempozyumu Bildiriler Kitabı içinde*, 345-353.
- Arı, Y., & Soykan, A. (2006). Kazdağı Milli Parkı'nın Yerel Toplumlar Üzerindeki Ekonomik ve Sosyal Etkileri. *Kazdağları 2. Ulusal Sempozyumu, Çanakkale*, 4.
- Arslan, F. (2018). *Sanayi Şehri Manisa*. İstanbul: Çantay Kitapevi.
- Arslan, F., Karadağ, A. ve Aksak, P. (2018). *Sürdürülebilir kalkınma ve Türkiye*. Ankara: Gazi.
- Arslan, S. (2008). *Balkan savaşları sonrası Rumeli'den Türk göçleri ve Osmanlı Devleti'nde iskanları*. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Atmış, E. (2018). A critical review of the (potentially) negative impacts of current protected area policies on the nature conservation of forest in Turkey. *Land Use Policy*, 70: 675-684.
- Avan, H. (2013). *Niobe'nin Kentinden*. Manisa: Engin Mühendislik.
- Barettino, D., Vallejo, M., & Gallego, E. (Eds.). (1999). *Towards the balanced management and conservation of the geological heritage in the new millenium*. Instituto Tecnológico GeoMinero de España.
- Bekir, K. O. Ç. (2006). Tanzimat Sonrası Hukuk Metinlerinde Çevre Bilincinin Arka-planı Olarak "Av Yasak ve Sınırlılıkları" Üzerine Bazı Düşünceler. *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi OTAM*, 19(19), 271-281.
- Berkes, F. (2012). *Sacred ecology*. Routledge.
- Çolak, A. H. (2001). *Ormanda doğa koruma:(kavramlar, prensipler, stratejiler, önlemler)*. Milli Parklar ve Av-Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü.
- Çolakkadioğlu, D. (2012). Korunan alan yönetiminde katılımcılık: Göreme Tarihi Milli Parkı örneği. *Doktora Tezi*, Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Adana.
- Demirayak, F. (2006). Türkiye'de korunan alanlar için yeni bir yaklaşım: ortaklaşa yönetim. *Doktora Tezi*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Anabilim Dalı, Ankara.

- Demirel, Ö., vd., (2005). Ülkemizde koruma bölgeleri ile ilgili sorunlar ve yeni korunan alan planlama yaklaşımı. *Korunan Doğal Alanlar Sempozyumu Sözlü Bildiriler Kitabı*. 71 - 81.
- Dinçer, A. (2005). Korunan doğal alanlarda yöre insanının sorunları ve beklentileri. *Korunan Doğal Alanlar Sempozyumu Sözlü Bildiriler Kitabı*. 29 – 32.
- Doğanay, H. (2011). Anlamı, tanımı, konusu ve felsefesi bakımından coğrafya ilmi hakkında bazı düşünceler. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 16(25), 1-44.
- Duman, H. (1985). Manisa Dağı (Spil Dağı) milli parkının flora ve vejetasyonu üzerine bir çalışma. (Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, yüksek lisans tezi) 76 sayfa.
- Durgun, A. (2006). *Bölgesel kalkınmada turizmin rolü: Isparta örneği* (Doctoral dissertation, Sosyal Bilimler).
- Emiroglu, K., Aydın, S. (2003). Antropoloji Sözlüğü, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Eraslan, İ. (1974). Türkiyedeki orman topraklarından çok amaçlı (çok yönlü) faydalanmanın planlanması esasları. *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 30-49.
- Erinç, S. (1955). Orta Ege bölgesinin jeomorfolojisi. *MTA Enst., Derleme Rapor*, (2217).
- Eroğlu, S. (2014). Milli Parklar Kanununda Belirlenen Korunan Alan Metodolojisi. *Denetim*, (13), 85-90.
- Güneş, G. (2011). Korunan alanların yönetiminde yeni bir yaklaşım: katılımcı yönetim. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*. 3(1), 47-57.
- Hasbek, M., Arı, Y. (2018). Bizim gölümüzü bize vermeyecekler”: Karamık Gölü'nün (Afyonkarahisar) kültürel ve politik ekolojisi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 23(40), 37-60.
- Hepcan, Ş. (1997). Milli parklarda yönetim zonlarının belirlenmesi amacıyla Manisa Spil dağı milli parkı örneğinde bir yöntem araştırması. *Yayımlanmamış doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı*, İzmir.
- Hurley, P. T., & Arı, Y. (2011). Mining (dis) amenity: The political ecology of mining opposition in the Kaz (İda) Mountain region of western Turkey. *Development and Change*, 42(6), 1393-1415.
- Hurley, P. T., & Arı, Y. (2018). Saying “No” to (the) Oxygen Capital? Amenity migration, counter-territorialization, and uneven rural landscape change in the Kaz Dağları (İda Mountains) of western Turkey. *Journal of Rural Studies*, 62, 195-208.
- İzmir Orman Bölge Genel Müdürlüğü 1970, *Spil Dağı Milli Parkı Amenajman Planı*.

- Karataş, A. G. İ., & ALTUNEL, T. (2017). Türkiye’de Korunan Alanların Hukuki Durumu. *Proceedings Book*, 931.
- Kayan, İ. (1999). ‘‘ Manisa Dağı Yarık Kaya Ve Atlantis Üzerine ‘‘ *İnternet: http://www.atlantismanisa.com/yazi/docs/spil_dagi.pdf*. Erişim tarihi: 23.11.2013
- Keleş, R., Hamamcı, C., & Çoban, A. (2012). *Çevre politikası*. İmge Kitabevi.
- Kızıllhan, N., Ünal, T. (2013). Manisa Spil Dağı milli parkı kırsal turizm potansiyelinin belirlenmesi. *Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi* 7, 10-29.
- Kocabaş, S. (1986). *Avrupa Türkiyesi'nin kaybı ve Balkanlarda Panislavizm* (Vol. 4). Vatan Yayınları.
- Kumlutaş, Y., Ilgaz, Ç., & Durmuş, S. H. (2001). Herpetofauna of Spil Mountain (Manisa) and its vicinity: Results of field surveys.
- Kurdoğlu, O. (2007). Dünyada koruma hareketinin tarihsel gelişimi ve güncel boyutu. *Artvin Çoruh Orman Fakültesi Dergisi*. 8(1), 59-76.
- Manisa ili 2013 çevre durum raporu. (2014).Manisa: *T.C Manisa Valiliği Çevre Ve Şehircilik İl Müdürlüğü*.
- Lise, Y. (2013). Yeni Biyosfer Rezervleri Belirleme Çalışmayı Sonuç Raporu.
- Manisa ili doğa turizmi master planı 2013-2023. (2012). Ankara: *T.C Orman Ve Su İşleri Bakanlığı Doğa Koruma Ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü IV. Bölge Müdürlüğü*.
- Manisa Rehberi. (2012). *T.C Manisa Valiliği*.
- Milli Parklar Kanunu. (1983). *T.C Resmi Gazete*, 2873, 11 Ağustos 1983.
- Mutlu S., Ayaz D. (2012). Ege Bölgesi’nde yaşayan blabus strauchi popülasyonlarının taksonomisi. *Anadolu Doğa Bilimleri Dergisi*. 3(2), 41-51.
- T. C Orman ve Su İşleri Bakanlığı. (2014). Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü. *Korunan Alan Kavramı*, www.milliparklar.gov.tr/korunanalanlar/korunanalan.htm 10.12.2018 tarihinde erişildi.
- Özcan, S. (2013). *Pomak kimliği*. Edirne: Ceren Yayıncılık.
- Özçağlar, A. (2009). *Ege Bölgesi*. İstanbul: Çantay Kitapevi
- Özkaya, M. (2015). *Türkiye'de korunan alan olarak milli parkların yönetimi: Orman ve Su İşleri 4. Bölge Müdürlüğü örneği*(Master's thesis, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

- Özkaynak Ç., Özbilir H. (2006). Aktif Manisa fayının batı bölümünün özellikleri; deprem üreten faylarda reaktivasyon. *Aktif Teknoloji Grubu Çalışma 10uncu Toplantısı Sözlü Sunum*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Özpay Akbulut, G. (2018). Türkiye’de sürdürülebilir kalkınma ve doğa koruma ilişkisi: mevcut durum, sorunlar ve çözüm önerileri. *Sürdürülebilir Kalkınma ve Türkiye içinde* (s. 85-114).
- Öztura, E. (2010). Truva Tarihi Milli Parkı, Kazdağı Milli Parkı ve Spil Dağı Milli Parkı ziyaretçilerinin Türkiye’de ‘ ‘ Milli Park ‘ ‘ kavramı ve eğitimi üzerine görüşleri. (Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü müdürlüğü ortaöğretim sosyal alanlar eğitimi anabilim dalı, Coğrafya eğitimi bilim dalı, yüksek lisans tezi) 214 sayfa.
- Paşalıoğlu, D. D. (2013). Muhacir Komisyonu Maruzatı’na göre (1877-1878) 93 Harbi sonrası muhacir iskanı. *History Studies a Tribute of Prof. Dr. Halil İnalçık*, 5(2), 347-387.
- Pattison, W. (2003). Coğrafya’nın dört geleneği (çeviren: Y. Arı). *Ege Coğrafya Dergisi*, 12(2), 119-125.
- Peter, J. (1995). *The Sunken Kingdom, Atlantis Mystery Solved*. Londra: Pimbllico.
- Robinson, J. L. (2005). Coğrafyanın Dört Geleneğine Yeniden Bakış. *Çeviren: Yılmaz Arı*, 20, 135-146.
- Spil dağı milli parkı amenajman planı. (1992). İzmir: *T.C Orman Bölge Müdürlüğü*.
- Stevens, S. (1997). *Conservation through cultural survival: Indigenous peoples and protected areas*. Island Press.
- Şengönül, K., Uzun. A. (2005) Doğal alanların planlanmasında ekolojik yaklaşımların önemi. *Korunan Doğal Alanlar Sempozyumu Sözlü Bildiriler Kitabı*. 149 – 156.
- Taşlıgil, N. (1999). Spil Dağı milli parkı. *Türk Coğrafya Dergisi*. 29, 257-268.
- Tırlı, A. (2005). Bir koruma öyküsü: Gediz Deltası. *Korunan Doğal Alanlar Sempozyumu Sözlü Bildiriler Kitabı*. 167 – 174.
- Törk, K., Savaş, F., Akçakaya, U. ve Algöz, M. (2010). Mağaralarda paleosismoloji araştırmaları (Manisa Spil Dağı örneği). *Maden Tetkik ve Arama, Jeoloji Araştırmaları, Karst ve Mağara Araştırma Birimi Dairesi Genel Müdürlüğü*.
- Tuncel, H. (2000). Türkiye’de ismi değiştirilen köyler. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 10(2), 23-34.
- Uysal, A. B., & Sakarya, I. (2018). Rural gentrification in the North Aegean Countryside (Turkey). *Iconarp International Journal of Architecture and Planning*, 6(1), 99-125.

Yıldız, D., & Atmış, E. (2019). Türkiye'nin korunan alanlarında çatışma analizi. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 21(1), 227-242.

Yücel, M., & Babuş, D. (2005). Doğa Korumanın Tarihçesi ve Türkiye'deki Gelişmeler. *Doğu Akdeniz Ormanlık Araştırma Müdürlüğü DOA Dergisi*, 11, 151-175.

8. EKLER

EK-1 SDMP Sadeleştirilmiş Flora Listesi

SPİL DAĞI MİLLİ PARKI SADELEŞTİRİLMİŞ FLORA LİSTESİ			
	FAMİLYA	TÜR	TÜRKÇE İSMİ
1.	Pinacea (Çamgiller)	Pinus nigra	Karaçam
2.	Pinacea (Çamgiller)	Pinus buritea	Kızılçam
3.	Cupressaceae (Servigiller)	Juniperus oxicedrus	Katran Ardıcı
4.	Cupressaceae (Servigiller)	Juniperus nana	Sürüngen Ardıç
5.	Saliceceae (Söğütgiller)	Populus termula	Titrek Kavak
6.	Saliceceae (Söğütgiller)	Populus pyramidalis	Ehrami Kavak
7.	Saliceceae (Söğütgiller)	Populus nigra	Kara Kavak
8.	Saliceceae (Söğütgiller)	Salix purpurea	Dere Söğüdü
9.	Juglandaceae (Cevizgiller)	Juglans regia	Ceviz
10.	Betulaceae (Huşgiller)	Alnus glutinosa	Kızıl Ağaç
11.	Corylaceae	Carpinus betulus	Gürgen
12.	Corylaceae	Ostria carpinifolia	Kayacak
13.	Fagaceae (Kayıngiller)	Castanea vesca	Kestane
14.	Fagaceae (Kayıngiller)	Quercus coccifera	Kermez Meşesi
15.	Fagaceae (Kayıngiller)	Quercus ilex	Pırnal Meşesi
16.	Fagaceae (Kayıngiller)	Quercus infectoria	Mazı Meşesi
17.	Fagaceae (Kayıngiller)	Quercus cerris	Saçlı Meşe
18.	Ulmaceae (Karaağaçgiller)	Ulmus campestris	Karaağaç
19.	Moraceae (Durgiller)	Ficus carica	İncir
20.	Moraceae (Durgiller)	Morus alba	Akdut
21.	Moraceae (Durgiller)	Morus nigra	Karadut
22.	Lauroceae (Defnegiller)	Laurus nobilis	Defne

23.	Platanaceae (Çınargiller)	Planatus orientalis	Doğu Çınarı
24.	Rosaceae (Gülgiller)	Amelanchier vurgaris	Kaya Armudu
25.	Rosaceae (Gülgiller)	Cotoneaster	Taş Ayvası
26.	Rosaceae (Gülgiller)	Cretaegus monogyna	Yemişen
27.	Rosaceae (Gülgiller)	Fragaria vesca	Orman Çileği
28.	Rosaceae (Gülgiller)	Malus	Yabani Elma
29.	Rosaceae (Gülgiller)	Prunus	Vişne
30.	Rosaceae (Gülgiller)	Prunus cerasus	Kiraz
31.	Rosaceae (Gülgiller)	Prunus spinosa	Güvem Eriği
32.	Rosaceae (Gülgiller)	Prunus divaricata	Erik
33.	Rosaceae (Gülgiller)	Pyrus elacagrifolia	Ahlat
34.	Rosaceae (Gülgiller)	Rubus furiticosus	Böğürtlen
35.	Rosaceae (Gülgiller)	Sorbus	Üvez
36.	Legominuceae (Baklagiller)	Astragalus ptiledes	Geven
37.	Legominuceae (Baklagiller)	Astragalus flavescenes	Geven
38.	Legominuceae (Baklagiller)	Cercis sliquastrum	Erguvan
39.	Legominuceae (Baklagiller)	Onobrychis christa	Korunga
40.	Legominuceae (Baklagiller)	Medicagd lupilinal	Yonca
41.	Legominuceae (Baklagiller)	Sportium junceum	Katır Tırnağı
42.	Legominuceae (Baklagiller)	Trifolium	Üçgül
43.	Legominuceae (Baklagiller)	Trifolium repens	Beyaz Tırfıl
44.	Euphorbiaceae(Sütleğengiller)	Euphorbia myrsinites	Sütleğen
45.	Anacardiaceae(Sakızağacigiller)	Rhus coriaria	Sumak
46.	Anacardiaceae(Sakızağacigiller)	Pistacia terebinthus	Menengiç
47.	Malvaceae(Ebegümeçigiller)	Althaea caunabinat	Hatmi
48.	Malvaceae(Ebegümeçigiller)	Malva sylvestris	Süs Ebegümeçi
49.	Tamariceae	Tamarix	Ilgın

50.	Cistaceae(Ladengiller)	Cronus cancellatus	Çiğdem
51.	Cistaceae(Ladengiller)	Cistus salvifolius	Laden
52.	Myrtaceae(Mersingiller)	Myrtus communis	Mersin
53.	Araliceae (Sarmaşıkçiller)	Hedera helix	Sarmaşık
54.	Ericaceae (Fundagiller)	Arbrotus andrachne	Sandal
55.	Ericaceae (Fundagiller)	Arbototus unedo	Kocayemiş
56.	Ericaceae (Fundagiller)	Caluna vulgaris	Funda
57.	Olacae(Zeytingiller)	Fraxinus oxyphylla	Dışbudak
58.	Olacae(Zeytingiller)	Jasminum fruticosum	Yasemin
59.	Olacae(Zeytingiller)	Ligustrum vulgare	Kurt Bağı
60.	Olacae(Zeytingiller)	Olea oleaster	Yabani Zeytin
61.	Olacae(Zeytingiller)	Phillyrea media	Akçakesme
62.	Apocynceae	Nerium dleander	Zakkum
63.	Scrophulariaceae(Sıracaotugiller)	Digitalis ferruginea	Yüksük Otu
64.	Scrophulariaceae(Sıracaotugiller)	Verbascum glomeratum	Siğir Kuyruğu
65.	Compositae(Papatyagiller)	Artemis vulgaris	Yavşan Otu
66.	Compositae(Papatyagiller)	Cichorium onites	Hindiba
67.	Compositae(Papatyagiller)	Centaurea	Peygamber Çiçeği
68.	Urticaeae(Isırgangiller)	Poriteria lusutanica	Yapışkan Otu
69.	Urticaeae(Isırgangiller)	Urtica urens	Isırgan
70.	Polygonaceae(Kuzukulağigiller)	Polygonum lusutanica	Çoban Değneği
71.	Polygonaceae(Kuzukulağigiller)	Rumex acetosella	Kuzu Kulağı
72.	Polygonaceae(Kuzukulağigiller)	Rumex patientia	Labada
73.	<i>Chenopodiaceae</i>	Chenopodium	Kaz Ayağı
74.	<i>Amaranthaceae(Ispanakçiller)</i>	Celosia cristata	Horoz İbiği
75.	Caryophyllaceae(Karanfilçiller)	Dianthus erinaccus	Yabani Karanfil

76.	Caryophyllaceae(Karanfilgiller)	Silene	Nakil Çiçeği
77.	Ranunculaceae(Düğünçüçeğigiller)	Clematis vitalba	Orman Asması
78.	Ranunculaceae(Düğünçüçeğigiller)	Ranunculus orientalis	Düğün Çiçeği
79.	Cruciferae(Turpgiller)	Alssum	Kuduz Otu
80.	Cruciferae(Turpgiller)	Borissica	Yabani Lahana
81.	Cruciferae(Turpgiller)	Figibia clypeata	Turp
82.	Violaceae(Menekşegiller)	Viola	Yabani Menekşe
83.	Violaceae(Menekşegiller)	Viola tricolor	Hercai Menekşe
84.	Aceraceae(Akçaağaçgiller)	Acer monspessulanum	Fransız Akçaağacı
85.	Aceraceae(Akçaağaçgiller)	Acer campestre	Akçaağaç
86.	Umbelliferae(Maydonozgiller)	Apium greviolens	Kereviz
87.	Umbelliferae(Maydonozgiller)	Anethum greveolens	Dere Otu
88.	Umbelliferae(Maydonozgiller)	Corium maclatum	Baldıran
89.	Umbelliferae(Maydonozgiller)	Pimpinella anisum	Anason
90.	Umbelliferae(Maydonozgiller)	Petroselinum sativum	Maydonuz
91.	Primulaceae(Çuhaçiçeğigiller)	Cyclamen neapolitanum	Sıklamen
92.	Labiatae(Ballıbabagiller)	Lamun leculatum	Ballı Baba
93.	Labiatae(Ballıbabagiller)	Lavandula staechas	Lavanta Çiçeği
94.	Labiatae(Ballıbabagiller)	Mentha	Nane
95.	Labiatae(Ballıbabagiller)	Salvia	Adaçayı
96.	Labiatae(Ballıbabagiller)	Thymus vurgalis	Kekik
97.	Potamogetonaceae(Sümbülgiller)	Potamogeton densus	Su sümbülü
98.	Gramineae(Buğdaygiller)	Aegiloas triuncialis	Ak Buğdaylık
99.	Gramineae(Buğdaygiller)	Avena lodiviciana	Yabani Yulaf
100.	Gramineae(Buğdaygiller)	Bromus toctorum	Püskül Otu

101.	Gramineae(Buğdaygiller)	Cynodon dactylon	Ayrık
102.	Gramineae(Buğdaygiller)	Cynosurus echinatus	Köpek Kuyruğu
103.	Cyperaceae(Papirüs-giller)	Carex muricete	Saprana
104.	Cyperaceae(Papirüs-giller)	Carek Sp.	Ayakotu
105.	Lillaceae(Zambakgiller)	Allium Sp.	Yabani Soğan
106.	Lillaceae(Zambakgiller)	Asparagus acutifolius	Kuşkonmaz
107.	Lillaceae(Zambakgiller)	Tulipa nemorosa	Manisa Lalesi
108.	İridaceae(Süsengiller)	Crosus cancellatus	Çiğdem
109.	İridaceae(Süsengiller)	İris aphylla	Süsen
110.	İridaceae(Süsengiller)	İris florentina	Beyaz Süsen
111.	Orchidaceae(Sahlepgiller)	Orchis angustifolia	Sahlep
112.	Orchidaceae(Sahlepgiller)	Orchis laxifolia	Orkide
113.	Geraniaceae(Turnagagasigiller)	Geranium silvaticum	Turna Gagası
114.	Geraniaceae(Turnagagasigiller)	Gerabium collinum	Dönbaba
115.	Crassulaceae(Damkoruğugiller)	Cotyledon umbilicus	Saksı Güzeli
116.	Crassulaceae(Damkoruğugiller)	Sedum	Dam Koruğu
117.	Styracaceae	Styrax officinalis	Tesbih
118.	Plumbaginaceae	Acantholimon acerosum	Kardikenî
119.	Plumbaginaceae	Acantholimon vemustum	Diş Otu
Doğa Koruma Ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nün 2008 tarihli güncellenen inkişaf planından sadeleştirilmiştir.			

SPİL DAĞI MİLLİ PARKI İÇİNDEKİ BAŞLICA FAUNA TÜRLERİ				
KUŞLAR			MEMELİLER	
TÜRKÇE		LATİNCE	TÜRKÇE	LATİNCE
1.	Doğan	Falco peregrinus	Tavşan	Lepuseur opelus
2.	Atmaca	Acepiter ninus	Kurt	Canis lupus
3.	Kartal	Aqulia chrysaetos	Çakal	Canis averus
4.	Akbaba	Neophron percnopterus	Domuz	Sus scrofa
5.	Sülün	Fasanus colchicus	Tilki	Canis vulpes
6.	Çil Keklik	Francolinus francolinus	Sansar	Mustela martes
7.	Kımalı Keklik	Alectoris graeca	Porsuk	Meles meles
8.	Yabani Güvercin	Columba oenas	Tarla Sincabı	Citellus citellus
9.	Kaya Güvercini	Columba livia	Ok Kirpisi	Erinaceus eoropeaus
10.	Sığırcık	Strnus vurgalis	Gelincik	Mostela nivalis
11.	Bıldırcın	Coturnix coturnix	Kör Fare	Spalax thyplus
12.	Çulluk	Scolopax rusticola	Kuzgun	Corvus corone
13.	Puhu	Bubo bubo	Sırtlan	Hynea hynea
14.	Ala Karga	Garrulus olandarius	Ayı	Ursus arectos
15.	Kara Karga	Corvus corax	Karaca	Capreolus capreolus
16.	Dağ Bülbülü	Eberiza cineraeca	Dağ Keçisi	Capra aegagrus
17.	Kara Bakkal	Turdus merula	Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nün 2008 tarihli güncellenen inkişaf planından sadeleştirilmiştir.	
18.	Çavuş Kuşu	Upudo eops		
19.	Arı Kuşu	Merops Apiaster		